

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 23. SIJEČNJA 2004. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 51

Intervju:
Sonja Biserko

Tolerancija na ispitu

TEMA BROJA: PONOVO SUOČAVANJE S NACIONALIZMOM

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123

24106 Subotica

Telefon: 024/567-933, 567-984

Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:

Smješa N, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB Finisher, PSB Starter, Smješa KD, Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.600 dinara	
1/4 = 2.000 dinara	

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.000 dinara	
1/4 = 1.700 dinara	

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 1.800 dinara	
1/3 = 1.300 dinara	
1/6 = 700 dinara	
1/12 = 450 dinara	

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

DDOR NOVI SAD • AD

Glavna filijala "SUBOTICA"
NAŠIM GRAĐANIMA NUDI:

OBAVEZNO OSIGURANJE VOZILA

- 25% NIŽA CENA
- 30% BONUS
- 10% POPUST NA GOTOVINSKO PLAĆANJE

PLAĆANJE OSIGURANJA I TROŠKOVI REGISTRACIJE

- 10 RATA OBUSTAVOM OD ZARADA
- 12 RATA OD PENZIJE
- 4 RATE ČEKOVIMA GRAĐANA
za putnička vozila
- JP "SUBOTICA-TRANS"
Segedinski put br. 84, telefon: 41-948
- "INTERŠPED - DDOR NOVI SAD"
Pala Papa br. 17, telefon: 622-115 / 622-107
- DP "INTEGRAL MEHANIZACIJA I TRANSPORT"
Čantavirski put bb, telefon: 566-038
- 1.000,00 DIN UMANJENJE**
za teretna vozila

USLUGA REGISTRACIJE BESPLATNO

GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Nova vlada do kraja mjeseca?

Mandatar pred teškom dilemom.....6

Novi val nacionalizma

Kad latentno postane manifestno.....7-11

Intervju

Sonja Biserko.....12-14

Dijalekti i standardni jezik

Bogatstvo različitosti.....16

Manjine u predizbornim programima

Bijeli prostor u političkom polju.....17

Reportaža - Mala Bosna

Zemlja zimi spava.....18,19

Napadi prvaka Bunjevačkog nacionalnog vijeća

Na stol svoja dijela.....20,21

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mr. Mato Groznica (predsjednik), Dušica Dulić,
Kalman Kuntić, Marija P. Matarić, Dražen Prčić,
Stipan Stipić, Zvonko Sarić, Zvonko Tadijan,
Tomislav ŽigmanovDIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić, Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan
Ivković Ivandekić, Vesela Laloš, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Oblak

TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Napadnuti stupovi

Serija incidenata s nacionalnim poglavito protuhrvatskim predznakom, kojih smo svjedoci u posljednje vrijeme, a koji su konačno skrenuli pažnju i šire javnosti, naizgled se zaustavila. Zapravo bi se moglo reći da se nastavlja drugim sredstvima. Samo praćenje i izvještavanje o ekscesima upućuje na zaključak kako se i preko informiranja u jednom dijelu ovdašnjih medija nastavlja širenje prostora za one koji su spremni minimizirati i naročito relativizirati ispađe protiv manjina.

S druge strane, u igru se uvode likovi i »stručnjaci« koji su 5. listopada vjerojatno doživjeli kao najveću osobnu tragediju, a koji u aktualnom reformskom zastoju ponovno vide svoju šansu. Tako se u jednom tiražnom beogradskom tisku otvaraju stranice za dužnosnike Bunjevačkog nacionalnog vijeća, koji listom napadaju sve stupove hrvatske nacionalne manjine koja živi u Srbiji i Crnoj Gori: Crkvu, matičnu državu, domicilnu državu, hrvatske institucije i organizacije, pokrajinsku administraciju... Krenulo se protiv hrvatske organiziranosti na sjeveru Bačke zato što je hrvatska organiziranost u drugim dijelovima Vojvodine praktički već svedena na simboličnu ravan. Politička organiziranost Hrvata u Srijemu, recimo, teško da će u dogledno vrijeme opet biti moguća, zbog svega onoga o čemu ćemo slušati kada u haškoj sudnici započne suđenje velikom Srbinu hrvatskoga prezimena.

Katolička crkva se u tom lamentu, upravo kao i u Miloševićevo vrijeme, grubo napada zbog toga što u puku ne širi antihrvatsku bunjevštinu, svećenici se optužuju da rade po instrukcijama iz Zagreba, a ljudi koji se osjećaju Hrvatima svode se na nedorasla bića koja »u Zagreb odu kao Bunjevci, a vrate se kao deklarirani i ortodoksi Hrvati«.

Republika Hrvatska, koja svoju dijasporu u SCG, kao i u ostalim dijelovima svijeta, pomaže i moralno i materijalno, javno, preko natječaja, to radi samo da bi tobože njima, Bunjevcima, naudila. Slično se ponaša i Srbija, kao i Pokrajinska vlada, koje financijski pomažu institucije svojih građana hrvatske nacionalnosti, čega nije bilo u lijepa stara vremena kojih se normalni stide, a neki ih, eto, priželjkiju.

Suživot i poštovanje susjeda i sugrađanina ne grade se tako što će se tragikomično bunjevizirati Marko Kraljević, nego tako što će se cijeniti mišljenje, vrijednosti i osjećaji drugih. Oni koji na to nisu spremni, rado bi se vratili u neko drugo vrijeme i vrijedno rade na tome. Hoće li im uspjeti?

Z. P.

TJEDNIK

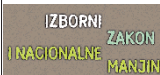
ČETVRTAK, 15. 1.

Odlučeno da se konstitutivna
sjednica Skupštine Srbije održi
27. siječnja

NEDJELJA, 18. 1.

Zoran Živković postao drugi
kandidat za predsjednika
Demokratske stranke

PETAK, 16. 1.

Predstavnici nacionalnih vijeća
sedam nacionalnih zajednica
iz Vojvodine zatražili hitnu
izmjenu izbornog zakona

PONEDJELJAK, 19. 1.

Zajednica Rumunja u Srbiji zatražila
vraćanje nacionalizirane zgrade
»Zvezda Danica« u centru Vršca

UTORAK, 20. 1.

Građanima Zrenjanina zabranjeno
korištenje vode za piće iz
gradskog vodovoda zbog povećane
količine arsena

SUBOTA, 17. 1.

Karla del Ponte:
Zoran Đinđić je, dva tjedna
prije ubojstva, obećao
isporučiti Ratka Mladića

SRIJEDA, 21. 1.

Počeo petodnevni godišnji
sastanak Svjetskog gospodarskog
forumu (WEF) u Švicarskoj

DVA STOLJEĆA UZALUD

Srbijanske političke i intelektualne elite 19. stoljeća imale su punu svijest o tome da je Srbija jedna mala zemlja, da se nalazi na raskrižju svijeta, odnosno Istoka i Zapada, da se preko nje presijecaju interesi velikih sila. Zahvaljujući svojim vladarima, a prije svega dinastiji Obrenović, za koju se apsolutno može reći da je bila modernizatorska, Srbija je točno znala izgraditi svoju međunarodnu poziciju. To je mogla zato što je imala odgovorne političke elite. Srbija je početkom 20. stoljeća, bez obzira na svibanjski prevrat, kao brutalni oblik diskontinuiteta, imala političke i intelektualne elite koje su korespondirale sa svijetom i shvaćale položaj države u međunarodnoj zajednici. No, kraj prošlog stoljeća i ono što se desilo u Srbiji predstavljalo je neku vrstu poništavanja svega za što su se borile srpske političke elite kroz 200 godina. Bilo je to srozavanje Srbije na međunarodnom planu na pozicije na kojima nikada nije bila od trenutka kada se počela izgrađivati kao moderna država. **Branka Prpa**, direktorica Istorijiskog arhiva Beograda, »Dnevnik«, 18. siječnja 2004.

EH, TAJ IMIDŽ

Zapad je iznenađen ovakvim ishodom izbora, jačanjem radikala poslije pada Miloševićevoga režima i reagirao je potpuno drugačije nego u slučaju dolaska HDZ-a na vlast u Hrvatskoj. Razlog tome je što radikali, usprkos nekim omekšavanjima u svojoj politici naročito tijekom izborne kampanje, nisu uspjeli promijeniti imidž. Zapad ih više doživljava kao ekvivalent Hrvatske stranke prava nego HDZ-a. Da skratim priču, Zapad nije spreman vidjeti na vlasti stranke čiji su lideri u Haagu, ili čiji su izborni stožeri u Haagu. **Predrag Simić**, vanjskopolički savjetnik Vojislava Koštunice, dok je ovaj bio predsjednik SRJ, »Politika«, 18. siječnja 2004.

U PROMIJENJENIM KOSTIMIMA

Glumci su presvukli kostime i nastavili igrati isti komad. U takvoj situaciji ne možete očekivati da će građanske, manjinske ideje prosperirati. Sada je sve ogoljeno, ovo je samo nastavak metoda režima Slobodana Miloševića koji vodi u daljnu radikalizaciju situacije. Ta radikalizacija neće biti stvaranje Kosova od Vojvodine, nema govora. Uslijedit će jak uzlet velikosp-

skog nacionalizma, koji će na lokalnu dovesti do toga da ljudi žive gore. **Nenad Čanak**, predsjednik LSDV, »Nedjeljni telegraf«, 14. siječnja 2004.

ŠAŠAVO U REFORME

Dakle, ako se ičemu nadate, ako išta od života očekujete, vi niste nikakav radikal. U najboljem slučaju vi ste za DSS, što znači da je vaše srpstvo već nižeg reda. A ako vjerujete u kakve reforme, u privatizacije, u to kako se s gospodarstvom može uraditi još nešto osim poznatog zahvata sa sječanjem ušiju i krpljenjem... pa vi ste sasvim izgubljen slučaj. Vjerojatno čisti DS ili nešto jednako šašavo, bjelosvjetski, opsjenarski, virtualno i multimedijalno. **Stojan Cerović**, kolumnist, »Vreme«, 15. siječnja 2004.

OPTIMIZAM

Vrlo je moguće da se u idućim mjesecima zapravo neće ništa dešavati, ni u pogledu izrade Ustava, ni u pogledu nastavka reformi i to je osnovni problem, jer ćemo sljedeću godinu izgubiti u političkim prepucavanjima. A to će stvoriti novu šansu za radikalizaciju političke scene. **Aleksandar Kravić**, potpredsjednik LSV, »Dnevnik«, 16. siječnja 2004.

GOOD BYE, VOJVODINA

Velika poruka ovih izbora jest da nema više ništa od priče o Vojvodini, ni u kom obliku, jer je većinsko raspoloženje srpskih glasača upravo takvo. Stalno su »zamajavali« Mađare kako će nama biti bolje kada budemo imali autonomiju. Bit će ono što Srbi budu htjeli. Kada bi mađarske stranke bile ujedinjene, mogli bismo se, na osnovu ukupnoga potencijala naših glasova, dogovoriti oko strategije i izvršiti neki pritisak. U mješovitim koalicijama, poput ove za toleranciju, teško je utvrditi tko koliko glasova nosi. Da biste bili politički legitimni, morate znati odakle vučete legitimitet, tko vas podržava. **Sándor Páll**, predsjednik DZVM, »Nedjeljni telegraf«, 14. siječnja 2004.

Dujizmi

- ✓ *U sitne sate se događaju velike krađe;*
- ✓ *Da bi svoj cilj ostvarili, biraju ljude;*
- ✓ *Naiva je svedena u realne okvire;*
- ✓ *Svaki konac ima svoj početak.*

Dujo Runje

Piše: Ninoslav
Ščepanović

*Nije ni čudo
što ponovno
dolazi do
toga da se
prijeti
novinarima.
I to
novinarima
»Hrvatske
riječi« samo
zato što
objavljaju i
uređuju
novine na
materinskom
jeziku u
sredini koja
je mješovita,
točnije
bogata u
svojim
različitosti -
ma. U kojoj
je Koalicija
dobila
najviše
glasova*

Postizborna rašomonijada

Seljački kralj, europska mrkva i antisrpska koalicija

Nekako se namjestilo, kako sam gospodin slučaj umije izrežirati, da se između Božića i Božića, u ovisnosti od toga je li vrijeme praznika računato po gregorijanskom ili julijanskom kalendaru, u Srbiji održe izvanredni parlamentarni izbori. Praznik Kristovog rođenja koji simbolizira vjeru u mir, ljubav, praštanje, novi početak, i zašto ne dodati – toleranciju – bio je tek okvir koji je potvrdio kako je tolerancija nešto što će sačekati neka bolja vremena.

I dok su rezultati netom završenih parlamentarnih izbora bili vrući, kao kolateralna šteta stradao je Matija Gubec po drugi put. Prvi put za života kada je podigao hrvatsku seljačku bunu. Digao sirotinju raju protiv nameta velmoža i na prijevru bio uhićen i pogubljen. Za primjer puku na glavu mu je stavljena užarena kruna, tek toliko da se zna da sila Boga ne moli. Drugi put je Matija stradao tako što je bistu s njegovim likom, koja je stajala u Tavankutu, selu pokraj Subotice, netko srušio u blato. Slutim kako je Matija po drugi put stradao tek stoga što se njegov spomenik nalazi u mjestu pretežno naseljeno žiteljima hrvatske nacionalnosti, a on je sam figura iz hrvatske povijesti, što je nekome bolo oči, smetalo. Što je Matija ličnost iz povijesti one druge nacije i drugačije vjere s kojom dotični vandal ne želi ništa. Priznat ćete kako je manje vjerojatno da je Matija pljusnuo u zemlju, jer se našao netko tko je pregledajući svoj rodoslov ustanovio kako mu je dotična osoba sa svojim seljacima da na tog i tog ljeta Gospodnjeg poharao zamak ili odbio dati danak.

U ISČEKIVANJU NOVE VLADE: U svakom slučaju, Matija se našao na zemlji, a to ipak nije poru-

ka tolerancije, niti je on ličnost koja je kriva za išta pod kapom nebeskom što je zadesilo ove prostore, premda postoji još nevjerovatnija teorija po kojoj je spomenik Caru Jovanu Nenadu Crnom iz centra Subotice, sa sve Fabijanom literatom, skoknuo do Tavankuta, pa se malo zapio s Matijom.

No, šalu na stranu, stvari su ipak ozbiljne. U međuvremenu vode se pregovori između stranaka – DSS, DS, G17 Plus i SPO-NS o modelu nove vlade i minimumu zajedničkih interesa, a sve s ciljem nastavka reformi i približavanja Europskoj uniji. Dotle radikali likuju. Oni ionako ne namjeravaju pregovarati, već cupkaju i čekaju. Nekako u isto vrijeme predsjednik zajednice SCG Svetozar Marović pred predstavnicima Europskog parlamenta traži razumijevanje i podršku za nastavak reformi, bezmalo moleći za mrkvu. Radikali su svoju mrkvu istakli u vidu kruha za tri dinara. Figa Carli i figa Europi.

MANJINSKI NEPRIJATELJI: Upravo sam pomislio da izlazim iz post-novogodišnjeg mamurluka, kada u emisiji »Utasak nedelje« Olje Bečković njen gost i sveučilišni profesor mrtav-hladan izjavljuje kako je Koalicija za toleranciju antisrpska. Da to izjavi Šešelj, pa da razumijem; ali da to izjavi član DSS-a, stranke koja sebe smatra strankom umjerene desnice?... Ako je to umjereno, što je neumjereno? A baš me zanima na temelju kojih premisa profesor izvlači zaključak: je li možda zato što su za tu stranku glasovali građani pretežno manjinskih naroda? Je li pripadnost manjinskom narodu zločin protiv srpstva? Mada mi nije jasno niti što je etalon srpstva i tko ima prava na isti.

Profesor zaboravlja kako su

građani koji su glasovali za dotičnu listu svojedobno i te kako podržali gospodina Koštunicu i omogućili da on shodno svom skromnom članstvu i utjecaju stranke pobijedi. U tadašnjem DOS-u u kojemu je figurirala i DSS nitko nije izjavio da su to bili »glasovi antisrba«. Na koncu, to su građani ove zemlje i oni je smatraju svojom: tu rade, plaćaju porez. Ili ovo nije građanska država? Takve neodmjerene izjave su, nadam se, posljedica sužete dotičnog profesora, ali to ga ne opravdava. Posljedice tako olako izrečenih sudova mogu biti vrlo opasne.

ODAPETA STRIJELA: Na koncu, mada smo mogli početi s »pobjednicima izbora« SRS-om, dostatno je ponoviti jednu izjavu koju je gospodin Tomislav Nikolić dva puta prilično arogantno izgovorio, a to je kako mu nije žao što je gospodin Čuruvija ubijen. Vrlo kršćanski, nema što. Kasnije Nikolić korigira izjavu, ali strijela je već odapeta. Vi se možete slagati ili ne s nekim, ali trebate štovati kada netko strada samo zato što je javno upozoravao što može i što je kasnije zadesilo zemlju.

Nije ni čudo što ponovno dolazi do toga da se prijeti novinarima. I to novinarima »Hrvatske riječi« samo zato što objavljaju i uređuju novine na materinskom jeziku u sredini koja je mješovita, točnije bogata u svojim različitostima. U kojoj je Koalicija za toleranciju dobila najviše glasova. I zato na kraju želim vjerovati da je SCG s njenim građanima ušla u 2004. godinu i po gregorijanskom kalendaru, a ne da se vraća u devdesete.

Autor je kazališni redatelj
iz Subotice

Srbija dobiva novu vladu do kraja mjeseca?

Mandatar pred teškom dilemom

Piše: Goran Peić

U proteklih tjedan dana došlo je do izvjesnih pomaka u pregovorima između lidera stranaka demokratskog bloka. Štoviše, sredstva javnog informiranja u više navrata objavila su neslužbeni sastav buduće srbijanske vlade. Za *Vojislava Koštunicu* »riječ je riječ«, pa se zbog svojih predizbornih obećanja morao odlučiti za manjinsku vladu. U popularnoj emisiji »Licem u lice« na RTS1, Koštunica je obrazložio svoj stav željom da se građanima ponudi nešto posve novo u odnosu na Miloševićevu i DOS-ovu vlast.

Premda DS vjerojatno neće sudjelovati u vlasti, Koštunica bi trebao biti vrlo dobro svjestan neophodnosti suradnje s tom strankom, jer će stabilnost njegove manjinske vlade među ostalim ovisiti i o 37 zastupnika iz redova DS-a. Ništa od Koštuninih pravnih zamisli – o kojima sve ostalo u njegovu programu ovisi – neće biti ostvarivo bez izravne potpore DS-a u parlamentu.

Sanitarna opaska

Gostujući u emisiji »Kažiprst« Radija B92, dopredsjednik DSS-a *Dragan Jočić* komentirao je zalaganje DSS-a za manjinsku vladu rekavši kako je »novi model manjinske vlade zapravo jedan sanitarni otklon od svih onih koji su na pogrešan način vodili zemlju.« Kako to obično biva u srbijanskoj politici, na ovakvu opasku čelnici DS-a reagirali su burno, pritom zahtijevajući ispriku Jočića, umjesto koje su dobili obrazloženje kako se »sanitarni otklon« odnosio na distanciranje od ljudi kao što su *Nemanja Kolesar* i *Zoran Janjušević*. ■

NASTAVAK PREGOVORA: U petak 16. siječnja nastavljeni su pregovori između čelnika sve četiri stranke demokratskog bloka. Domaćin trosatnog susreta Vojislav Koštunica rekao je da će narednih dana razgovori oko modaliteta suradnje biti nastavljeni »i na političkoj i na tehničkoj razini«, no da bi se do konkretnog dogovora trebalo doći do konstitutivne sjednice parlamenta 27. siječnja. Na istom sastanku postignut je dogovor oko formiranja jedne radne skupine, koja bi imala izraditi precizan koalicijski sporazum, kao i program nove vlade.

Upitan u vezi kontroverzne izjave dopredsjednika DSS-a *Dragana Jočića* i zahtjeva *Zorana Živkovića* za isprikom, Koštunica je rekao kako takve izjave samo

opterećuju pregovore, te da je cijelo to pitanje »vrlo dobro riješeno« na samom početku sastanka. Jedini raspoloženi da komentira tijekom samih pregovora bio je predstavnik G17 Plus *Miroslav Labus*, koji nije skrivao svoje zadovoljstvo »konstruktivnim dijelom tog sastanka«. Labus je također istaknuo svoje mišljenje kako ovi pregovori predstavljaju definitivni korak naprijed u postizanju konkretnog dogovora.

Vojislav Koštunica

Narednog dana, u subotu 17. siječnja, Predsjedništvo G17 Plus i Glavni odbor Nove Srbije prihvatili su DSS-ov prijedlog za formiranje manjinske vlade. Glasnogovornica G17 Plus *Ksenija Milivojević* naznačila je kako se ta stranka i dalje zalaže za većinsku vladu kao najstabilnije rješenje. Međutim, ukoliko većinska vlada nije moguća, drugo najbolje rješenje jest »manjinska vlada Demokratske stranke Srbije, G17 Plus i koalicije SPO-NS, uz obvezatnu podršku Demokratske stranke«.

POLITIČKE ČARKE: Budući da oštro sukobljavanje predstavlja čest oblik političkog diskursa na srbijanskoj političkoj sceni, ne iznenađuje činjenica da je »vlada

Tek u konturama

Nakon tri tjedna pregovora oko nove vlade Srbije, u javnost su dospjele informacije vezane za sastav buduće vlade. Mandatar nove vlade bi svakako bio Vojislav Koštunica, a potpredsjednik bi bio Miroslav Labus, koji bi pored toga obnašao i funkciju ministra za ekonomske odnose s inozemstvom. Potpredsjednik G17 Plus Mladen Dinkić bio bi ministar za financije, a Velimir Ilić potpredsjednik vlade zadužen za kapitalne investicije. Uloga Vuka Draškovića za sada je neizvjesna, budući da se on zanima za diplomaciju, koja je u nadležnosti parlamenta državne zajednice Srbije i Crne Gore. Pored premijerskog mjesta, DSS traži i resore pravde i policije, dok se DS odnedavno interesira za mjesto predsjednika parlamenta. ■

u začetku« već naišla na svoju prvu krizu. Naime, *Dragoljub Mićunović* je u ponedjeljak 19. siječnja najavio mogućnost izglasavanja nepovjerenja novoj vladi i prije nego što bude formirana. Mićunović, koji je trebao sudjelovati kao predstavnik DS-a na zasjedanju radne grupe za izradu koalicijskog sporazuma, rekao je kako mu je predstavnik DSS-a *Dragan Maršićanin* priopćio da ne bi trebao prisustvovati tom sastanku, što je Mićunović ocijenio kao »krajnje ponižavajuće«. Nakon ovog incidenta *Boris Tadić* je izjavio kako je DS »najbliža stavu da se formira većinska vlada«, što predstavlja taktički preokret u politici ove stranke. Potaknuti govorom *Čedomira Jovanovića* na Glavnom odboru stranke, čelnici DS-a uvidjeli su da bez njihove potpore Koštunčina »riječ« ne vrijedi ništa.

U ovom trenutku, zbog ozračja koje vlada unutar njegove stranke, Koštunica ne može prihvatiti ulazak DS-a u novu vladu. Demokrate će teško kapitalizirati na takvoj jednoj situaciji pošto ni jednima ni drugima ne odgovaraju novi izbori, a ponajmanje koalicija s radikalima. Ako je suditi po izjavama Koštunice, radna skupina treba u najskorije vrijeme predložiti koalicijski sporazum DS-u, koji bi napose trebao biti usaglašen i usvojen i od strane demokrata. Ako čelnici DSS-a i DS-a posjeduju makar i *modicum* zdravog razuma, koalicijski sporazum biti će postignut, a Srbija će naposljetku dobiti novu vladu. ■

Manjine traže kompenzaciju

U petak 16. siječnja vijeća svih sedam vojvođanskih nacionalnih manjina zatražila su hitnu izmjenu izbornog zakona. Kao kompenzaciju za loš izborni rezultat, čelnici manjina žele mogućnost da se budući ministar za nacionalne manjine i ljudska prava bira uz njihovu suglasnost. Osim ako međunarodna zajednica ne izvrši pritisak, prognoza da buduća vlast neće uslišiti ovakve želje manjinskih nacionalnih zajednica doima se prilično sigurnom. ■

Suočava li se Srbija s novim valom nacionalizma

Kad latentno postane manifestno

*Krizom ugroženi i frustrirani pojedinci traže način prazniti svoju agresiju, i to rade tamo gdje im je najlakše, i gdje očekuju najmanje reakcije (Mikloš Biro) * Ono što je u svemu ovome značajno jest izostanak najprije upozorenja, a onda i reakcije demokratske javnosti (Srećko Mihajlović) * Nedostatak zaštite društva, nedostatak osude i javne brige za one koji su objekti tih napada – to može naglo učvrstiti upravo takav obrazac ponašanja, i ohrabriti ih da takve akcije poduzimaju sve više, ako ih se ne problematizira (Dragan Popadić)*

Incidenti koji su proteklih dana pogodili Srbiju i Vojvodinu, a prije svega sjeverni dio Bačke u kojoj živi najveći broj Hrvata, bili su nedvojbeno medijska tema tjedna i istodobno otvorili staro i bolno pitanje međunacionalnih odnosa u našoj sredini. Jesmo li se ponovno vratili u 1991. godinu, pitaju se bez iznimke svi koji pokušavaju razumjeti što se to događa u ovome društvu, a tajming početka nacionalnih ispada i prijetnji kao da potkrepljuje taj strah.

Izbor objekata tih napada ima svoju nedvojbenu simboliku – meta je bio spomenik Matije Gupca, svojevrsnog simbola hrvatske povijesti, Đukićev križ kao simbol religije ovdašnjih Hrvata, dom kulture i medij na hrvatskom jeziku, kao simboli i temelji očuvanja njihovog jezika i kulturnog identiteta... Oni

koji su se odlučili na ovakav »izbor« možda ga nisu bili svjesni, ali su njihovi učinci doista znakoviti. Nerazumni i tragični motivi počinitelja tih djela leže svakako u domeni socijalne patologije, a uzroci koji su doveli do svega uglavnom su nam poznati.

Međutim, što dalje i kako se izboriti s tim? Hoće li svatko tko se slučajno rodio u drugoj naciji i vjeri, a koja se »počiniteljima« ne dopada, biti građanin drugoga reda u ovoj zemlji? Na to pitanje moraju odgovoriti upravo pobjednici na netom završenim izborima. Oni su od ovoga društva dobili mandat da ga vode tako da se građani osjećaju dobro u zemlji u kojoj su se rodili. Ali svi, bez iznimke. Sve ostalo je diskriminacija, i u krajnjem, fašizam. ■

Vlč. Dinko Kalmar, župnik iz Slankamena

Podrška srijemskih Hrvata

Uvijestima sam čuo o nemilim događajima i prijetnjama kojima su izloženi vaši novinari. Kao svećeniku u Srijemu, dobro mi je poznat scenarij za kojega sam vjerovao da se nikada više neće ponoviti, ne samo Hrvatima u Vojvodini, nego niti bilo kome drugome. Ipak, kao što smo se uvjerali i na proslavi 100. obljetnice HKPD »Stjepan Radić« u Novom Slankamenu, a sada i na primjeru vašeg i našeg lista, još se nije odigrala bitna promjena, a to nije promjena sustava nego promjena u razmišljanju ljudi.

Unatoč svim neugodnostima, želim da znate da niste sami u teškim trenucima. Uz moju osobnu, nesumnjivo imate podršku tisuća Hrvata kojima je vaš rad značajan i olakšava im život u državi čije nam većinsko stanovništvo nije naklonjeno. Uz podršku i želju za uspješnim nastavkom vašeg djelovanja, želim vam svako dobro od Boga i svih dobronamjernih ljudi. ■

Srećko Mihajlović, direktor Instituta za proučavanje alternativa

Šutnja demokratske javnosti

Jednostavno, ono što je bilo latentno sada postaje manifestno. I to je činjenica s kojom se moramo suočiti, a taj prijelaz iz latentnog u manifestno izgleda da je direktna posljedica pobjede desnice na posljednjim izborima.

I to je, eto, svim desničarima i nacionalistima dalo znak da mogu dići glavu i baviti se »svojim poslom«.

Ono što je u svemu ovome značajno jest izostanak najprije upozorenja, a onda i reakcije demokratske javnosti. Uoči izbora

ta demokratska javnost gotovo da se i nije čula, nije se niti oglasila. A onda i kada se oglašavala mediji nisu nalazili za shodno da to puste na stranice svojih novina i na svoje ekrane. Dakle, to što smo imali takav ishod izbora treba razumjeti i kao posljednicu šutnje demokratske javnosti.

Ona i sada šuti, iako je možda i prerano da se oglasi, jer kao da se čeka da se desi i nešto strašnije da bi se oglasila... Ne može se očekivati da cijelo društvo reagira, jer očito u tom društvu ima svakojakih vrijednosnih orijentacija i ponašanja, i ako treba nešto očekivati, onda to treba očekivati od onoga tko tvori tu demokratsku javnost. Dakle, ja ne očekujem da će sada

cjelokupna politička elita dići svoj glas, jer u samoj toj eliti imamo i jedan dio koji je nacionalistički orijentiran, i koji traži svaku priliku da taj nacionalizam izrazi. Na žalost, stanje je takvo.

Očito da desna ideologija nailazi na nešto veći broj pristaša zato što one snage demokratskog centra, ili demokratske ljevice nisu uspjele u ove tri godine dok su bile na vlasti učiniti ono što su obećale. Urađeno je mnogo manje nego što se očekivalo, i građani su okrenuli glavu od jedne takve političke orijentacije. Možda se nešto može očekivati od određenog preuređenja te političke scene, i mi naznače u tom pravcu imamo. ■

Dragan Popadić, profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu

Svjetska javnost gleda u nas

Mislim da je ta pojava – radikaliziranje, to otvaranje prostora za nacionalne ekstremiste, za javno ispoljavanje takvih stavova i incidenata prema drugim nacijama – dobila ubrzanje poslije izbora, ali je svakako bila vidljiva i prije izbora. Ovo što se događa poslije izbora je, dakle, samo ubrzanje onoga što je faktički uvijek postojalo, ali prikriveno. Međutim, ono što daje impuls takvim pojavama nije toliko povećan broj ljudi s ekstremnim stavovima, koliko njihovo uvjerenje kako sada dolazi njihovo vrijeme. Kako će opet moći bez mnogo prikrivanja, i bez straha od kažnjavanja, i uz političku potporu, izražavati svoje ranije stavove i demonstrirati ponašanje koje jedno vrijeme nije bilo, ili je bar tako izgledalo, dozvoljeno.

Mnogi istraživači su ukazivali na to kako je taj nacionalizam bio prosto potican snažnom manipulacijom koncem osamdesetih, a pogotovo početkom devedesetih godina. Tada je čitav državni aparat sa svim institucijama stajao iza toga, kada je imao na raspolaganju neograničeno vrijeme i neograničene resurse.

Taj politički projekt, pa i taj kulturni obrazac urušili su se sami u sebe. Taj projekt je doživio krah prije svega u sukobu sa svijetom, a ne toliko u nekom samoispitivanju. I kada je došlo do promjene sustava, došlo je ne zato što su ljudi uvidjeli kako je jedan takav ekstremno nacionalistički diskurs bio štetan i odgovoran za njihovo propadanje, već što nisu mogli

živjeti u takvim ekonomskim uvjetima, te su prihvatili opciju koja im je obećavala nešto bolje. Težina ranijeg života je brzo zaboravljena, a nacionalistički diskurs faktički ovdje nikad nije napadan, a oni koji su prednjačili u njemu zadržali su vlastite pozicije i mogućnost da i dalje propagiraju istu priču. Bilo je, dakle, samo pitanje vremena kada će se oni konsolidirati, kada će opet pokušati preuzeti vlast, i kada će opet njihovi simpatizeri smatrati da imaju moćnu zaštitu koja im dozvoljava da opet izađu u javnost.

Osobno mislim kako sami ispadi trebaju manje zabrinjavati. Njih uvijek ima. Ima društava u kojima se nije radilo samo o ispadima, već o većem valu takvih pojava, pa su se uspjeli s time izboriti. Ali, ono što ovdje zabrinjava je reakcija države i javnosti na te ispade. Nedostatak zaštite društva, nedostatak osude i javne brige za one koji su objekti tih napada – to može naglo učvrstiti upravo takav obrazac ponašanja, i ohrabriti ih da takve akcije poduzimaju sve više, ako ih se ne problematizira. I onda se dolazi do iznimno teške situacije gdje je sve teže i teže zaštititi ljude.

Također mislim kako je šansa koja je postojala da se društvo ozbiljno suprotstavi svim tim pojavama propala. Ali, srećom, pažnja svjetske javnosti je i dalje uperena u nas, i nitko neće moći to raditi tek tako nekažnjeno, bez sankcija svjetske javnosti – ako već ne moćnika u lokalnoj sredini. U tom smislu vjerujem da će i vlast biti prinuđena – kažem prinuđena, jer ona doista ne pokazuje previše entuzijazma i pogotovo neće pokazivati u tome – ozbiljnije se pozabaviti time.

Ipak, i pored toga, ostaje činjenica da ula-

zimo u jedan prilično neizvjestan period novog radikaliziranja društva. Jer, ako u ovom periodu koji smatramo nekim bujanjem demokracije poslije 5. listopada mnogi ljudi, čak i oni optuženi za ratne zločine, opet imaju i prešutnu i javnu zaštitu, ostaje samo da se pitamo koliko će to biti još ozbiljnije s promjenom režima ka nekoj radikalnijoj opciji. ■

Pavel Domonji, šef novosadskog Ureda Helsinškog odbora

Sjenka na jubilej

Žao mi je što su prijetnje, u više navrata, upućene »Hrvatskoj riječi« bacile sjen-u na mali jubilej – 50. broj ovog tjednika. Držim da je pojava »Hrvatske riječi« značajan korak za hrvatsku zajednicu, ali i ništa manji za Srbiju.

Da, ali koju Srbiju? Onu mračnu i autističnu, nasilju sklonu i uvijek spremnu da univerzalne demokratske sadržaje podredi vlastitoj samoživosti i partikularizmu, ili onu koja u manjinama vidi dragocjeni resurs i priliku da, propitujući vlastiti identitet, svoje političke i kulturne obrasce, te sustav vrijednosti, doprinese izgradnji stabilne, pluralističke zajednice?

Prijetnje »Hrvatskoj riječi« izrekla je ona prva Srbija i one nisu iznenađujuće. Više od uspona desnice i trijumfa radikala, oglašavanju takve Srbije doprinosi strah, nesigurnost, realna ekonomska bijeda i socijalna panika.

Prijetnje zaslužuju osudu, ali osude ne mogu otkloniti uzroke prijetnji. Oni koji to mogu trenutno imaju preča posla – jedni su zabavljeni ministarskim funkcijama, prestižnim položajima i sinekurama, a drugi stvaranjem alibija za eventualni neuspjeh nove vlade.

Vjerujem da prijetnje neće utjecati na novinare »Hrvatske riječi« i da će oni nastaviti raditi ono što najbolje znaju, na zadovoljstvo nas čitatelja. ■

Promatračka misija EU u »Hrvatskoj riječi«

Zainteresiranost za incidente

Šef Promatračke misije EU sa sjedištem u Vukovaru, Hermann Olscha, i Lubomir Batary, član toga tima, posjetili su redakciju »Hrvatske riječi« kako bi se informirali o incidentima koji su se proteklih dana događali u Subotici, i posebno o prijetnjama upućenim uredništvu ovoga tjednika. Oni su tijekom jednosatnog boravka u redakciji HR razgovarali s direktorom Zvonimirom Perušićem, koji ih je upoznao s kronologijom spomenutih događanja.

Predstavnik Promatračke misije EU je u svezi s tim interesiralo što su vlasti poduzele nakon prijetnji upućenih uposlenicima u »Hrvatskoj riječi«, kakva je atmosfera u gradu i državi uopće, kao i činjenice o položaju hrvatske zajednice Srbiji i Crnoj Gori.

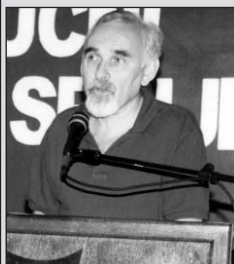
Hermann Olscha i Lubomir Batary su također posjetili i osnovnu školu u Tavankutu, gdje su se informirali o incidentu u svezi s rušenjem spomenika Matiji Gupcu.

Nakon ovih posjeta oni će napisati izvješće o svim događanjima tijekom posljednjih tjedana, i uputiti ga u centar Promatračke misije u Sarajevo. Odatle će ono biti prosljeđeno u Ured visokog predstavnika EU za vanjsku politiku i sigurnost Xaviaru Solani. ■

Mikloš Biro, profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu

Rješenje je u pravnoj državi

Mislim da ovo nije ništa novo. Ti nacionalistički ispadi se nažalost ponavljaju – oni se pojavljuju uvijek kada naiđe kriza. Krizom ugroženi i frustrirani pojedinci tada traže način da prazne svoju agresiju, i to rade tamo gdje im je najlakše, i gdje očekuju najmanje reakcije. To je jedna strana priče. Ali ta kriza traje, ti ispadi traju, a po mom sudu najvažnije je što nitko nikada nije uhvaćen niti kažnjen za to. Jer, to je glavni motor i motiv tih ponavljanja.

Na sve to utječu rezultati izbora utoliko što pokazuju da jedan oblik besramnog izražavanja nacionalističkih strasti dobiva legitimitet, i kroz izborne parole i izborna ponašanja pojedinih stranaka. I kad te stranke postanu još i pobjednici, onda najednom oni dobiju krila: To je znači većinsko mišljenje, i u redu je da i ja pokažem što mislim.

A kako to riješiti? Ima nade da se iz toga iščupamo onda kada proradi pravna država, i kada se sankcionira ono što je zakonom inače sankcionirano. ■

Redakcijski komentar u listu »Danas«, 16. siječnja 2004.

Postizborni šovinizam

Loše vijesti iz višenacionalnih sredina, ništa novo i možda nema veze s izborim trijumfom Srpske radikalne stranke čiji predsjednik *Vojislav Šešelj* u Haškom tribunalu odgovara za ratne zločine učinjene pripadnicima nesrpskih nacionalnosti. Pod okriljem mraka, kako se to obično čini (zašto baš na pravoslavni Božić?) netko je u centru Sjenice izlijepio plakate s jasnim, prijetećim šovinističkim porukama: »Oj, Sjenice, druga Srebrenice« i »Oj, Pazaru, drugi Vukovar«.

U Vojvodini je prije i poslije izbora bilo slično: dva puta je srušen spomenik Matiji Gupcu u Tavankutu, u Maloj Bosni srušeno je katoličko znamenje – križ s kipom Isusa Krista, razbijena su dva prozora na Hrvatskom domu u Somboru. Znakovito (poznata četiri ćirilična »S«) su oštećena vozila posjetitelja proslave katoličkog Božića u Hrvatskom kulturnom centru »Bunjevačko kolo« u Subotici, kao i automobil ekipe zagrebačkog »Jutarnjeg lista«.

Prije ili kasnije sve dođe do dežurnih krivaca koji ovakve incidente uredno bilježe: »Ustaše, ako još jednom izađe vaš list, sve ću vas pobiti, jer ste vi ubili moje dijete!«, kategoričan je bio anonimni čitatelj »Hrvatske riječi«, koji je u tri navrata

prijetio novinarima ovog lista.

Možda, dakle, ovi incidenti uistinu nemaju veze s pobjedom radikala, ali zloslutno podsjećaju na hiperprodukciju javno objavljivanih spiskova nepodobnih koji se ne prezivaju na »ić«, na selo Hrtkovci prekršteno u »Srbislavci« i progon Hrvata iz njega, na sumanutu, anticivilizacijski progon porodice Barbalić iz radikalnog Zemuna, bombu bačenu u fotokopirnicu koju je, eto, držao Hrvat preko puta zemunske općine.

Sve se to, ne bi trebalo zaboraviti, dešavalo u vrijeme ekspanzije i svemoći radikala, a njihova izborna pobjeda sada, s razlogom, izaziva strepnju manjinskih zajednica. Usprkos umivenom govoru čelni

Žene u crnom

Ponovno mržnja

Nakon što je na proteklom prosinačkim izborima zabilježen rast biračke podrške strankama bivšeg režima, u prvom redu Srpskoj radikalnoj stranci, u Srbiji se suočavamo s nizom zabrinjavajućih manifestacija netolerancije i mržnje. Učestale prijetnje novinarima, u najnovije vrijeme posebno novosadskoj novinarki Marini Fratucan i manjinskim medijima, na primjer subotičkom listu »Hrvatska riječ«, rušenje nadgrobnih spomenika i drugih obilježja prisustva manjinskih etničkih zajednica (naročito u Vojvodini), pokazuju kako se ekstremističke snage, ohrabrene izbornim uspjehom i pasivnošću institucija pravne države, nalaze u ofenzivi. Njihovi snovi o uspostavljanju etnički čiste, idejno homogenizirane i međunarodno izolirane Srbije moraju zabrinuti svakoga kome je stalo do normalnog života. ■

ka SRS-a koji, tek na novinarsku drskost, postane ono što suštinski jest – govor mržnje.

Nije manjkalo ksenofobije, vandalizma i šovinizma ni prije posljednjih parlamentarnih izbora, tučeni su Romi, pisani antisemitski grafiti, devastirana groblja onih koji nisu Srbi, oštećivane nepravoslavne bogomolje. Sve to činjeno je dok su najglasniji bili zastupnici suludog stereotipa da Srbi, samim tim što su Srbi, ne mogu biti nacionalisti i antisemiti.

Evo nam novih nepotrebnih incidenata. Baš kada u Beograd dolaze mladi koji su diljem bivše Jugoslavije, koju ne pamte, slušali od roditelja i prijatelja o Srbiji kao carstvu gostoljubivosti i tolerancije. Nova manifestacija mržnje koju treba dugo i uporno liječiti. ■

Petar Teofilović, pokrajinski ombudsman

Potrebna energična akcija nadležnih organa

Zaprepasujuće je i zastrašujuće da se takve stvari dešavaju u multinacionalnoj sredini kakva je Vojvodina. Jer, ako bi to preraslo u šire razmjere. Izazvalo bi zaista pravi kaos u sredini u kojoj svatko ima nekog susjeda druge nacionalnosti. Tu je po meni zaista potrebna energična akcija nadležnih organa da se što je moguće više počinilaca takvih djela otkrije i tome nekako stane na kraj.

Želim također da i »Hrvatskoj riječi«, koja je i sama bila objekt takvih prijetnji pružim svoju potpunu podršku i poželim daljnji uspješan rad. ■

»Hrvatska riječ« izlazi nesmetano

Novinari »Hrvatske riječi« i pored prijetnji nastavljaju normalno raditi. List je pripreman i zaključen na vrijeme, a u tijeku su i pripreme za obilježavanje godinu dana izlaska prvoga broja lista. ■

Tehničko uredništvo redakcije

Đorđe Đukić, predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine AP Vojvodine

Čuvati demokratske vrijednosti

Poučeni lošim iskusvom iz dalje, ali i najsvježije prošlosti, koje smo, na žalost, stekli zbog izražavanja nacionalne netrpeljivosti i isključivosti, za najoštriju osudu je svako takvo i slično ponašanje, koje dovodi u pitanje one tekovine Vojvodine, koje su svi njeni žitelji godinama, pa i vjekovima tradicionalno gradili – izja-

vio je predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine AP Vojvodine Đorđe Đukić, povodom nacionalističkih poteza izraženih posljednjih dana u Subotici, Novom Sadu, Čurugu i još nekim mjestima.

»Smatram kako je zajednički život svih građana Vojvodine sa svim njihovim različitostima i u međusobnom uvažavanju, upravo prednost Vojvodine i dokaz visokog stupnja ostvarenja demokracije na ovim prostorima, rekao je Đukić i dodao, kako će Izvršno vijeće Vojvodine i dalje stvarati institucionalne i sve druge uvjete za osiguranje temeljnih ljudskih prava, podizanje razine međunarodne tolerancije i uvažavanja, te će beskompromisno, u okviru svojih nadležnosti, čuvati pozitivne vrijednosti ostvarene u ovom domenu nakon listopadskih promjena. ■

Prijetnje nisu slučajne

Prijetnje redakciji »Hrvatske riječi« i novosadskoj novinarici Marini Fratućan osudio je i pokrajinski tajnik za informiranje Rafail Ruskovski, dok je predsjednik Odbora za informiranje Skupštine AP Vojvodine Đorđe Subotić izjavio kako je »nekome očigledno stalo da provocira međunarodne odnose u Vojvodini i učini ih nepodnošljivim. Oba slučaja su za svaku osudu i govore kako se još u Srbiji nacionalno prebrojavamo. Prijetnje »Hrvatskoj riječi« nisu slučajne, jer su izrečene uoči izlaska jubilarnog pedesetog broja. Policija i pravosudni organi hitno trebaju pronaći i kazniti krivce«. ■

Savjet ministara SCG

Zahtijevamo brzu reakciju

Direkcija za informiranje Savjeta ministara SCG zatražila je od nadležnih državnih organa brzu i adekvatnu reakciju na prijetnje uredništvu subotičkog tjednika »Hrvatska riječ« i na još neke verbalne prijetnje novinarima u Vojvodini proteklih dana »s nacionalističkim predznakom«.

Direkcija ističe da se demokratski karakter vlasti i države dokazuje »i efikasnom zaštitom integriteta novinara i redakcija i osiguranjem regularnih uvjeta za dostupnost informacija i sloboda informiranja i izražavanja«. ■

Mr. Mato Groznica, potpredsjednik HNV-a

Vlast na potezu

Nasrtaji na hrvatski narod, odnosno hrvatske institucije, žalosni su događaji za koje smo svi vjerovali da su ostali u vremenu za nama. I na ovaj način izražavam solidarnost sa svim pripadnicima hrvatske zajednice koji su na bilo koji način pogođeni ovim incidentima, mada je ovo atak na svakog umnog čovjeka, a pogotovu na pripadnike neke od brojnih manjina u Srbiji. Rušenje spomenika kulture, anonimni telefonski pozivi, rušenje simbola vjere jednog naroda..., to su djela koja osim toga što unose nemir i strah, pokazuju svu tragediju počinitelja, nesvjesnih da to nikome ne služi na čast, legitimirajući se da su protiv civiliziranog društva.

Toliki broj incidenata (sedam) u veoma kratkom vremenu, u vrijeme veoma burnih političkih događanja, kada ova zemlja treba pokazati sebi i međunarodnoj zajednici kojim putem želi ići, zaslužuju energičan odgovor vlasti. Na taj način će pokazati da su to ipak ostaci retrogradnih političkih načina razmišljanja, a ne politika koja ovu zemlju može uvesti u europske i svjetske tokove.

Apeliram na sve pripadnike hrvatskog naroda da sačuvaju pribranost i ne dopuste da najnoviji nemili događaji budu protumačeni kao sustavni pritisak, nego kao ispadi pojedinaca ili grupa čije djelovanje sigurno nije u suglasju s demokratskim procesima u ovoj zemlji. Veoma je teško shvatiti kome i zašto je ovakvo što potrebno.

Očekujem da organi vlasti zaduženi za ispitivanje ovih incidenata pokažu kako su voljni otkriti tko stoji iza ovoga i tako izraze spremnost zaštititi svakog građanina ove zemlje, bez obzira na njegovu bilo kakvu pripadnost.

Još jednom u svoje osobno ime i u ime Hrvatskog Nacionalnog Vijeća Državne Zajednice Srbije i Crne Gore, te u ime Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, izražavam ogorčenje zbog ovih događaja i izražavam nadu da će se sve ipak okončati na miran način i bez posljedica širih razmjera. ■

Priopćenje DSHV-a Kazniti počinitelje

Demokratski savez Hrvata Vojvodine izdao je priopćenje za javnost povodom incidenata koji u posljednje vrijeme pogađaju Hrvate, ali i Mađare u Subotici i drugim mjestima. U njemu se pozivaju Hrvati u Vojvodini da ne nasjedaju na provokacije, te da i dalje imaju povjerenja u organe sigurnosti Republike Srbije i da eventualne nove slučajeve odmah prijave policiji. U njemu se podsjeća i da su provokacije kulminirale prijetnjom smrću članovima redakcije jedinog tjednika na hrvatskom jeziku »Hrvatska riječ« ako izađe još jedan broj. »Smatramo da se nalazimo u periodu normalizacije odnosa sa susjedima, jer se počeo realizirati Sporazum o suradnji između srpske manjine u Hrvatskoj i novoizabrane vlasti u Republici Hrvatskoj. Stoga i od aktualne vlasti u Republici Srbiji tražimo da odmah energično reagira i uhvati počinioce prijetnji i rušilačkih akcija, te ih primjerno kazni, bez obzira kojoj naciji počinitelji pripadaju«, stoji u priopćenju. ■

Organizacija za medije u jugoistočnoj Europi

Novinarima garantirati sigurnost

Organizacija za medije u jugoistočnoj Europi (SEEMO) izrazila je zabrinutost zbog prijetnji urednicima i novinarima »Hrvatske riječi«, časopisa hrvatske manjine u Srbiji. SEEMO navodi da su, prema saznanjima te organizacije, prijetnje listu »Hrvatske riječi« dio kampanje zastrašivanja hrvatske manjine u Vojvodini u protekle dva tjedna. U priopćenju se dodaje da policija do sada nije uhapsila niti jednu osobu zbog takvog djelovanja.

Generalni sekretar SEEMO-a Oliver Vujović upozorio je da su se svi ti incidenti desili u multietničkoj sredini, poput Vojvodine i to nakon parlamentarnih izbora u Srbiji 28. decembra prošle godine.

SEEMO je pozvao vlasti u Srbiji i lokalne vlasti u Vojvodini da pokrenu istragu i odgovorna lica za incidente izvedu pred pravosudne organe. ■

Saldo

U skorije vrijeme obnovljeni su stari načini »komuniciranja«, oni iz devedesetih. Svima »poruke« stižu s krivih mjesta, s crkve, srušenog spomenika, križa, a ponekima se kažu i izravno putem telefona.

Tako se dogodilo razbijanje prozora na Hrvatskom domu u Somboru, rušenje spomenika Matije Gupca u Tavankutu, Đukićevog križa u Maloj Bosni, urezivanje četiri S po automobilima u božićnoj noći u Subotici, prijetnje telefonom Uredništvu »Hrvatske riječi«. No, prijetilo se prije desetak dana i urednici TV produkcije »Urbans« Marini Fratućan koja je svojedobno imala problema jer se usudila napraviti emisiju o nesretnoj sudbini hrvatskih Hrvata.

Na pravoslavni Božić netko je u centru Sjenice izlijepio plakate s jasnim, prijetljivim šovinističkim porukama: »Oj, Sjenice, druga Srebrenice« i »Oj, Pazaru, drugi Vukovaru«.

Pripadnici Tajništva unutarnjih poslova Subotica podnijeli su u 16. siječnja, kaznenu prijavu protiv Roberta Kincsesa,

rođenog 1970. godine, zbog osnovane sumnje da je došao do mjesta gdje se gradi Pravoslavna crkva, iz zemlje izvadio drveni križ i bacio ga u iskopan temelj hrama. Zatim, na parohijskom domu pri Crkvi Vaznesenja Gospodnjeg u Subotici osvanuo je i grafit napisan na mađarskom jeziku: »Dižite se Mađari, tu je domovina«.

Pokrajinsko tajništvo za propise, upravu i nacionalne manjine Nespojivo sa suvremenom Europom

Pokrajinski tajnik za propise, upravu i nacionalne manjine dr. Tamás Korhecz uputio je sredstvima informiranja priopćenje sljedećeg sadržaja:

»Pokrajinsko tajništvo za propise, upravu i nacionalne manjine najoštrije osuđuje šovinističke ispade koji su sve učestaliji u sjevernom djelu naše Pokrajine i ozbiljno prijetje da poremete vjekovima izgrađivane međunacionalne odnose u ovoj sredini. Ovih dana smo svjedoci ponovljenih izgređa uperenih protiv hrvatskog stanovništva za što najnovije primjere predstavljaju prijetnje smrću članovima redakcije i uposlenima u »Hrvatskoj riječi«, glasilu čiji je osnivač Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine, listu koji je pokrenut kako bi i pripadnici hrvatske nacionalne zajednice mogli ostvariti svoje ustavno pravo na informiranje na materinjem jeziku. Ovaj i slični incidenti, motivirani mržnjom i netrpeljivošću prema tuđem i drugačijem, izazivaju strepnju i osjećanje nesigurnosti što je nespojivo s jednim suvremenim društvom koje pretendira da postane integralni dio demokratske, tolerantne i civilizirane Europe.

Zahtijevamo da organi krivičnog gonjenja što hitnije poduzmu energične mjere u cilju otkrivanja i kažnjavanja poticatelja i izvršilaca ovih nedjela, jer će u protivnom samo ohrabriti izgređnike na nove akcije, dovesti do dalje radikalizacije situacije i eskalacije primitivizma u Vojvodini. ■

Uredništvo HR

Sonja Biserko, predsjednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji

Tragična orijentacija protiv reformi

*Izborni rezultati za pažljive promatrače srbijanske političke scene nisu iznenađenje. Mislim da to nije vezano samo za politiku Radikalne stranke, već za taj kulturni obrazac na kome se radilo svih ovih dvadeset godina i koji je sada postao legitiman, dominantan obrazac u društvu * Subotički događaji nisu usamljeni incident, već trend koji je u porastu posljednjih mjeseci. Nacionalizam ovdje nikada nije ni prestajao, samo je dobivao nove forme.*

Razgovor vodila: Vesela Laloš

Organizacije koje se bave problemima ljudskih prava u našoj zemlji očitito nisu sjedile besposlene posljednje desetljeće i nešto više godina. Nakon petog listopada došlo je do izvjesnog »zatišja« u njihovom radu, ali, kako se kasnije ispostavilo, prilično varljivog. Predsjednica Helsinškog odbora u Srbiji Sonja Biserko jedna je od rijetkih ličnosti u našem javnom životu koja je ne samo hrabro, već uglavnom i nepogrešivo davala ocjene o onome što nas je snašlo. Nakon izbora u studenome njezina opomena o opasnosti od radikalizacije političke scene u Srbiji zbog nerazčišćavanja s prošlošću, a time i udaljšavanja od tako neophodnih promjena, dobila je svoju očitu potvrdu.

HR: Rezultati izbora su pokazali da je Srbija čini se jedina europska zemlja u kojoj čak trećina stanovništva podržava ekstremnu desnicu. Kako komentirate te rezultate?

Izborni rezultati za pažljive promatrače srbijanske političke scene nisu iznenađenje. Kako bi se razumjela sadašnja situacija, potrebno je ponovno vratiti se na peti listopad i njegovu suštinu. Rušenje Miloševićevog režima i euforija koja je nastala, posebno na Zapadu, zamaglila je suštinu promjena. Ubojstvo premijera Zorana Đinđića zaustavilo je proreformsku orijentaciju u Srbiji. Od 12. ožujka traje bjesomučna kampanja protiv Demokratske stranke i Đinđićevog nasljeđa, pa je u posljednjih osam mjeseci došlo do prestanka suradnje s Haškim tribunalom, što je jedan od signala ide li Srbija u pravcu promjena ili ne. Nadmoć radikala Tomislava Nikolića na predsjedničkim izborima, već je bila važna indikacija pravog stanja duha u Srbiji. Mislim da to nije vezano samo za politiku Radikalne stranke, već za taj kulturni obrazac na kome se radilo svih ovih dvadeset godina i koji je sada postao legitiman, dominantan obrazac u društvu. To je porazno za Srbiju. To je

okretanje kolektivizmu i odmak od civilizacijskih vrijednosti koje danas karakteriziraju Europu.

HR: Subotički događaji – prijetnje manjinama, rušenje spomenika, nacionalistički grafiti – govore o ponovnom oživljavanju pojava nacionalizma. Može li se reći da su to usamljeni slučajevi, ili ih ima i u drugim sredinama u većoj mjeri nego prije?

Subotički događaj nije usamljen incident, već trend koji je u porastu posljednjih mjeseci. Nacionalizam ovdje nikada nije ni prestajao, samo je dobivao nove forme. »Normalizacija« nacionalizma Vojislava Koštunice, a potom i Tomislava Nikolića, samo je zamaglila pravo stanje stvari, što je i bio cilj beogradske politike, posebno pred svjetskom javnošću. Na djelu je svojevrsna »racionalizacija« od negiranja zločina i negiranja postojanja velikosrpskog nacionalnog projekta, do prebacivanja cjelokupne odgovornosti na komunistički režim. Znači, radi se o trendu koji ukazuje kako se nije odustalo od etničkog koncepta države.

HR: Što je po Vašem mišljenju uzrok tome?

Poraz i izostanak bilance onoga što se desilo u proteklom desetljeću, neodustajanje od velikodržavnog projekta, kriza identiteta i frustracija, doveli su do revitalizacije tradicionalnog konzervativizma. Izbori u studenom su na neki način pomogli da se sagleda pravo stanje u Srbiji. Kako bi se razumjeli ovakvi izborni rezultati, potrebno je analizirati ne samo situaciju od petog listopada, već treba sagledati Srbiju kroz cijeli XX. vijek – njen odnos prema obje Jugoslavije, prije svega prema temeljnim vrijednostima zapadnog demokratskog svijeta, kao što su tržišna privreda, vladavina prava i odnos prema manjinama. Ako se to ima u vidu, jasno je da je i današnja Srbija, kao i tijekom gotovo čitavog XX. stoljeća, duboko protiv Zapada. Dakle, radi se o orijentaciji protiv reformi, koje su samo

u posljednjih petnaest godina dva puta odbijene. Prvi put antibirokratskom revolucijom i rušenjem Ante Markovića, i, sada, ubojstvom Zorana Đinđića.

Srbija u ovom trenutku nije sposobna voditi rat. Prije svega zbog prisustva NATO-a u regiji, u Bosni i na Kosovu. Međutim, stanje duha u Srbiji, koje manje-više reflektira i Tomislav Nikolić, odnosno Srpska radikalna stranka, ali i srpska elita i crkva, odražava činjenicu da Srbija nije pristala na poraze, kako očekuje reviziju Daytonskog sporazuma, kako očekuje promjene u međunarodnoj konstelaciji snaga. To ne znači, naravno, da je to moguće. Međutim, stvaraju se frustracije u cijelom društvu koje hrane te mlade ljude koji su odrasli u atmosferi uskraćenosti u svakom pogledu.

sljede pripisati DOS-u i na tome osvojiti izboru pobjedu. Naime, građani petog listopada DOS-u nisu dali mandat za reforme, već samo za smjenu Miloševića. Pokušaj Zorana Đinđića da DOS okrene k reformama završio se po njega fatalno. Vojislav Koštunica, odnosno antireformski blok, oslanjajući se na legalizam opstruirao je promjene, prije svega na pravnom planu. Miloševićeva Srbija nije bila pravna

Hrvati najčešća meta vandalizma

HR: Koji su najdrastičniji slučajevi u kršenju prava manjina?

Posljednjih mjeseci bilo je dosta vandalističkih incidenata koji su bili svojevrsna poruka manjinama u Vojvodini, prije svega Hrvatima. To istodobno šteti i položaju Srba u Hrvatskoj, čiji se položaj ipak poboljšava. Izgleda da srpskim stratezima do toga nije stalo, već naprotiv. Osim toga, Romi su populacija koja je na stalnom udaru. Izloženi su fizičkom nasilju koje je u porastu. Albanci su se tako reći isključili iz političkog života zemlje,

nisu izlazili na ove izbore. Prema nekim istraživanjima, zabilježen je najveći procen apstinencije manjina na ovim izborima. To se odrazilo i na neuspjeh Koalicije za toleranciju. Očito je da mnogi od njih smatraju kako ne postoji politička opcija za koju valja glasati.

Na manjine se odražava i činjenica da Srbija nema definirane granice, da nema relevantan ustav, te da se nije odustalo od iluzije kako je ujedinjenje srpskih zemalja moguće jednog dana, kada se promjeni međunarodna konstelacija snaga.

HR: Kakvo je Vaše mišljenje o atmosferi koja prevladava u društvu – ima li dovoljno razboritosti i snage da se Srbija odupre ponovnom i opasnom skretanju udesno?

Srbija je faktički na desnici. Od šest partija koje su ušle u parlament pet su, može se reći, izrazito desno. Radikali i DSS su u mnogo čemu slični. Jedino Demokratska stranka ima potencijal eventualno iznjedriti pravu alternativu u Srbiji. Ukoliko se Demokratska stranka ne uspije profilirati kao moderna partija koja ima viziju, Srbija će ostati bez alternative. Ono što je vidljivo za javnost nakon izbora ne ohrabruje u pogledu budućnosti. Evidentno je kako se nema zrelosti i želje preuzeti odgovornost. To se vidi po mnogo detalja: od toga da se Vlada unaprijed ograničava na godinu dana, te nesposobnosti da se izaberu odgovorni ljudi koji su profesionalno dorasli težini situacije, do stalnog defamiranja jedni drugih.

HR: Kakve se prognoze mogu dati za sljedeće mjesece o vladavini nove vlasti?

Teško je davati bilo kakve prognoze, ali očigledno je da je gospodarstveno ova godina već izgubljena, što će samo povećavati socijalni radikalizam koji ide na ruku daljoj radikalizaciji društva, a time i Radikalnoj stranci.

HR: Dugoročno promatrano, kakav se rasplet može očekivati? Može li Srbija računati da u idućih dvije-tri godine doista krene putem k Europi?

Veoma je važno da se Srbija profilira kao proeuropska zemlja, ne samo zbog Srbije, već cijele regije. Ukoliko se to ne desi, Srbija će ostati crna rupa koja će kroz kaos tražiti svoj *modus vivendi* sa svijetom. Srpski stratezi su umislili kako je Srbija i dalje strateški važna, te da je to dovoljno da je Zapad beskonačno dugo financira. Ukoliko se desi i povoljnija varijanta, Srbiji predstoji veoma bolna tranzicija i to iz višeg razloga. Ne samo da se radi o tranziciji koju je Srbija davno odbila, već i zbog činjenice da je ona frustrirana i raspadom Jugoslavije, te ratovima koje je

HR: Promjene koje je inicirao, ili je trebao inicirati, 5. listopada ipak nisu izvedene do kraja, prije svega u obračunu s dotadašnjom vladajućom politikom i ideologijom koja je proizvela rat i progone. Vi ste jedna od malobrojnih ličnosti na našoj društvenoj sceni koja je upozoravala na to. Zbog čega se odustalo od raščišćavanja s nacionalističkom politikom?

Peti listopada je i zamišljen tako da se smijeni Milošević, a nastavi s njegovom politikom odnosno projektom drugim putem. U krugovima oko Miloševića postojala je svijest da bi Srbija nakon intervencije doživjela potpuni slom i zato je peti listopada neka vrsta puča unutar Miloševićevog okruženja. Istodobno, i međunarodna zajednica je imala isti cilj i u tom smislu ona je uradila mnogo na konsolidiranju oporbe i formiranja DOS-a, zatim je organizirala i koordinirala neke medije i NVO. Sve to je dovelo do uspješnog uklanjanja Miloševića. Međutim, pravljenjem razlike između »lošeg diktatora« i »dobrog naroda«, naročito od strane vanjskog faktora, stvoren je prostor za restauraciju snaga starog sustava. Oni su postali legitiman politički čimbenik, koji je vještom retorikom uspio kompletno Miloševićovo na-

država i zato je svako pozivanje na legalizam u suštini bilo u funkciji opstruiranja reformi.

HR: Izborni rezultati su ipak bili iznenađujući za svijet. Mijenja li se zbog toga slika Srbije ponovno na kon ovih izbora?

Svijet je želio vjerovati kako se Srbija poslije petog listopada 2000. godine promijenila i kako ima demokratski potencijal za promjene. EU i SAD su uložili ogromna sredstva kako bi se stvorio manevarski prostor za reforme. Međutim, svijet je pro-pustio priliku sagledati i stanje srbijanskog društva, odnosno da inicirati neku vrstu suočavanja. Nije iskorišten potencijal Haškog tribunala da se otvore i moralna pitanja našeg društva. Suradnja s Haškim tribunalom odvijala se pod pritiskom i bila komercijalizirana: mi vama optuženika, vi nama financijsku potporu. To je dovelo do svojevrsnog cinizma koji spriječava ozbiljno otvaranje pitanja neposredne prošlosti. Svaki takav pokušaj, makar i s margine, bio je na udaru kampanja, defamacija i denuncijacija. Posljednji izbori su zatekli svijet, ali su mu otvorili i oči za neka pitanja na koja do sada nije obraćao pažnju, kakvo je na primjer pitanje ovdšnjeg nacionalizma odnosno konzervativizma i svojevrsne arhaizacije Srbije.

Izraz nemoći i straha od tranzicije

HR: Ksenofobija koja i dalje opterećuje dobar postotak građana ove zemlje na neki način producira i demonizaciju NVO, prije svega onih koje djeluju na međunarodnom planu. Kako objašnjavate taj uporni strah od svijeta i Europe, i kako se protiv toga boriti?

Ksenofobija je izraz nemoći i straha od tranzicije i promjena generalno. Ona vodi društvo u samoizolaciju, što dodatno Srbiju udaljava od integriranja u regiju i u Europu. Europa, odnosno njene vrijednosti, ovdje se artikuliraju samo na razini fraza i

parola, dok se međunarodna zajednica doživljava kao neprijatelj, čak i onda kada je naklonjena. Suština je u tome da nema spremnosti okrenuti se tržišnom gospodarstvu i uvesti pravnu državu. Zato je Europa u biti tako daleka, jer ona podrazumijeva jake institucije i odgovornost.

Činjenica je da je jedan broj NVO europski orijentiran i da su zbog toga konstantno demonizirane, kao

vodila i u kojima je bila poražena.

HR: Ocjena o stanju ljudskih prava u Srbiji očigledno nije sjajna. Što su najveći problemi s kojima se Helsinški odbor suočava?

Nepostojanje pravne države, neovisnih sudova, te drugih institucija reflektira se i na stanje ljudskih prava. Zatim, ogromno siromaštvo dodatno otežava situaciju, jer su u pitanje dovedena sva dostignuća na socijalnom i ekonomskom planu bivše Jugoslavije. Osim toga, opća atmosfera u društvu, ksenofobija, netolerantnost i frustracija u velikoj mjeri određuju stanje manjina. Naime, u Srbiji je na djelu sada i nacionalizam odozdo, koji se može ublažiti samo ozbiljnom akcijom državnih mehanizama, medija i civilnog društva, što, nažalost, nije slučaj.

HR: U protekloj deceniji iskristalizirao se problem sukoba dvije Srbije – jedne zaista prodemokratske i proeuropske, i druge ksenofobične, nacionalne i ekstremne. Kakav je danas odnos »snaga« te dvije opcije, i gdje se sada nalazi ona europska Srbija?

U Srbiji je postojala (postoji) proeurop-

ska orijentacija, ali je, međutim, ona uvijek bila fragilna. Proeuropska orijentacija je poražena na Osmoj sjednici i kroz antibirokratsku revoluciju koja je na neki način još uvijek na djelu. Europska Srbija je sada na margini, sasvim potisnuta i ušutkana. Nacionalisti su veoma agresivni prema toj opciji želeći pokazati kako ne postoji alternativa njihovoj opciji. Svijet još uvijek ne razumije taj odnos snaga i svoje želje ugrađuje u strategiju koja se često oslanja na pogrešne aktere. Europska orijentacija moguća je samo iznutra, naravno, uz veliku potporu svijeta. Za sada to još nije na pomolu.

HR: Kako biste definirali korijene te podjele?

Liberalna tradicija u Srbiji je slaba. U novije vrijeme nositelji te opcije su bili srpski liberali na čelu s *Markom Nikezićem* i *Latinkom Perovićem*. Može se reći da je Zoran Đinđić bio na liniji te tradicije. Tradicija narodne demokracije je dominirala kroz čitavo postojanje moderne Srbije. Konzervativizam koji karakterizira tu Srbiju odlikuje se totalnim odsustvom ekonomskog mišljenja i, u tom smislu, opre-

na primjer Helsinški odbor. Međutim, da bi se Srbija suštinski okrenula svijetu, potrebno je da državna politika strateški bude tako orijentirana odnosno da to bude širi društveni projekt. Tada bi takve NVO, kao dio tog šireg projekta, sigurno mnogo više doprinijele da takva orijentacija zaživi u društvu.

djeljenja za razvoj; odsustvom političkog pluralizma; shvaćanjem demokracije kao anarhije; ksenofobičnošću. Poraz i izostanak bilance onoga što se desilo u protekloj deceniji, neodustajanje od velikodravnog projekta, kriza identiteta i frustracija, doveli su do revitalizacije četništva i konzervativizma.

HR: Vezano za pitanje manjina je i pitanje autonomija, u ovom trenutku prije svega autonomije Vojvodine. Kako Vi vidite rješavanje toga pitanja, i jesu li u pravu pojedini »autonomistički« političari koji tvrde kako je neophodna internacionalizacija toga pitanja?

Pitanje Vojvodine opterećuje politički život Srbije i prijeti da se radikalizira, s obzirom da Beograd ne uvažava vojvodansku posebnost i pokušava da kroz razna regionalna rješenja Vojvodinu trajno unitarizira. Ustav iz 1974. godine je izrazio kompleksnost Srbije i ponudio rješenje Srbije kao federacije koje od strane određenih političkih krugova nikad nije bilo prihvaćeno. Pobjedom konzervativne ideje, a to se upravo desilo sedamdesetih godina, nakon smjene svih republičkih rukovodstava u Jugoslaviji koji su bili nositelji demokratskih ideja, ideja o Srbiji kao kompleksnoj državi sasvim je napuštena.

Vojvodini se stalno nudi koncept regionalizacije koji je degradira. Time se hoće izjednačiti je s drugim regijama čime se poništava njena specifičnost. Regionalizacija jest, između ostalog, zahtjev vremena, ali ona mora imati i određeni sadržaj koji se poklapa s idejom decentralizacije i lokalne uprave. Povijesno nasljeđe Vojvodine uvijek ju je izdvajalo kao regiju dinamičnog gospodarstva (u bivšoj Jugoslaviji uvijek je bila jedna od tri najrazvijenije regije) i regiju okrenutu Europi, prije svega njenim susjedima. To Vojvodinu preporučuje kao potencijal koji može ubrzati tranziciju u Srbiji i normalizaciju njenih odnosa sa susjedima. Imajući u vidu nezrelost i impotenciju vojvodanskih elita, moguće je da će se i pitanje Vojvodine rješavati kroz njegovu internacionalizaciju.

Opasnost od radikalizacije manjinskog pitanja

HR: Posebna priča su svakako prava manjina, koja su se donošenjem saveznog zakona na neki način počela uređivati. Može li se govoriti o koraku naprijed?

Zakon o manjinama bio je preduvjet za prijem Srbije i Crne Gore u Vijeće Europe. On je ocijenjen kao liberalan, međutim, njegova implementacija nije zadovoljavajuća, u velikoj mjeri i zbog nedostatka finansijskih sredstava. Male manjine su u nepovoljnom položaju, kada su u pitanju nacionalna vijeća kao predstavnička tijela manjina. I, naravno, opća društvena atmosfera je negativna. Ako uzmemo Vojvodinu kao primjer, može se reći da je ta-

mo na djelu dovršavanje etničkog projekta čiji su nositelji, osim stranaka, i SPC i nevladina udruga »Svetozar Miletić«. Oni se aktivno zalažu i protiv autonomije Vojvodine i zagovaraju unitarističku Srbiju, što će dodatno radikalizirati manjinsko pitanje. Nakon prosinačkih izbora može se čak govoriti i o koraku unazad. Ekspanzija desnice ne ide u susret adekvatnom rješavanju manjinskog pitanja. Činjenica, da manjinske partije nisu ušle u parlament, te da ne postoji rješenje koje bi osiguralo njihovo prisustvo u parlamentu, dovoljno govori o situaciji u kojoj se manjine nalaze.

Odbor za informiranje Skupštine Vojvodine

Trebaju li se prijetnje ostvariti?

Članovi Odbora za informiranje Skupštine Vojvodine najoštrije su osudili prijetnje i napade na novinare, dopisnike i redakcije u Vojvodini, koji su u posljednje vrijeme učestali.

Na sjednici, održanoj u Novom Sadu 21. siječnja, ocijenjeno je kako je ovim prijetnjama ozbiljno ugroženo obavljanje novinarskih zadataka i poslova u Vojvodini, te se zahtijeva brzo reagiranje svih nadležnih organa i zaštita novinara u obavljanju svoga posla, dok se od policije, tužilaštva i sudova zahtijeva hitno rasvjetljavanje svih ovih drastičnih slučajeva.

SPRIJEČITI GOVOR MRŽNJE: Odbor je preporučio Izvršnom vijeću AP Vojvodine da u suradnji nadležnih tajništava sačini plan mjera kojima bi se omogućio nesmetan rad svim redakcijama i novinarima u Vojvodini. Budući se radi o napadu na novinare koji uglavnom ne pripadaju većinskom narodu, neophodno je utvrditi koliko ovi događaji utiču na ugroženost manjinskih naroda u Vojvodini i na ukupne međunarodne odnose u Vojvodini.

S obzirom da se radi o događajima koji su uslijedili nakon parlamentarnih izbora, Odbor je ocijenio kako bi bilo poželjno da se od tih događaja distanciraju sve političke grupacije koje su ušle u parlament, jer u protivnom, zaključeno je, može se shvatiti kako se ovi događaji prešutno odobravaju. Odbor traži i da se sprječava govor mržnje u svim medijima u Pokrajini. O svemu ovome službeno će se izvijestiti i Skupština Vojvodine.

OSIGURATI NORMALNE UVJETE: Prije usvajanja ovih zaključaka predsjed-

nik Odbora *Dorđe Subotić* se zapitao kako se u uvjetima zastrašivanja, prijetnji smrću novinarima »Hrvatske riječi«, dopisnici jednog stranog medija, novinaru TV Novi Sad u Žablju i provaljivanja u prostorije romskog »Thema«, može novinarski posao obavljati profesionalno i u skladu s kodeksom. »Na incidente se samo reagira, ali čak ni to ne čine svi. Postavlja se pitanje trebaju li se neka prijetnja ostvariti, pa da se tek onda ozbiljno shvati problem. Naša je obveza tim veća što je Skupština Vojvodine osnivač »Hrvatske riječi« i njenim se novinarima mora omogućiti normalan rad«, rekao je Subotić.

SKRIVENI AKTERI: Sjednici je, osim članova Odbora za informiranje, prisustvovao i veći broj političkih, policijskih i

vinarskih dužnosnika, koji su listom osudili incidente. Predsjednik pokrajinskog Odbora za međunarodne odnose *Kalman Kuntić* rekao je kako se ne smiju relativizirati incidenti i prihvatiti da su napadi nešto normalno. »Posebno zabrinjavaju pokušaji traženja balansa, recimo rušenje spomenika s pisanjem grafita«, naglasio je Kuntić. *Petar Petrović*, predsjednik NUNS-a, izjavio je kako i nakon 5. listopada postoje pritisci na novinare, samo su se akteri sakrili i presvukli, te je dodao kako su prijetnje novinarima učestale nakon izbora. *József Varga*, također član Odbora, rekao je kako Hrvati dugo nisu imali pravo na vlastiti jezik i vlastite medije, te da se »duhovi moraju vratiti u svoje boce«, dok je pokrajinski ombudsman *Petar Teofilović* ocijenio kako napad na »Hrvatsku riječ« nije mogao biti inspiriran nikakvim konkretnim objavljenim tekstom u tom listu.

POLICIJA RADI: Zamjenik predsjednika Odbora za sigurnost Skupštine Vojvodine i predsjednik SO Bač *Tomislav Bogunović* izjavio je kako je i sam često izložen prijetnjama, a da mu se zamjeralo i nakon intervjua koji je u prošlom broju dao »Hrvatskoj riječi«.

Pukovnik *Svetislav Rajšić*, načelnik subotičke policije, rekao je kako SUP intenzivno radi na otkrivanju vandala: »Napad na »Hrvatsku riječ« samo je jedan od serije incidenata u Subotici. Nemam namjeru praviti balans, ali mi kao profesionalci na sve incidente moramo gledati podjednako. Neke od počinitelja tih incidenata smo otkrili i mogu reći kako se radilo o klasičnom vandalizmu, o djelima pričinjenim u alkoholiziranom stanju ili pod dejstvom lijepka ili drugih opojnih tvari. Svatko tko minimizira incidente ne želi dobro građanima, kao što im dobro ne želi niti onaj tko od incidenata pravi političku promociju«, rekao je Rajšić.

Zbog učestalih incidenata protiv Hrvata

Formirano Koordinacijsko tijelo

Na inicijativu predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća mr. Josipa Ivanovića u srijedu 21. siječnja u Subotici su se sastali predstavnici Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Hrvatskog akademskog društva i Hrvatske riječi. Na sastanku se razmatrala aktualna situacija u svezi s incidentima usmjerenim protiv Hrvata u SCG, a koji su učestali nakon održanih parlamentarnih izbora u Srbiji.

Odlučeno je da se formira Koordinacijsko tijelo koje će pratiti razvoj situacije i poduzimati mjere za njeno prevladavanje. Na tom sastanku osuđeni su nedavni incidenti protiv Hrvata u Subotici, Somboru, Novom Sadu, Tavankutu, Maloj Bosni i drugim mjestima u Vojvodini i zatraženo je od nadležnih državnih organa da se počinitelji što prije otkriju i privedu pravdi.

Koordinacijsko tijelo je izrazilo posebnu zabrinutost zbog načina na koji se o incidentima izvještavalo u pojedinim medijima, kao na primjer u »Glasu javnosti«, »Danima« i »Subotičkim novinama«, u kojima su se minimizirali incidenti i iskrivljavale činjenice.

Također se apelira na sve građane da sačuvaju prisebnost i pruže pomoć Koordinacijskom tijelu, kako bi ono što efikasnije radilo.

U Koordinacijskom tijelu nalaze se, pored mr. Josipa Ivanovića, Lazo Vojnić Hajduk, predsjednik Izvršnog odbora HNV-a, Petar Kuntić, v. d. predsjednika DSHV-a, Franjo Vujkov, predsjednik HNS-a, Dujo Runje, predsjednik HAD-a i Zvonimir Perušić, direktor Hrvatske riječi.

Odnos dijalekta i standardnoga jezika

Bogatstvo različitosti

Izuzmemo li govore karaševskih Hrvata u Rumunjskoj i govore Hrvata na Kosovu koje mnogi jezikoslovci smatraju torlačkima, hrvatski govori i dijalekti pripadaju trima narječjima: čakavskomu, kajkavskomu i danas po broju govornika najbrojnijemu štokavskomu narječju.

U svakodnevnom govoru često koristimo dvočlane nazive kao što su npr. engleski jezik, talijanski jezik, hrvatski jezik i sl. ne razmišljajući što svaki od tih naziva u sebi obuhvaća. Da bismo to spoznali, krenut ćemo od činjenice da svaki pojedinac uči govoriti u svojoj obitelji, a istodobno počinje govornu komunikaciju i s drugim stanovnicima mjesta u kojem živi. U tradicionalnim su se sredinama tijekom stoljeća stanovnici manjih i većih naselja, sela i gradova, služili pretežito kompaktnim govorima, pa je u skladu s tim svako naselje oblikovalo svoj mjesni govor. Svaki je pojedinac mjesni govor polazni ili osnovni jezični sustav u dijalektnoj slici jednoga jezika. Pritom je općepoznato da su pojedini mjesni govori u znatnoj mjeri slični, tj. da u njima u znatnoj mjeri prevladavaju iste jezične značajke. Mjesni govori s velikim brojem istih jezičnih značajki sačinjavaju jednu posebnu skupinu govora jednoga jezika. Srodne skupine govora zajedno sačinjavaju jedan dijalekt. Više srodnih dijalekata sačinjavaju jedno narječje. Prema tomu, svaki mjesni govor jednoga naroda moguće je smjestiti unutar pojedine skupine govora, tu skupinu govora unutar jednoga dijalekata, a taj dijalekt unutar jednoga narječja jednoga jezika. Izuzmemo li govore karaševskih Hrvata u Rumunjskoj i govore Hrvata na Kosovu koje mnogi jezikoslovci smatraju torlačkima, hrvatski govori i dijalekti pripadaju trima narječjima: čakavskomu, kajkavskomu i danas po broju govornika najbrojnijemu štokavskomu narječju. Kako izgleda put od mjesnoga govora do narječja pokazat ćemo na tri konkretna primjera.

Na otoku Hvaru npr. mjesni govori Staroga Grada, Jelse, Svirača, Vrbanja i Vrboske pripadaju jednoj skupini govora. Ta skupina govora pripada južnočakavskomu ikavskomu dijalektu, a taj je dijalekt jedan od šest dijalekata čakavskoga narječja hrvatskoga jezika.

IKAVSKO-SLAVONSKI DIJALEKT: Drugi ćemo primjer uzeti iz Bačke. Autohtoni mjesni govori Sonte, Bačkoga Mo-

noštor, Bačkoga Brega, Plavne i Vajske u Vojvodini te Santova u Mađarskoj pripadaju ikavskoj skupini govora slavonskoga dijalekata, a taj dijalekt pripada štokavskomu narječju. Slavonskim se dijalektom, kako mu samo ime kazuje, govori u velikom dijelu Slavonije, osobito u njenom podravskom i posavskom dijelu, ali i drugdje u Slavoniji, te u Baranji. Izvan Republike Hrvatske tomu dijalektu pripadaju govori oko Orašja u bosanskom dijelu Posavine, svi šokački govori u Vojvodini te govori u nekoliko oaza u južnoj Mađarskoj. Na tom je dijalektu temeljen i govor Hrvata u Rekašu kod Temišvara u Rumunjskoj. Slavonskim dijalektom govore samo i jedino Hrvati. Prema tomu, slavonski dijalekt jest štokavski dijalekt hrvatskoga jezika.

NOVOŠTOKAVSKI-IKAVSKI DIJALEKT: Treći ćemo primjer također uzeti iz Bačke. Autohtoni mjesni govori Tavan-kuta, Žednika, Đurđina, Male Bosne, Lemeša i Bikova u Vojvodini, te Bikića, Gare, Kačmara, Čikerije, Čavolja, Baškuta u Mađarskoj oblikuju skupinu mjesnih govora koji pripadaju novoštokavskomu ikavskomu dijalektu. Taj dijalekt također pripada štokavskomu narječju. Novoštokavskomu ikavskomu dijalektu pripadaju i brojni mjesni govori unutar granica Republike Hrvatske, posebice u Dalmaciji između rijeka Neretve i Cetine na obali i u unutrašnjosti, te svi mjesni govori Hrvata u Dalmatinskoj zagori. Na otocima tom dijalektu pripada govor Račišća na Korčuli, Sućurja na Hvaru, Sumartina na Braču, Maslinice na Šolti, a na obali mu pripada govor grada Šibenika i pojedinih mjesta oko njega, a u novije vrijeme i govor grada Splita, zatim pojedini govori oko Zadra te čitavo podvelebitsko područje, osim grada Senja i pokojega mjesta oko Zadra koji su čakavski. Govori toga dijalekata također su brojni u Lici, a ima ih i u Gorskom kotaru, te ponegdje u istočnoj Slavoniji. Izvan granica Republike Hrvatske, tim se dijalektom, osim u Bačkoj, govori u zapadnoj Hercegovini, u velikom dijelu južne, zapadne i sjeverozapadne Bosne te na širem području grada Dervente, dok u

Mađarskoj, uz već nabrojene govore u mađarskom dijelu Bačke, tom dijalektu pripadaju i tri mjesna govora južno od Budimpešte. Govori moliških Hrvata u Italiji također pripadaju tom dijalektu. Ističemo da u sklopu štokavskoga narječja novoštokavskim ikavskim dijalektom govore gotovo isključivo Hrvati, a u manjoj mjeri bosansko muslimansko stanovništvo hrvatskoga podrijetla koje se danas u nacionalnom smislu smatra Bošnjacima, te iznimno Srbi u Vukovu Polju u blizini Livna, koji su taj govor poprimili pod utjecajem znatno brojnijih hrvatskih susjeda. Iz navedenoga je jasno da su mjesni govori Šokaca i Bunjevaca u Bačkoj tipično hrvatski, i nedvojbeno svjedoče o njihovoj nacionalnoj pripadnosti.

HRVATSKI STANDARDNI JEZIK: Osim konkretnih mjesnih govora koji oblikuju skupine govora, dijalekata i narječja, hrvatskomu jeziku još pripada i hrvatski književni, odnosno hrvatski standardni jezik. Važno je znati da standardni jezik nije moguće poistovjetiti ni s jednim mjesnim govorom, dijalektom ili narječjem jer se standardni jezik jednoga naroda razvija na temelju njegove književne i pismene tradicije, a konačno se oblikuje dogovorom jezikoslovaca i obično se temelji na jednom od narječja. Tako se suvremeni hrvatski standardni jezik temelji na hrvatskim govorima štokavskoga narječja i hrvatskoj književnoj tradiciji. Za suvremeni standardnojezični izričaj nije izabrana ikavica zbog snažnoga udjela dubrovačkih pisaca u razvoju hrvatske književnosti, a time i standardnoga jezika.

Sanja Vulić

Mjesto manjina u predizbornim programima stranaka

Bijeli prostor u političkom polju

Piše: Tomislav Žigmanov

Premda će mnogo toga biti jasnije glede nove manjinske politike kada ovaj broj »Hrvatske riječi« bude na kioscima, budući da će vjerojatno biti izvjesnije konstituiranje nove vlasti u Srbiji a time i njezin program, ipak držimo da nije zakašnjelo razmotriti pitanje kako je u predizbornim programima stranaka, koje će vršiti vlast u Srbiji, figuriralo pitanje manjina.

Drugim riječima, hoćemo na taj način vidjeti što sve možemo očekivati na planu manjinske politike ali i po pitanju budućeg položaja manjina od stranaka koje ovih dana preuzimaju vlast u Srbiji. Tim prije nam se to čini zanimljivim iz razloga što politički predstavnici manjina nisu ovoga puta osigurali svoje sudjelovanje u vlasti. Napominjemo uzgred, ali ne bez značaja, da se to nije dogodilo ni dok je bilo Miloševićevog režima!

NASLIJEĐE DOS-OVOG REŽIMA: Nije upitno da je DOS-ov režim učinio značajan otklon u vođenju politike spram manjina od naslijeđa koje je zatekao u listopadu 2000. godine. U tom smislu, učinjen je pomak u zakonodavnoj razini donošenjem zakona kojim se normativno regulirala ova oblast. Zatim, manjine nisu stigmatizirane kao neprijatelji: nastojalo se stvoriti jedno pozitivno ozračje u odnosu većina-manjina. Autentični predstavnici manjina participirali su na svim razinama vlasti. Bilo je djelatne spremnosti da se neka od naslijeđenih pitanja riješe...

Pa ipak, manjinska politika DOS-ovog režima nije bila takva da nije podložna kritici. Prvi je problem što je zakon o manjinama usvojen na razini tada savezne države a regulirao je oblasti koje nisu u njezinoj nadležnosti (npr. obrazovanje, službena uporaba jezika, kultura, informiranje...), zatim što nije imao snagu ustavnog zakona, nadalje što nije riješio neke vrlo važne probleme, kao što je pitanje financiranja stvari koje je propisao te pitanje političke reprezentacije manjina...

Isto tako, podložna je kritici i politika primjene ovoga zakona. Može se tako, s jedne strane, prigovoriti po pitanju nedosljednosti u primjeni (npr. izostanak osnutka, zakonom predviđenog, Savjeta za nacionalne manjine na razini savezne države, te saveznog Fonda za poticanje društvenog, ekonomskog, kulturnog i općeg razvoja nacionalnih manjina), a s druge strane kao veći problem pokazao se taj što u sferi

reforme zakonodavnog sistema u Srbiji odredbe ovog zakona često nisu uzimane u obzir. Tako, recimo, srbijanski Zakon o lokalnoj samoupravi isključuje pravo propisano zakonom o manjinama o javnoj uporabi simbola nacionalnih manjina... Doda li se tomu da je u Srbiji sve vrijeme vladavine DOS-a na djelu bilo odsustvo jedne konzistentne manjinske politike, cijelo naslijeđe dobiva još negativnije obrise.

Istina, sve navedene manjkavosti ne mogu se spočitovati i pokrajinskoj razini vlasti. Naprotiv, ona je često demonstrirala suprotne stvari u djelokrugu svojih ovlasti. Dobar primjer za to je politika raspodjele novca manjinskim kulturnim i nevladinim udrugama. Pa ipak, kako su stvarne ovlasti pokrajinske vlasti više nego simbolične, njezin utjecaj na ukupnu manjinsku politiku više je nego skroman.

PREŠUČIVANJE MANJINA: Naravno, za jedno takvo stanje odgovornost snose i političke elite manjinskih zajednica, osobito onih većih koje su u značajnijem omje-

li članovi nekih od stranaka DOS-a, glasno govorilo afirmativno o »novoj manjinskoj politici«. Sjetimo se samo samohvalnog diskursa o »revolucionarnim« dosezima novog zakona o manjinama!

No, nevolja je ovdje što je to bio i diskurs većine demokratskih partija, koje se sada spremaju preuzeti vlast. »Skrhani« od toga dojma da je manjinsko pitanje riješeno »na vijeke vjekova«, one su se spram toga problema upravo tako i postavile – jednostavno su ga prešutjele.

Recimo, predizborni program Demokratske stranke, koji je imao slogan »Budućnost, odmah!«, ni jednom riječju, barem prema brošuri »Program za bolji život i evropsku Srbiju«, ne spominju manjine. Drugim riječima, za njih ovaj problem uopće ni nije problem! Za razliku, pak, od njih, predizborni program G 17 plus, koji je u izvadcima pod nazivom »Novi program, za novu vladu« također dijeljen tijekom predizborne kampanje, ne previđa ovaj problem, ali se spominje posve uz-

gredno: tek u dijelu koji govori o »Rješenju nacionalnog pitanja« konstantira se sljedeće: »Europska Srbija je u interesu naroda i manjina koje žive na njezinom teritoriju. Mađari, Bošnjaci, Rumunji, Slovaci, Hrvati, Bugari i drugi na ovaj način ubrzavaju početak zajedničkog života sa svojim sunarodnjacima, čije su matične države već na putu uključivanja u EU«. I ništa više, recimo o tome kako će se to postići.

U tom smislu, predmnijevamo da će *Istvan Ispanovics*, osim što je dobro napakostio svojim dojučerašnjim kolegama, iz udobnosti koje pruža kečkemetska idila malo toga moći uraditi na rješavanju pitanja manjina, budući da mu predizbornim programom stranke to uopće nije predviđeno. Malo će mu biti od pomoći i dva predstavnika Bošnjaka s izborne liste Demokratske stranke, koji se trse da dobiju čak i ministarstvo, jer je ona također manjine previjala. Doda li se tomu da će ove dvije stranke najvjerojatnije koalirati sa strankama koje su po svojim programima snažno nacionalističko obojene, a neke od njih čak i ohrabruju restauratorske tendencije, strahujemo da Srbija, kada je u pitanju položaj manjina, može doći do situacije iz devedesetih godina, kada je mjerilo dobrog kod manjina bilo odsustvo diskriminacije i etnički motiviranog nasilja!

Skupština bez manjina

ru i participirale u vlasti, a u određenim segmentima čak imali i odlučujući utjecaj. U tom smislu, onaj tko je bio u prilici a nije uradio ništa ili je uradio nedovoljno da se riješi pitanje političke reprezentacije manjina, ne smije sada biti bijesan, te pisati pisma po svijetu, a kod kuće kazivati da je bio naivan, jer je vjerovao lošim dečkima. Glede toga još su, u političkom smislu, upitnija sadašnja isharena zalaganja da se »na-vrat-na-nos« manjine uguraju u republički parlament ili izvršnu vlast, budući da dolaze od strane upravo onih koji su do sada u Srbiji uveliko kreirali i vodili manjinsku politiku. Tim prije to tako mora biti, jer je većina političkih predstavnika manjina, koji su koalirali s DOS-om ili su bi-

Mala Bosna

Zemlja zimi spava

*Kroz sva teška vremena solidarni, trpeljivi * »Ništa, ipak nije kao što je kadgod bilo.«*

*Križ su srušili besposleni balavci, koji umjesto da rade, snagu troše na vandalizme, kaže jedan od mještana
»Hrvatska riječ? Kakva, zaboga, »Hrvatska riječ«? Mi ne prodajemo tisak iz inozemstva!«*

Piše: R. G. Tilly

Sredina je siječnja, neuobičajeno toplo. Svrijeme za ovo doba godine, zemljodjelci gundaju, to znači zimu koja će naići kasnije, zabrinuta i namreškana čela zagledaju nebo, taru žuljevite ruke dlanom o dlan... »Nema više proljeća, nema jeseni, nakon opaklije, moraš navlačit kratke pantale i litnju košulju... Ništa nije ko što je kadgod bilo«, veli mještанин Male Bosne koji ispija bocu piva u kiosku preko puta jedine osnovne škole u selu.

Škola je tiha, prazna. Raspust je. Pitamo – ima li kioska u Maloj Bosni, gdje nabavljaju tisak? »Tu, unutra. Tu ima i novina i kruva, i mlika, i pelinkovca, i svega...«, veli sugovornik i ulazi unutra. Slijedimo ga, te pitamo gospođu za tezgom imaju li najnoviji broj »Hrvatske riječi«. U uglu malene prostorije redom su nanizane sljedeće novine: »Politika«, »Nacional«, »Subotičke novine«, »Blic« i »Politika ekspres«. Osim »Subotičkih«, dakle, nijedne novine ne samo hrvatskoga obilježja, nego čak ni vojvođanskog... Niti »Dnevnik«, niti »Građanski list«, oba novosadska. Nema ni »Magyar Szó«.

ČEKAJUĆI PROLJEĆE: »Kakva Hrvatska riječ? Kakva je to novina? Ja ne držim tisak iz inozemstva!«, veli prodavačica. Na naše objašnjenje kako taj tjednik nisu nikakve »inozemne novine« već list hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini, SCG, koji izlazi u Subotici, ona ravnodušno odmahuje glavom: »Isto je to... Ima sve u »Subotičkim novinama« što na nama triba i što nas interesira.«

Izlazimo iz radnje, praćeni pogledima

nazočnih. Prisjećamo se glasovite replike jednoga od pokojnih životnih nam heroja, komičara *Groucha Marxa*, koja glasi, sasvim sukladno danoj situaciji: »Da pogled ubija, bio bih mrtav...«. U ovom se, našem slučaju, u prodavaonici mješovite robe (i tiska) prije da govoriti o pogledi-

ma...

U crkvi usred sela velečasni *Ivan Prčić* je odsutan, imao je blaži prometni udes prije koji dan, otišao je u subotičku Gradsku bolnicu na rutinsku kontrolu. Susrećemo dobro držeca gospodina u kasnim šezdesetima, pitamo ga bismo li mogli popričati o selu, zimi, svakodnevnim nedaćama i ljepotama življenja i rada na salašu u Maloj Bosni. Zove se Ivan. Ivan Vojnić.

»Tu sam rođen, tu sam skoro cijeli vijek svoj životni proveo. Ne mogu bez salaša. I žena mi je, Stana, odavde. Rođena je tek koju kuću dalje od one gdje sam ja...« Pitamo kako provode duge zimske noći, kratke i hladne dane.

»Nema se što na njivi, zemlja spava zi-

mi. Namirujemo stoku, gdje god se napravi disnator, bavimo se kućnim djelatnostima. Uvečer se nađemo, kartamo se, divanimo, popijemo koju, čekamo proljeće...«

MLADI ODLAZE: A žene pripravljaју vrsnu hranu, pravu domaću, bunjevačku. Uvjerili smo se u to i osobno, jer nam je spomenuta supruga uljudnog i srdačnog domaćina bać-Ivana, Stana, pripremila takav prisnac kakav u životu još nismo okusili. A prisnac je, bez ikakve konkurencije omiljeni specijalitet iz kuhinje ovdašnjih

bunjevačkih Hrvata.

»Kako mladi provode vrijeme zimi?«, pitamo domaćina.

»Nema mladih, svi su otišli u grad, već odavna. Ima nas, starijih, i onih jako starih, koji ni o vlastitom imanju i zemlji teško mogu voditi brigu... Teško je živjeti na salašu, buditi se s prvim pijevcima, lijegati kasno, ništa nije k'o što je kadgod bilo... Došli su ovi nesretnici, izbjeglice iz Hrvatske i Bosne, svojedobno, ali mi lijepo živimo, svi koliko nas ima. Ima i Muslimana tu, dolje, kod mijane, niz put, prema

Bajmaku su, ima Srba, Mađara....«

Pitamo ga za nedavno rušenje križa na putu prema Malom Bajmoku, Buvljaku, kraj autobusne stanice. »To se zove Đukićev križ, to će ta obitelj, njihovi nasljednici, opet dići. Postolje je ostalo, a križ i Isus raspeti su srušeni. Ta, nije to nikakva politička provokacija, mi smo tu od uvijek lijepo živjeli. Može biti da se taj križ sam od sebe srušio, labav je uvijek bio, još kada je obitelj Đukićevih dala da se tamo to izgradi, preko puta novog silosa, na putu prema gradu. *Mirko i Marica Đukić*, to je na njihovoj zemlji... Ako nije to, onda su neki besposličari, pijani to srušili... To je kakva obijesna čeljad, napili se, tijesno im je u koži, pa prave razne nepodopštine. Od nerada čovjek pobjesni, poludi. Trebaju da kopati kukuruz, raditi na njivi, namirivati stoku, pa im ne bi takve huncutarije padale na um.«

KRIŽ I DALJE U DVA DIJELA: Odlazimo do spomenutog križa, doista je upravo tako kako bać-Ivan kaže. Postolje je ostalo, križ s Isusom je srušen. Kolege iz »Magyar Szóa« zaustavljaju automobil na istom mjestu, kamerom registriraju ostatke vandalskog čina. Razmjenjujemo nijeme poglede, rastajemo se bez riječi s grimasama koje odaju sjetno razumijevanje: zar nas minulo desetljeće i pol baš ničemu nije naučilo? Unuke bać-Ivana i teta-Stane s ustima punim ukusna, vrela prisnaca odgo-

varaju mi na pitanje kakav je kulturno-umjetnički život u selu, obje, uglas: »Bio je neki AKUD prije, poslije nije bilo ništa, a sad ima dva kulturno-umjetnička društva, ono starije se zove »Lajčo Budanović«, a novije se zove »Ravnica«. Nama se više sviđa »Ravnica«. Ali u oba se AKUD-a pleše, svira, pjeva, recitira, mi smo angažirane i u folkloru i u dramskoj sekciji.«

Mlađu udrugu, »Ravnicu«, šire pučanstvo zna kao »bazu« odakle je, pod ravnateljstvom prvog čovjeka Dramske sekcije *Marjana Kiša*, potekla ideja za serijal »Škripi deram«, koji se emitirao najprije na TV Novi Sad, a sada na subotičkoj SU-TV«. Djevojčice ističu i ulogu vrijednog kulturnog djelatnika *Andrije Bašića Palkovića*...

UDŽBENICI STIGLI NA VRIJEME: Na koncu, odlučujemo porazgovarati o sta-

nju u školstvu. Sugovornica nam je učiteljica *Sanja Dulić*, koja predaje u seoskoj školi, razredima s hrvatskim nastavnim jezikom. Pitamo je ima li interesiranja za hrvatska odjeljenja, koliko đaka ima, je li interes minule godine bio veći, ima li udžbenika na hrvatskom jeziku, kako se snalaze glede toga, na kakve poteškoće nailazi u radu?

»Predajem u OŠ. 'Ivan Milutinović' u Maloj Bosni i to u hrvatskim odjeljenjima, hrvatski jezik i književnost s elementima hrvatske nacionalne kulture, poglavito trećim i četvrtim razredima. Mladima predajem hrvatski kao materinski jezik. Imam dvanaestero učenika u drugom, četvero u prvom i dvanaestero učenika koji slušaju hrvatski s elementima nacionalne kulture. To je manje no što ih je bilo lani, i ja mi-

slim da je razlog tome što se neka dana nam obećanja glede udžbenika nisu ispunila, te su roditelji malo razočarani. No, ove godine smo dobili dostatan broj udžbenika iz matične Republike Hrvatske i situacija je bolja. Ja se nadam da će iduće godine biti još bolje«, završila je naš razgovor *Sanja Dulić*, a time i ovaj tekst o Maloj Bosni, i

Povodom napada prvaka Bunjevačkog nacionalnog vijeća na Katoličku crkvu

Na stol svoja djela!

*Uvijek se ponosim i ponosit ću se da pripadam bunjevačkom rodu i hrvatskom narodu! **

Zauzimanje za »bunjevačku naciju« visokih zvaničnika bunjevačkih institucija svodi se na optuživanje »njihovih« – kako kažu – »katoličkih sveštenika« i njihove Katoličke crkve, a ništa ne kažu kako se zauzimaju za to da njihova matična država (Srbija) prizna da su Bunjevci narod, da im omogući školovanje na materinskom, to jest bunjevačkom jeziku... Ili to možda nije važno?

Piše: Andrija Anišić

Prije svega želio bih podsjetiti g. Babića koji (u »Nedeljnom telegrafu od 14. siječnja 2004. godine) tvrdi: »Mi redovno idemo u crkvu. Bunjevci su veliki vernici, odani svojoj katoličkoj veri« da Bunjevci nisu »vernici« nego »virmici«; Bunjevci nemaju »sveštenike«. Oni znaju da su »sveštenici« u SPC a oni svoje duhovnike nazivaju »svećenici«, »župnici«, a oslova-ljavaju ih i s »gospodin« ili ih nazivaju u najgorem slučaju s »popo«! Dakle, nikad sa »sveštenici«. U prvoj rečenici i kroz sve svoje izjave g. Babić upućuje sve iole upućene osobe na svoju nacionalnu pripadnost, jer nije izgovorio nijednu bunjevačku »rič«. Bunjevci imaju svoj jezik – ikavicu. Ako ijekavica nije bunjevački jezik, onda je to još manje ekavica!

Nadalje, klevetničku tvrdnju da katolički svećenici imaju »ogromnu ulogu u odnarođivanju Bunjevaca... oni u propovedima govore da su Bunjevci, zapravo, Hrvati, pa čak da ovdje i ne postoje Bunjevci!« g. Babić će vjerojatno morati dokazati na sudu! Ja sam katolički svećenik. Vrlo rijetko u propovijedima se bavim nacionalnim pitanjem, jer je Katolička crkva nadnacionalna. Riječ »katolički« naime, znači, »sveopći« za razliku od pravoslavnih Crkava koje su autokefalne i nose u svom naslovu nacionalni predznak. Tako sam ja župnik i Mađarima i Hrvatima, pa i onima koji za sebe tvrde da su samo Bunjevci, pa čak i da su katolički Srbi. U župi u kojoj radim nikom nije uskraćena usluga zbog njegove nacionalne pripadnosti, jedino nisam u mogućnosti obavljati obrede na ikavici, jer nema liturgijskih knjiga na bunjevačkoj ikavici, ako ih bude prvi ću služiti misu na tom jeziku, jer je – kako je općenito poznato, ikavica najhrvatskiji ili izvorno hrvatski jezik i prava je šteta što u reformi jezika nije ikavica prihvaćena kao književni hrvatski jezik. Ovim jezikom govori velika većina Hrvata i u R. Hrvatskoj, premda se službeno, dakako, poštuje ijekavica kao književni jezik!

PREDIVNA GRANA HRVATSKOG NARODA: U mojoj svećeničkoj praksi dogodio mi se jedan zanimljiv ali i tužan

događaj. Prigodom smrti jedne osobe koja je bila vrlo aktivna u bunjevačkim institucijama, zahtijevano je od mene da obred obavim na bunjevačkom jeziku. Naravno, nisam to mogao prihvatiti iz gore navedenih razloga, što su oni koji su to od mene tražili i prihvatili, ali oproštajni govor u ime svih bunjevačkih institucija koji je držan kod groba, koji sam ja naravno strpljivo i s poštovanjem prema pokojniku saslušao, održan je na srpskom književnom jeziku. Ni jednu jedinu riječ tom čovjeku u ime bunjevačkih institucija u kojima je on radio i za koje se zalagao, nije upućena na bunjevačkom jeziku. Sic! (tako!) – rekli bi Latini!

jedna divna, grana hrvatskog naroda. I uvijek se ponosim i ponosit ću se da pripadam bunjevačkom rodu i hrvatskom narodu! To sam naučio od svog pokojnog oca i od svoje mame, i od dida i nana mojih. Nisam tu svijest »usisao« u Zagrebu, na teološkim studijama. I nisam otišao u Zagreb kao Bunjevac a vratio se kao Hrvat. Doista, je komična tvrdnja da oni koji idu studirati u Hrvatsku, u Zagreb »odu kao Bunjevci, a vraćaju se kući kao deklarirani, ortodoksni Hrvati...«. Lako je provjeriti u indeksima onih koji odu studirati u Zagrebu što su po nacionalnosti jer kod upisa na Fakultet u Indeks se upisuje i nacionalnost! A stotine mladih studiralo je i studira u Zagrebu. Mi-

NT NA SEVERU BAČKE: KAKO

Nezadovoljni verskim delovanjem svojih duhovnih nacionalnom identitetu, Bunjevci u Subotici odbijaju

Bunjevački centar: Subotica

Modu Bunjevaca, na severu Bačke, nema mira. Oni koji žele da sačuvaju svoju, bunjevačku nacionalnu svest, žele se najpre na svoje duhovnike...

Naši svećenici, nažalost, sistematski rade, naročito kod mlađeg narastaja, da kroz učenje o Katoličkoj veri, na svaki način, dokažu da mi više nismo Bunjevci, nego - Hrvati!

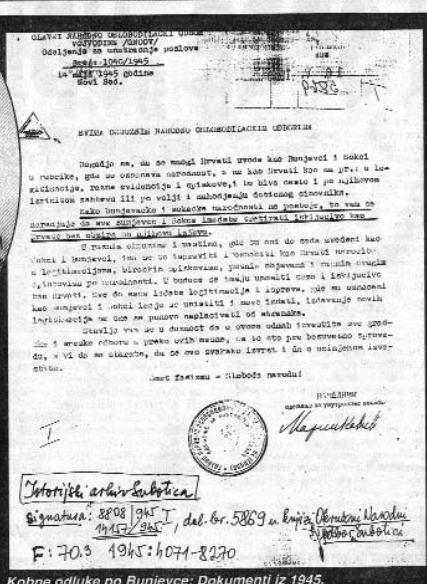
Tako za NT govori Nikola Babić, predsednik Nacionalnog vođa Bunjevaca, sa sedištem u Subotici, i posebno precizira: U odnarođavanju Bunjevaca ogromna je uloga sveštenika naše katoličke crkve. Oni u propovedima govore da su Bunjevci, zapravo, Hrvati, pa čak da ovdje i ne postoje Bunjevci! Mi redovno idemo u crkvu, Bunjevci su veliki vernici, odani svojoj katoličkoj veri. Sada žele da nam odjaru nacionalnu kulturu i običaje, koje smo nekada, preko pradedova, predano negovali, sve do današnjih dana. Oni nastupaju sa pozicije koje su dobili na Svećeništvu u Za-

Bogatstvo običaja: Bunjevci

đanskih Hrvata (DSVH), a u poslednje vreme i Hrvatski narodni savez. Ove dve stranke izričito zagovaraju hrvatstvo Bunjevaca. Postoje i mnoge, včasne snažne hrvatske nacionalne institucije u Subotici, koje uživaju podršku svoje matice (pre svega, tzv. hrvatsko-prosvetna država). Pojavilo se i jedno naravno društvo - Hrvatski kulturni centar Bunjevačko kolo. Pa, ne može jedan hrvatski centar da nosi naziv Bunjevačko kolo, jer ono pripada nama - Hrvatima čak nemaju kolo, već neke druge igre!

Uvek protiv vlasti

U 2003. godini Srbija je, mimo pomoći hrvatske vlade za delatnost ovih insti-

Kobne odluke po Bunjevce: Dokumenti iz 1945.

Dakle, kroz učenje o katoličkoj vjeri ne dokazujem da Bunjevci ne postoje! To ne kažem ni u onom dijelu svoje svećeničke djelatnosti koja se naziva prosvjetiteljskom. Svećenici su među Bunjencima uvijek bili prosvjetitelji! – to bi trebalo biti poznato i Vašim sugovornicima! Uvijek ću učiti druge da Bunjevci postoje, da je to

slim da će se svi slatko nasmijati na ovu tvrdnju g. Babića. Jako loše mišljenje ima g. Babić o roditeljima naših studenata ako misli da ih oni nisu naučili tko su i što su! Tvrdnja da mladi Bunjevci iz Subotice odlaze u Hrvatsku na studije, prvenstveno teološke – je također apsurdna i apsolutno lažna i očituje da je posve neupućen u

stvar. Nažalost, svega nekoliko mladića studira teologiju u Hrvatskoj. Dobro bi bilo da ih je puno više, a svi ostali studiraju nešto drugo. Također je žalosno da se svega jedan posto od onih koji studiraju u Hrvatskoj vraća ovamo, tako da oni sigurno neće ničim ugroziti »Bunjevce«!

ku, a ne na bunjevačkoj ikavici. Hrvati, preko crkve, prevode Bunjevce u svoj nacionalni korpus...«. To je prevelika i opasna tvrdnja. Treba dokazati kako to ona »ucenjuje« i kako i gdje to čine »preko Crkve!« Crkva se time ne bavi, osim prosvjećivanjem ljudi, uz svoju vjerničku od-

onih koji su se drugačije izjasnili pod »Bunjevce, Srbe ili Mađare«. To je diskriminacija, a ne ono za što on optužuje Katoličku crkvu!). Posebna su priča i »Bunjevačke novine« (s mnogim člancima na srpskom jeziku – valjda im zato država i uskraćuje pomoć!)

Osobita je tvrdnja »Bunjevci imaju više sličnosti sa Srbima nego sa Hrvatima« – a »zajednički su nam katolička vera i latinično pismo. To je sve!« Ovom tvrdnjom kao i nizom drugih i g. Mandić je vrlo jasno očitovao svoje »nacionalne namjere« (a i njega govor izdaje!), jer vjera i jezik uopće nisu tako beznačajni u ocjenjivanju pripadnosti neke osobe bilo Crkvi bilo naciji! Ali eto njemu je »to sve!«.

PRILIKE ZA SUSRET: I na kraju želim samo uočiti da se zauzimanje za »bunjevačku naciju« g. Babića i Mandića (visokih zvaničnika bunjevačkih institucija!) svodi na optuživanje »njihovih« – kako kažu – »katoličkih sveštenika« i njihove Katoličke crkve, a ništa ne kažu kako se zauzimaju za to da njihova matična država prizna da su Bunjevci narod, da im omogućiti školovanje na materinskom, to jest bunjevačkom jeziku... Ili to možda nije važno? Možda su zadovoljni što im je, bez službenog priznanja, omogućeno da osnuju »Bunjevačko nacionalno veće«... Bolje bi bilo da se bave tim pitanjima ako već hoće da Bunjevci budu priznata nacija nego što se bave onim u što se ne razumiju i o čemu nemaju istinite informacije, jer su tako upali u klevetu, a kleveta je – kako nas uči naša katolička vjera – teški grijeh a i, po državnim zakonima, kažnjivo djelo! U svakom slučaju, bit će prilike da se sretne s njima – jer će kao »dobri vernici« u ispovijedi morati priznati i pokajati se za grijeh klevete ili ćemo se sresti na građanskom sudu da u sudskoj raspravi iznesu dokaze za svoje klevetničke tvrdnje, osim ako im i ovog puta »katolički sveštenici« i »njihova« Katolička crkva – kao i bezbroj puta do sada – i ovaj grijeh i ovo, državnim zakonima kažnjivo djelo, progleda kroz prste pa ih ne tuži Sudu, na što bi imala građansko pravo!

I htio bih im poručiti da sam spreman suočiti se s njima i usporediti svoj rad i rad Katoličke crkve na očuvanju bunjevačkih narodnih običaja, folkloru i bunjevačkom jeziku i svijesti. Staviti ćemo na stol svoja djela, pa ćemo ocijeniti... Možda se otkrije tko se i koliko se za što zalaže! U svakom slučaju Katolička crkva se za to borila i zalagala i u najgorim vremenima komunističkog režima zbog čega su nerijetko trpjeli mnogi katolički svećenici a neki su zbog toga i proveli dosta godina u zatvoru.

Kakav je katolik g. Babić otkrio nam je tvrdnjom da »mladi Bunjevci« uz pomoć raznih donacija odlaze u Hrvatsku... za tim i na mnogobrojne pompezne verske događaje (recimo kad papa posećuje Hrvatsku ili Mađarsku). Nijedan Bunjevac katolik neće govoriti o svom vrhovnom poglavaru tako. Zašto bi jednom katoliku smetalo da »mladi Bunjevci« idu u Hrvatsku kad vrhovni poglavar katoličke Crkve dolazi u posjet! G. Babiću je to jako zasmetalo, zašto? A kakve veze ima ono »ili u Mađarsku« sa odlaskom »mladih Bunjevaca« na »pompezne verske događaje« u Hrvatsku, doista ne razumijem, ako je mislio da je Hrvatska financirala odlazak Bunjevaca na susret s papom kad je dolazio u Mađarsku, onda se grdno vara. Bar da jeste. Uostalom u Mađarsku na susret s Papom su išli uglavnom Mađari!

SVATKO ODLUČUJE SAM: O tome da samo Bunjevci od svih nacija, ako već g. Babić tvrdi da su Bunjevci nacija, nema svoju matičnu državu i to da Hrvati nema »kolo« je priča za sebe na što će se osvrnuti, vjerujem, oni koji su za to kompetentni.

Vaš drugi sugovornik koji je se »bavi proučavanjem bunjevačke istorije« je izrekao također nekoliko klevetničkih tvrdnji koje će morati ili javno povući ili dokazati na sudu. Prije svega mislim na tvrdnju: »Katolička crkva nas ucenjuje time što službu drži na hrvatskom književnom jezi-

nosno crkvenu djelatnost, a svatko odlučuje sam, a kod djece odlučuju roditelji. Tako smo i uoči posljednjega popisa: posvjećivali svoje vjernike i poticali ih da se izjasne kao Hrvati jer Bunjevci po svemu – kako je to očitio iz mnogih povijesnih dokumenata i po vjeri, i po kulturi i, dakako, po ikavici, pripadaju hrvatskom narodu, iako jesu Bunjevci, kao što su i Dalmatinci, Dalmatinci ali i Hrvati ili Šumadinci Šumadinci ali i Srbi. No, nikog nismo »preveli« – a i kako bi – u Hrvate. Ni u jednom crkvenom dokumentu se ne upisuje nacionalnost! Ako g. Mandić to ne zna može provjeriti u bilo kojem župnom uredu!

SLABO S MATEMATIKOM: Na ostale njegove komične tvrdnje također će, nadam se, osvrnuti se netko drugi kao na primjer na ono da je Marko Kraljević i »naš« tj. bunjevački, zatim da je na teritoriju Vojvodine poslije 1945. godine bilo oko 400.000 onih koji su se izjasnili kao »Bunjevci i Šokci«, zatim da su Bunjevci bili bogumili i pravoslavci te da »posle (15. veka) prelaze u katoličanstvo...; da je slava kod Srba ono što je kod Bunjevaca imendan – ni blizu! – tvrdim, a tako će ustvrditi svi koji iole poznaju »krsne slave« ili imenda ne; zatim, da po zadnjem popisu u Subotici ima 65 posto Bunjevaca i Srba, a 38 posto Mađara (65 + 38 = 103; a što je s onima koji su se drugačije izjasnili. To što radi g. Mandić je asimilacija, »prevodenje«

Obilježen dan MUP-a Srbije

Ugroženi svi građani podjednako

Uponedjeljak je u Tajništvu unutarnjih poslova u Subotici obilježeno 193 godine Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije. Na svečanosti su prisustvovali mnogobrojni gosti iz lokalne samouprave i Sjevernobačkog okruga, izaslanstvo policije županije Csongrád i granične straže Republike Mađarske, potom predstavnici javnog i kulturnog života Subotice, vojske, kao i graničnih jedinica. Tim povodom veliki broj pripadnika subotičkog Tajništva unutarnjih poslova dobio je unapređenja i nagrade.

Od glavne policijske kapetanije mađarske županije Csongrád posebno su nagrađeni pukovnik *Svetislav Rajšić* koji je dobio pištolj, dok su načelnici policije i kriminalističke službe *Mirko Zinajić* i *Veljko Stjepanović* dobili sablje. Nagrade im je uručio *János Lukacs*, brigadni general glavne policijske kapetanije županije Csongrád. Na svečanosti je pukovnik Svetislav Rajšić naglasio da se Subotičani ne trebaju brinuti zbog grafita i nekoliko nacionalističkih ispada, pošto je riječ o vandalizmu i bolesnim umovima koji ne mogu

poremetiti odnose u ovoj sredini.

»Odgovorno tvrdim, nisu ugroženi Hrvati, nisu ugroženi Mađari, nisu ugroženi Srbi – ugroženi su svi građani podjednako«, rekao je danas u povodu učestalih incidentata na sjeveru Bačke načelnik subotičke policije mr. Svetislav Rajšić.

Ističući kako u incidentima koji su se dogodili u prethodna tri tjedna u Subotici i okolici nitko nije stradao, načelnik je konstatirao da u ovoj sredini »ne postoji niti jedan simptom mogućih nacionalnih sukoba«. »Svaki nacionalni sukob ima svoju prethodnicu, određenu situaciju i događaje – međutim, mi ovdje nemamo ništa od toga«, zaključio je Rajšić i poručio građanima Sjeverne Bačke »da mirno spavaju i da ne strahuju da će se nešto loše dogoditi«.

Incidenti koji su bili upereni protiv ovdašnjih Hrvata, njihova vjerska i nacionalna obilježja, načelnik policije je objasnio teškom »socijalnom i ekonomskom situacijom u zemlji«. »Građani mogu biti mirni, MUP će pružiti sigurnost za sve građane bez obzira na njihovu nacionalnu i vjersku pripadnost«, istaknuo je mr. Rajšić i dodao

kako je policija na tragu osobama koje su odgovorne za događaje koji su uznemirili građane sjeverne Bačke.

Razdijeljena sredstva korisnicima proračuna

Nakon odluke o privremenom financiranju Izvršni odbor je raspodijelio sredstva koja će direktni i indirektni korisnici dobivati dok se ovogodišnji proračun ne usvoji. Odluka o privremenom financiranju važi do kraja ožujka, i taj period treba se prebroditi s jednom četvrtinom prošlogodišnjeg proračuna. Sredstva u iznosu od 309 milijuna dinara raspoređena su za sve korisnike.

Općinska vlada je izdvojila 30.000 dinara za tri prvorodene bebe u ovoj godini. Poklone u vrijednosti od po 10.000 dinara dobit će porodice Temunović, Kuktin i Dimović-Lakatoš, odnosno njihove bebe Mateja, Mia i Vanesa, koje su 1. siječnja rođene u subotičkoj bolnici.

Tehnička škola od iduće školske godina planira uvođenje pilot zanimanja »elektrrotehničar radio i video tehnike«. Budući da su mogućnosti zapošljavanja ovog obrazovnog profila dobre jer se audio i video tehnika razvija velikom brzinom, Izvršni odbor je podržao ovu inicijativu Tehničke škole. U narednoj školskoj godini škola bi upisala po 30 učenika na srpskom i mađarskom jeziku za ovo zanimanje.

Šest stotina tisuća dinara za rekonstrukciju

Gradonačelnik Subotica *Géza Kucsera* je ovojtedni brifing održao u prostorijama Udruženju umirovljenika gdje je predao ček od 600.000 dinara, sredstva prikupljena na božićno-novogodišnjem koncertu Subotička filharmonije, namijenjena za rekonstrukciju njihove zgrade u ulici Save Šumanovića. Zajedno s drugim donacijama iz Općine i radnih organizacija do sada je za rekonstrukciju osigurano oko 2 milijuna dinara a neophodno je oko 5 milijuna.

Izrađen je projekt, a najavljeno je da će Udruženju umirovljenika u ovom poduhvatu financijski pomoći i Američka fondacija za razvoj.

Na uručenoj pomoći su se ispred najstarije populacije Subotičana zahvalili predsjednik i potpredsjednik Udruženja umirovljenika *Bela Jurković* i *Béla Rózsa*.

Osnovno obrazovanje za odrasle

Škola za osnovno obrazovanje odraslih pri Otvorenom sveučilištu obavlja upis polaznika u sve razrede na srpskom i mađarskom nastavnom jeziku. Za jednu školsku godinu mogu se završiti dva razreda, a za osobe koje imaju obiteljske obveze postoji mogućnost oslobađanja od redovnog pohađanja nastave, uz izlazak na ispite u dogovoru s predmetnim nastavnicima. Školovanje je za nezaposlene osobe besplatno, a osigurani su i besplatni udžbenici, te putni troškovi za kandidate koji su iz okolnih mjesta. Za sve dodatne informacije zainteresirani se mogu obratiti savjetodavcima i suradnicima Službe Subotica, osobno ili putem telefona 554-282.

VIJESTI

Zabilježen najveći broj nezaposlenih

Podaci o broju zaposlenih na teritoriji Sjevno-bačkog okruga pokazuju da je krajem prošle godine zabilježena, kako je istaknula *Olivera Kopilović* direktorica subotičkog odjeljenja Nacionalne službe za zapošljavanje, najveća brojka nezaposlenih u povijesti okruga. Blizu 28.000 ljudi je bez posla, od čega je tri četvrtine u subotičkoj općini.

U »Subotičke pijace« 11 milijuna dinara

Javno komunalno poduzeće »Subotičke pijace« ove godine će uložiti oko 11 milijuna dinara u adaptaciju postojećih objekata. Najviše će se renovirati na Mliječnoj pijaci, prvenstveno dio krovne konstrukcije, ali i oko 40 tezgi. Na kvantaškoj, i pijaci u

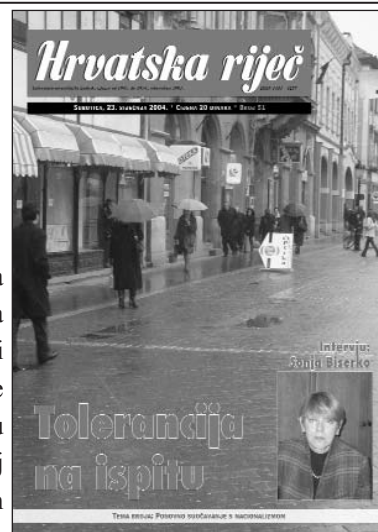
Teslinom naselju bit će postavljene nove rampe. Ova sredstva predstavljaju oko polovinu prihoda koja se na taj način vraćaju u održavanje samih pijaca radi poboljšanje kvaliteta usluga – istakao je direktor poduzeća *Bela Bodrogi*.

Dan sv. Franje Saleškog, zaštitnika novinara

Tradicionalni prijem za novinare u povodu blagdana *sv. Franje Saleškog*, zaštitnika novinara, priređuju i ove godine subotički biskup *mons. dr. Ivan Penzes* i Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »*Ivan Antunović*« a govorit će tom prigodom beogradski nadbiskup *mons. Stani-
slav Hočevar*. Susret će se održati u Domu

Jubilej jedinog tjednika na hrvatskom jeziku u SCG Godinu dana »Hrvatske riječi«

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ« obilježava godinu dana izlazenja jedinog tjednika na hrvatskom jeziku u Srbiji i Crnoj Gori. Tim povodom Ustanova će organizirati svečanost koja će se održati u petak 30. siječnja 2004. godine u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće, s početkom

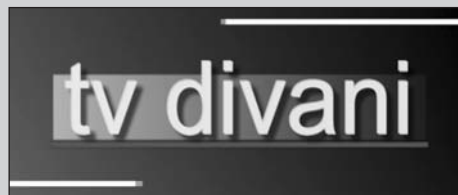
Subotičke biskupije u subotu 24. siječnja s početkom u 12 sati.

Tribina o položaju Hrvata u Vojvodini

Novosadski ured Helsinškog odbora za ljudska prava organizira tribinu o položaju Hrvata u Vojvodini, koja će se održati u subotu u 12 sati, na Otvorenom sveučilištu. Tribina je dio šireg projekta ove organizacije posvećenog zaštiti manjina, a do sada su u različitim gradovima diljem Vojvodine održani skupovima na kojima se razgovaralo o problemima i položaju etničkih zajednica koje žive u pokrajini. Na tribinu o položaju vojvođanskih Hrvata pozvani su mnogobrojni predstavnici hrvatske zajednice – Hrvatskog nacionalnog vijeća, HAD-a, političkih stranaka, i nevladinih organizacija.

Novi TV divani

TV divani emitiraju se u nedjelju 25. siječnja na drugom programu Televizije Novi Sad s početkom u 18.30.

Iz sadržaja emisije: prijetnje »Hrvatskoj riječi« i osvrt na druge incidente, predstavljanje knjige »Subotička matica« vlč. Josipa Temunovića...

Subotički odbor G17 Plus Nismo na dobrom putu!

G17 PLUS Subotica još jedanput nagloštrije osuđuje postupke neodgovornih pojedinaca, koji ponovno narušavaju sklad međunacionalnih odnosa u našem gradu i pokušavaju unijeti uznemirenost u domove građana Subotice i njene okolice!

Ne može se prihvatiti ponašanje nikakvih fantomskih pokreta koji u ime pojedinih političkih organizacija prijete fizičkom likvidacijom djelatnicima medija. Zar ne postoji sloboda informiranja i sloboda izražavanja u ovoj državi i tko to sebi daje za pravo da izigrava nekakvog nacionalnog ili kakvog drugog cenzora? Također ne možemo prihvatiti pisanje grafiti i skvrnjenje vjerskih objekata bilo koje nacije i vjeroispovijesti.

Interesantno je da je potpisnik svih ovih bolesnih radnji upravo onaj izopačeni sustav vrjednovanja i razmišljanja koji nas je do jednog ludila već doveo. Ovakvi nastupi nekakvih famoznih oslobodilačkih pokreta ne vode u smjeru u kojem normalan svijet ide, nego nas vraćaju u povijest koja je suviše mračna da bismo opet bili aktivni sudionici u njoj.

Zato je na nadležnima, ali i na ukupnoj javnosti grada, da razne famozne pokrete i raznorazne osloboditelje urazume, objasne im da idu u pogrešnom smjeru i smjeste ih u institucije u koje takvi spadaju, jer plašimo se da, kada njihovi skučeni umovi to shvate, bit će kasno.

Uz spomendan sv. Vinka

Pit ću vina dok je Varadina

Piše: Slavko Žebić

Vinko, Vinkovo, Vince, Vincekovo, Vinceška, Vincencija ili samo spomendan svetoga Vinka, sve su to sinonimi za jedno te isto, za štovanje svetoga Vinka u Hrvata, koji se od pamtivijeka štuje kao zaštitnik vinograda i vinogradara, vina i vinara. Mada legenda kaže da sv. Vinko nikada nije bio vinopija, narod ga je povezao s vinom vjerojatno zbog njegova imena i tako ga štovao stoljećima dovodeći ga u vezu s rajskom kapljicom, koja je i sirotinji s vremena na vrijeme otvarala vrata raja. Nije uzaludna stara narodna poslovice da je dan bez vina kao dan bez sunca a čak je i znameniti znanstvenik *Alexandar Fleming*, izumitelj, penicilina, znao reći: »Penicilin liječi ljude, vino ih usrećuje«.

Sveti je Vinko bio đakon u Zaragozi, u Španjolskoj, u vrijeme rimskoga cara Dioklecijana poznatog po nemilosrdnom progonu kršćana. U jednom od tih progona stradao je i đakon Vinko a tijelo mu je bačeno u polje da ga rastrgaju divlje zvijeri. Prema legendi, jedan je gavran sve vrijeme kružio iznad mrtvoga tijela i tako ga spasio od zvijeri. Nakon toga egzekutori su mrtvo tijelo đakona Vinka bacili u more da ga kršćani ne bi pokopali i slavili kao mučenika, ali more je izbacilo mrtvo tijelo, seljani su ga dostojno pokopali i tako je i dan-danas štovan diljem kršćanskoga, katoličkoga svijeta, iako se nigdje ne nalazi veza s vinom i vinogradima.

DILJEM HRVATSKE: Diljem Hrvatske, od Dalmacije i otoka, Istre i Zagorja do Slavonije, Baranje i Srijema i ove će godine dostojno biti obilježen spomendan sv. Vinka. Msgr. Marin Šrakić, biskup Đakovački i Srijemski, i ove će godine blagosloviti biskupijske vinograde u Mandićevcu i Trnavi, zazivajući dobar urod grožđa i puno dobrog »misnog vina«. Ponovno će ovoga 22. siječnja oživjeti proplanci Krndije i Papuka u obiteljskim vinogradima Enjingija, Krauthakera, Zdjelarevića, Miličevića, Jurkovića, Bošnjaka ali i u vinogradima i podrumima Kutjeva, Feričanaca,

Orahovice, Đakova. Godinama već Iločani na taj dan već ujutro krenu na zavjetnu misu u crkvu sv. Ivana Kapistrana a potom na Vukovo, gdje su vinogradi Iločkih podruma, pa i u obiteljske vinograde, da orežu barem jedan trs vinove loze, posvete ga svetom vodom i čuvenim iločkim vinom, a potom se na žari peku slanina i kobasica a slastan se zalogaj zaljeva rajskom kapljicom. Rekao sam čuvenim, jer svakako vam je poznato da je Iločki traminac služen na engleskom Dvoru prigodom krunidbe kraljice majke i otada je stalno na popisu vina njenoga visočanstva.

DANI SLAVLJENJA VINA: Nekoliko je nadnevak u našem katoličkom kalendaru vezanih za vino a prvi je svakako spomendan sv. Martina (11. studenoga) koji se slavi kao dan pretvaranja mošta u mlado vino. Sljedeći je, treći dan Božića i spomendan sv. Ivana (27. prosinca), kada se vino nosi u crkvu na blagoslov, a poslije ga domain sipa u svaku bačvu s vinom da ga čuva od kvarenja. Sljedeće je blagoslov vode na Bogojavljenje, poznatije u nas kao blagdan Sveta tri kralja, (6. siječnja) kada se vrši blagoslov pitke vode a domaćin odmah po donošenju svete vode u kuću posveti najprije sve prostorije u kući, pa onda i u gospodarstvu, posveti tom vodom sva svoja polja i posebice vinograd, šljivik i voćnjak. Ostatak svete vode istrese se u bunar pa se tom vodom tijekom godine svete grobovi.

No najpoznatiji nadnevak vezano za vino i vinograde, svakako je sv. Vinko. Štovali su ga i dan-danas ga štiju i u Srijemu, jer na blagim padinama Fruške gore vinova se loza gaji još od rimskih vremena. Od stoljeća sedmog, kako pjeva Dražen Žanko, Hrvati su nastavili tradiciju gajenja vinove loze ali i spravljanja vina, pa su odgojili i nekoliko autohtonih sorti poput Slankamenke, Neoplante i još nekih.

DIJASPORA NA OKUPU: Svetoga Vinka štiju danas diljem Hrvatske i protjerani srijemski Hrvati rasuti od Osijeka, Vuko-

vara i Vinkovaca do Splita, Rijeke i Zagreba. Okupe se tim povodom Kukujevcima u Budimcima, Čepinu i Josipovcu, Slankamenci u Osijeku i Suhopolju, Hrtkovčani u Zagrebu i Kuli, Bešani u Požegi i Svetoj Klari i tako diljem Hrvatske. Gibarčani već

osmu godinu zaredom svetoga Vinka slave u Osijeku, gdje im je i sjedište udruge, a tom se prigodom okupi i do četiri stotine Gibarčana i gostiju. Simbolično se na pozornici, uz tamburaše i pjesmu, oreže jedan trs vinove loze, posveti bijelim gibaračkim vinom i svetom vodom te izmoli očenaš, da se zazove rodna godina i obilje bijeloga vina, a onda se igra i pjeva do zore. Nema dokaza da je gibaračko bijelo vino stiglo do engleskoga Dvora, ali pouzdano znamo da je stiglo do Reine i Meine, gdje ga svake godine nakon božićnih blagdana i zasluzenoga urlauba, odnose naši gastarbajteri u bocama, kanisterima i demižonima, da im se nađe, za ne daj Bože.

Sretan vam spomendan svetoga Vinka, nazdravimo punim čašama svim vinopija -

Popularna emisija za hrvatske manjine u svijetu

»Korijeni« slave petu obljetnicu

ZAGREB - Emisija Hrvatske televizije »Korijeni«, namijenjena hrvatskim manjinama u svijetu, obilježava pet godina emitiranja. Svečanost će se tim povodom održati u Zagrebu, u sjedištu HRT-a.

»Korijeni« od početka ove godine ponovno se emitiraju svake druge subote na drugom programu HTV-a u terminu od 16,25. Urednik emisije je nekadašnji Subotičanin Ivo Kujundžić.

Predstavnici AP Vojvodine i Županije Vukovarsko-osječke održali tiskovnu konferenciju

Medunacionalni odnosi i dalje glavna tema

VUKOVAR – U županijskim prostorijama u Vukovaru je danas održan sastanak predstavnika Izvršnog vijeća Vojvodine i predstavnika srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj kojemu je nazočan bio i predstavnik hrvatske lokalne vlasti Mirko Jagetić, zamjenik Vukovarsko-srijemskog župana, član SDSS-a. Veljko Džakula, predsjednik Izvršnog odbora Srpskog demokratskog foruma kaže kako je jedno od glavnih pitanja kako doći do imovine izbjeglih Srba, kako podnijeti zahtjev za obnovu kuća, kako izvršiti stambeno zbrinjavanje koje je vezano za stanarsko pravo. »Vjerujemo da institut stanarskog prava treba zaživjeti a da je prvi korak zbrinjavanje ljudi koji nemaju pravo na obnovu a nemaju se gdje smjestiti.« Broj izbjeglih Srba u Srbiji i Crnoj Gori ne zna se točno. Kalkulira se s brojem od 200 tisuća. Katica Bengin, zamjenica pokrajinskog tajnika Izvršnog vijeća Vojvodine tvrdi da je od ukupnog broja izbjeglica 52 posto smješteno u Vojvodi-

ni. »Teško je izvesti broj izbjeglica jer su izbjeglice uzeli državljanstva Hrvatske, BiH i Srbije i Crne Gore pa oni u stvari više, prema Međunarodnom pravu i nisu izbjeglice, no ove godine svakako predstoji preregistracija izbjeglica.« – najavila je Bengin

Potpredsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine Duško Radosavljević je prokomentirao napad na novinare i časopis »Hrvatska riječ« koji se izdaje u Subotici: »Apsolutno, napad na »Hrvatsku riječ« nije pospješen od strane vlasti u AP Vojvodini. Mislim da znate tko je na vlasti u Vojvodini, mislim da znate tko je predsjednik Pokrajinske skupštine i mislim da znate tko je predsjednik Izvršnog vijeća. Apso-

lutno nije. Mi smo sa naše strane vratili Hrvate u službene institucije. Međutim, ekscesi koji se događaju jesu uvezeni u Vojvodinu s ciljem da se Vojvodina destabilizira. Ali to je cilj jedne druge, šire, politike koja nažalost u Srbiji ima poklonike.« – zaključio je Radosavljević.

J. K.

Škole radile na Božić

SOMBOR – Radost učenika somborskih škola i njihovih roditelja da će školski raspust započeti na Božić 25. prosinca bila je kratkog vijeka. Pokrajinski ministar za znanost, kulturu i obrazovanje donio je odluku da škole u Vojvodini započnu zimski raspust 25. prosinca ali su tu odluku direktori somborskih škola ignorirali i započeli raspust 31. prosinca!

Što reći na takvu odluku? Je li u pitanju neznanje direktora škola da značajan dio somborskih učenika ima Božić 25. prosinca i da skoro cijela Europa neradi u te dane? Umjesto svetkovanja božićnih blagdana mnogi učenici iz okolnih sela koji se školuju u Somboru na Badnju večer su morali biti u školi a pojedini profesori na sam dan Božića su zakazali kontrolne zadaće.

Očigledno kako se ovdje ne radi o neznanju ili o neinformiranosti direktora škola već su to vjerojatno ili ateisti, zaozstali iz prethodnog režima ili je u pitanju zla namjera prema dijelu sugrađana.

Kada je prigovoreno na ovako planirani raspust, lokalne školske vlasti saopćile su da im u rujnu, kada su sačinili plan rada nitko nije predočio potrebu raspusta za Božić. Kako se isti ovaj »propust« može ponoviti i za naredni Božić, evo neka se već sada primi k znanju da će naredni Božić biti 25. prosinca 2004. godine.

J. Pekanović

Po mirovinu u Apatin

SONTA – Od nove godine, nove muke za Sončane, osobito umirovljenike. Vojvođanska banka, zatvorila je svoj objekt u Sonti. Na sve urgencije, kako organa MZ, tako i udruženja umirovljenika Sonta, za iznalaženje mogućnosti da se bar mirovine isplaćuju u Sonti, odgovor je bio da to za konski nije izvedivo. Sad Sončani uplate i isplate mogu obaviti na jedinom PTT šalteru u mjestu uz dugotrajno čekanje u redu, ili se odvesti u Apatin. Marko Miloš, predsjednik Udruženja umirovljenika Sonta, ogorčen je zbog ovakve situacije: »U Sonti imamo oko 750 umirovljenika, od koji je oko 600 onih koji mirovine primaju preko Vojvođanske banke. Među njima ima puno onih koji su bolesni, koji jednostavno nisu u stanju otići do Apatina, ili im je teško niskih mirovina izdvojiti za autobusne karte. Održali smo niz sastanaka sa rukovodiocima Vojvođanske banke, bez ikakvog rezultata. Više jednostavno ne znam kome da se obratimo, pa ovim putem apeliram na one koji nam mogu pomoći da to urade što prije.«

Izvanredna skupština HKPD »Dukat«

VAJSKA – na izvanrednoj skupštini HKPD »Dukat« Vajska-Bođani, predsjednik udruge, Pavle Pejčić, ponudio je ostavku na tu funkciju, uz obrazloženje da nije uspio provesti sve zamišljeno. Ostavka ni-

je prihvaćena, već se razvila diskusija, u kojoj je svaki član prihvatio svoj dio odgovornosti. Zbog neaktivnosti je zamijenjen jedan član predsjedništva. Pavle Pejčić nakon svega kaže: »Ponudio sam ostavku, to je bio jedini način da se članovi »Dukata« trgnu, da nešto poduzmu. Moramo se prestati plašiti i raditi ono što nam je zacrtano u Statutu. Samo tako ćemo opravdati svoje postojanje. Dogovorili smo da 21. veljače održimo maskare, a prije toga 31. siječnja, bit ćemo domaćini promocije Hrvatske riječi. Isto tako dogovorili smo se i da svi skupa pojačamo svoju aktivnost, kako bismo unaprijedili rad udruge.«

I. A.

Izbor novog čelnništva MO DSHV u Sonti

SONTA – 20. siječnja, u Domu kulture u Sonti, uz nazočnost Josipa Pekanovića, predsjednika i Josipa Kolara, tajnika somborske podružnice DSHV-a, održana je šesta izborna skupština MO DSHV Sonta. Izabran je novi Mjesni odbor od devet članova, te novo čelnništvo: predsjednik Ivan Kozbašić, tajnik Stipan Silađev, dopredsjednici Ivan Miloš i Ivan Zlatar, te blagajnik Mario Jakšić. Nazočni članovi su u opsežnoj diskusiji dotakli probleme u sadašnjem radu, te dali ideje i smjernice za intenzivnije djelovanje MO DSHV-a u dolazećem razdoblju, osobito na području lokalne zajednice.

I. A.

Bunjevačko-šokački Hrvati (17.)

Vlasi, Karavlasi, Morlaci

Do četrnaestog stoljeća u Hrvatskoj žive dvije skupine stanovništva: romansko i slavensko. Slavensko stanovništvo čine Hrvati pod dva imena: Hrvati (Croatae) i Slovinci (Sclavi). Potonji su nastanjeni u Slavoniji. Romansko stanovništvo je uglavnom nastanjeno u primorskim gradovima. Ono se polako raseljava ili pohrvaćuje. Godine 1247. Zadrani su morali obećati Mlecima kako se neće ženiti s Hrvatima, niti ih pripuštati u svoje gradove da borave među njima. Oko sto godina kasnije 1346. za vrijeme jedne od pobuna Zadrana, Mlečani će uputiti poruku da se smire »in lingua sclavonica et latina«. To znači da su u to vrijeme u Zadru većinu već činili Hrvati, pa im se moraju Mlečani obraćati i na hrvatskom jeziku.

PRIDOŠLICE I DOMOROCI: Druga podjela stanovništva Hrvatske odnosila se na domorodce i pridošlice. Prvi se latinski zovu terrigenae, a drugi hospites. Prvi pojam dolazi od latinske riječi terra, što znači zemlja, i od genitus, što znači rođen. Dakle, rođen na zemlji – domorodac. A drugi latinski izraz znači gost ili pridošlica. Ove pridošlice se latinski označuju iz koje su zemlje došli: Ungarus, Teutonicus, Gallicus, Italus itd. Isprva te pridošlice dolaze pojedinačno ili u manjim skupinama, a kasnije imamo i većih doseljavanja. S Balkana u to vrijeme dolaze u većim skupinama Vlasi. Njih latinski izvori različito bilježe: Vlachi, Olachi, Morlachi, Morolaci, Valachi, Murlachi, Volachi. O njima *Vjeko-slav Klaić* piše: »Vlasi su podrijetlom Romani (srodnici današnjih Rumuna), te su u prvoj polovici srednjega vijeka prebivali na istočnoj i jugoistočnoj strani Balkanskog poluotoka. Naročito bijaše ih mnogo u Epiru, Aetoliji, i Akarnaniji; najviše pak u Tesaliji koja bi po njima prozvana Velika Vlaška. Već u desetom stoljeću spominju se i u Makedoniji, pače u bugarskim zemljama; a u XII. stoljeću sele i u srpske pokrajine, te prodiru poslije kroz Bosnu i Hum do Dubrovnika i Hrvatske, a napokon dolaze na otoke Rab i Krk, pa i u samu Istru«.

BAN MLADEN OD ŠUBIĆA: Ime Vlahu vuče svoje podrijetlo od jednog keltskog plemena koje su Rimljani zvali Vol-

cae, a Germani Walhos. Kada su Južni Slaveni došli na Balkan sve zatečeno stanovništvo su nazivali Vlasima: kolonizirane Romane, romanizirane Ilire, Tračane itd. Kod Germana je to opće ime za Kelte. Kasnije se to ime upotrebljava za sve romanske narode. Slaveni su to ime preuzeli od Germana i od Bizanta. Od toga imena ostali su do danas neki pojmovi i nazivi mjesta: Vlašić, Lah, Laško, Vlaška ulica u Zagrebu i Laščina itd. Za razliku od Slaveana, Vlasi su se bavili stočarstvom, a ne poljodjelstvom. To je i bio razlog njihovih seoba i kretanja na sve starane. Tražili su za svoja velika stada ovaca najbolje pašnjake. Poznat je vlaški sir (caseus vlachescus). Pokraj stočarenja bavili su se i prijevozom robe, a i trgovinom. Živjeli su u brdovitim predjelima radi bogatih pašnjaka, a zimi su se povlačili u niže predjele, gdje su uređivali svoja boravišta, koja su se nazivala katuni (katun od romanskog cantone). Taj naziv je u nekim predjelima sačuvan sve do danas. Ne znamo detaljno njihovo unutrašnje društveno uređenje, ali znamo da su imali svoje knezove (comites). Svoj odnos prema gospodarima zemlje u kojoj su obitavali sređivali su i pravno. Dušanov zakonik ih spominje, kao i Zakon cetinskih Vlahu. Često se u starim latinskim spisima spominju »statuta Valachorum«.

Vlasi su ulazili i u vojne formacije, davalu su svoje čete kao pomoć pojedinim plemićima ili kraljevima. Prvi je u Hrvatskoj koristio njihove vojne usluge ban Mladen od plemena Šubića oko 1320. godine. U jednom sukobu kaže se kako je pobijedio »auxilio Vlachorum«. Oko 1344. godine Vlasi su već u gorskim krajevima Like i Krbave. Tada je krbavski knez *Grgur Kurjaković* oteo svom nećaku *Ivanu Nelipiću* dva katuna Vlahu (catunos duos Morlacorum). Oni su nastanjeni na kraljevskim imanjima ili imanjima hrvatskih velikaša (Nelipića i Kurjakovića). Gdje ih je na okupu bilo više, imali su i svoju općinu (universitas Valachorum), te svoje knezove, vojvode i suce. Koncem XIV. stoljeća preplavit će Hrvatsku od Gvozda do Nereve.

LIČKI BUNJEVCI: Rasprostranjeni po zemljama Srbije, Bosne i Hrvatske, ro-

Danas se potežu neka već odavno znanstveno razjašnjena pitanja i stvaraju nove konstrukcije. Stoga smatramo da danas nije potrebno ništa više dokazivati o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca. To jednostavno nema smisla. No, potrebno je poučavati i objašnjavati. Naime, pola stoljeća je to bila zabranjena ili neželjena tema.

Piše:
Josip
Temunović

Venecija, prijestolnica
Republike Venecije

manski Vlasi će brzo ući u proces integracije, pa će se prvo slavenizirati, kristijanizirati (pravoslavni i katolici) i posrbiti ili pohrvatiti, već prema tome pod čiji će utjecaj doći. Tako se već razlikuju Vlasi rimskog i grčkog obreda. Nalazimo među njima vlaške kaludere i katoličke kapelane. Kroz niz stoljeća stopit će se s narodima na čiju su teritoriju i utjecaj došli. Do naših dana ostat će samo manje oaze u Srbiji oko Morave i nazivi po njihovom imenu.

Ovo su samo skromne natuknice o Vlasima, o njihovim nazivima, rasprostranjenosti i trajanju; o njihovoj narodnoj svijesti, o vjeri i obredu; o njihovom (zlo) razbljenju u ideološke, političke i vjerske svrhe. Ispitati detaljno veliki kompleks Vlahu, traži mnogo više prostora. Ovo smatramo dostatnim samo za referencu na, ako ne i prvi, a svakako najvažniji zapis o Bunjevcima u Lici iz godine 1701. Tada senjski biskup *Braković* spominje da u Pazaristu narod sabire milodare za crkvu, pa to čine i katolički Vlasi, koji imaju još i naziv od starine, a taj je Bunjevci (Katolici Valachi alias Bunievci). To je prvi zapis u kojem se Bunjevci stavljaju u kontekst i kompleks Vlahu. Nije jasno jesu li Bunjevci sebe smatrali Vlasima, ili ih je netko drugi doveo u vezu s njima. Lički Bunjevci su, kao i svi drugi, Hrvati. Imaju svijest o svom nazivu Bunjevac, ali ne i Vlah.

Kako je umirao moj narod (13.)

»Smrt« Vladimira Nazora u Petrovaradinu 1993!

U četvrtak 29. travnja 1993. godine ispred osnovne škole u Petrovaradinu uklonjen je kip Vladimira Nazora po kome je škola nosila i ime od 1952. godine, koje joj je također oduzeto iste godine prije uklanjanja skulpture, te je »prekrštena« u OŠ »Jovan Dučić«.

Osječanin, kipar *Stjepan Gračan* izradio je kip Vladimira Nazora za maksimirski park veličine desetak metara, a isti kip veličine dva metra, od bronce i patiniran, izlio je za petrovaradinsku OŠ »Vladimir Nazor«, poklonivši ga Petrovaradinu, rodnom gradu Bana Jelačića. Kip je postavljen ispred škole o stotoj obljetnici Nazorova rođenja – 30. svibnja 1876. godine – 30. svibnja 1976. godine.

ŠKOLA U PETROVARADINU: Najstarija školska zgrada koja i danas postoji u Petrovaradinu potiče iz 1856. godine. U drugoj polovici 19. stoljeća u škole se uvodi hrvatski jezik. Postoje podaci da su u vrijeme od 1873., do 1930. godine u Petrovaradinu bile tri narodne škole; dvije trogodišnje i jedna viša mješovita pučka škola za čije potrebe je izgrađena školska zgrada koja i danas čini sastavni dio škole. Gradilište škole svečano je otvoreno 9. kolovoza 1874. godine, a nastava u novoj zgradi je počela na hrvatskom jeziku 1876. godine.

Izgradnja ove škole veoma je značajna u kulturno-prosvjetnom životu Petrovaradina, jer je omogućavala opće osmogodišnje obrazovanje i dva fakultativna razreda, koja je po programu i strukturi predmeta imala rang niže gimnazije. Po socijalnom porijeklu učenici su pretežno pripadali porodicama nadničara, slugu, ribara, vinarada, ratara i zanatlija. Pri ovoj školi je osnovana i poftorna škola-opetovnica. Ona je dva puta tjedno okupljala učenike koji nisu završili šest razreda. Od 1889., do 1897. godine školi je bila pripojena i košaračka škola u kojoj su se učenici osposobljavali za zanat, a od 1900., do 1923. godine u njenom sastavu je radila i šegrtarska škola. Od 1895., do 1923. godine u istoj zgradi radila je i trogodišnja ženska stručna škola, gdje su završene učenice građanske škole učile krojenje, šivenje i vez. Građanska škola je 1930. godine premještena u Novi Sad, dok su u Petrovaradinu ostale državne osnovne škole.

Poslije rata 1945. godine u Petrovaradinu je otvorena niža mješovita gimnazija koja je prerasla u osmogodišnju školu, a kako je na početku već rečeno, 1952. godine dobila je ime Vladimira Nazora hrvatskog pjesnika u čijoj je poeziji 1913. godine našao mjesto i sonet »Petrovaradin«.

TEŠKOĆE ZBOG LATINICE: Od 1. rujna 1984. godine đaci prvaci Osnovne škole Vladimir Nazor u Petrovaradinu počeli su školovanje izučavanjem ćirilnog, a ne kao do tada, latiničnog pisma. Do pokretanja pitanja o prioritetu u redoslijedu izučavanja dva pisma došlo je na sjednici Vijeća mjesnih zajednica Skupštine općine Petrovaradin 20. travnja 1984. godine, jer je po riječima delegata *Uroša Perića* prvenstvo u izučavanju latinice stvaralo teškoće djeci prilikom promjene prebivališta.

U kontaktima općinskog komiteta s pedagogima škole »Vladimir Nazor« zaključeno je kako se u prvim razredima počinjalo latinicom zbog naslijeđenog stanja u školi i dugogodišnje (!) tradicije i kako ne postoji nikakva službena odluka stručnog ni samoupravnog organa koja bi bila osnova ovakve prakse (!!).

Uklanjanje kipa ispred škole i oduzimanje imena istoj koje je nosila punih 40 godina, samo je dovršavanje posla koji je započet prije tridesetak godina. Na IX. Sjednici Skupštine grada Novog Sada od 17. prosinca 1992. godine donijeto je rješenje o promjeni naziva ulica i trgova u Petrovaradinu. Na osnovu članka 8. Zakona o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije i lokalnoj samoupravi mijenjaju se u Petrovaradinu ulice s imenima hrvatskih velika i to: Berislavićeva, Frankopanska, Jurišićeva, Kumičićeva, Svačićeva, Zrinsko-ga, G. Krkleca, V. Desnica, Koste Nađa i Viktora Novaka, preimenujući se u Arčibalda Rajsa, Patrijarha Rajačića, Vladike Nikolaja, Jovana Monasterlije, Vuka Isakovića, Beogradsku i prote Mihalđića.

PRIJETNJE I PRITISCI: Za samo dvije godine, od 1991., do 1993., iz Petrovaradina se pod prijetnjama i pritiscima iselilo 106 obitelji, odnosno 425 osoba, zamijenivši kuće i imanja sa Srbima iz Hrvatske. Otprilike, to je svaki osmi žitelj Petrovaradina hrvatske nacionalnosti. Ne-

»Ova (moja) knjiga je slika; riječju (i mojom), fotografijom (i mojom) i dokumentom (i mojim) satkanog dramatičnog i krvavog mozaika o stradanju (i mog) Naroda (i moje) i katoličke Crkve u koju je utkana (i moja) mala ljudska i svećenička sudbina, ali istovremeno (i manje) i slika moga stradanja, koje je utkano u sudbinu mog naroda i moje Crkve.«

Piše:

Marko Kljajić

sumnjivo, Petrovaradin je izgubio svoju dušu nemoćan da se obrani pred nasrtajima »članova Zakona Republike Srbije o urbanizaciji, teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi, komasaciji, sekcija i odredaba gradskih komiteta za društvene djelatnosti, prosvjetnih inspektorata, međupćinskih prosvjetno-pedagoških zavoda, sekcija za obrazovanje i kulturu«!

Jedino još četiri prelijepe katoličke crkve poput nijemih svjedoka govore o prošlosti i »dugogodišnjoj tradiciji jednog naroda, koji šuteći i bezglasno umire u državi koja mu je uzela sve, a ništa mu nije davala. Najsvježiji je dokaz na školi »Vladimir Nazor«: ploča s natpisom ćirilnim »Osnovna škola u Petrovaradinu; Jovan Dučić«. »Umro« je Vladimir Nazor u Petrovaradinu. Prisjetih se anegdote iz studentskih dana jednog uglednog petrovaradinskog intelektualca. Kad je bio na akademiji kao student jedan mu je kolega rekao da je ustaša i da su svi Hrvati ustaše osim Vladimira Nazora. Mladi student, Hrvat, požali se profesoru, rekavši što mu je kolega kazao, očekujući zaštitu od profesora, odnosno prijekor kolegi sa studija. Profesor mu na to mirno odgovori: »Nije vam kolega student dobro rekao: Svi Hrvati su ustaše, Vladimir Nazor je Hrvat, dakle i on je ustaša«.

Povratak obiteljskim vrijednostima

Hrvatski prioritet nad prioritetima

*Hrvati su među posljednjim narodima u svijetu po rađanju, a među prvima su po umiranju i iseljavanju
Nasljednici naše budućnosti masovno stradaju – fizički, duševno i moralno, na brojnim stranputicama života,
cestama zavoda, moralnoga upropaštavanja i cestama smrti.*

Piše: prof. dr. sc. Ante Vukasović

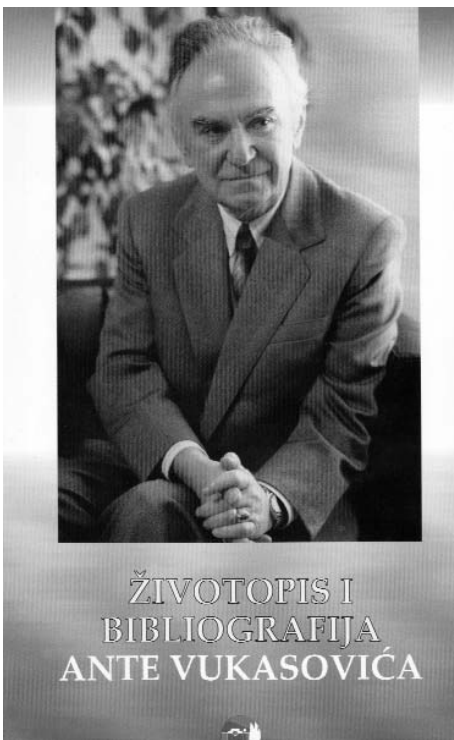
Svi narodi razmišljaju o svojoj sudbini, a ona je ovisna o potomstvu. Ta – ko moraju postupati i Hrvati. Tko ima dobro potomstvo, ima najveće bogatstvo, najmoćniju snagu i osigurao je budućnost.

A, demografska slika Hrvatske je tamna. U posljednjem desetljeću pučanstvo se stalno smanjuje. Hrvati su među posljednjim narodima u svijetu po rađanju, a među prvima su po umiranju i iseljavanju. Hrvatski narod stari, izumire i nestaje. Kao da je zavlada potpuna nebriga za potomstvo i opstanak. Stanje je krajnje zabrinjavajuće, a izlaz? – Revitalizacija obitelji.

OBITELJ – IZVOR I NJEGOVATELJICA ŽIVOTA: Obitelj je temeljna društvena jedinica, prva i osnovna životna zajednica. Obilježava je intimna atmosfera i emocionalna vezanost – roditeljska, bratska, rodbinska. U njoj se objedinjuju funkcije bitne za svakog čovjeka, obiteljsku i narodnu zajednicu, a to su: stvaranje i održanje života, odgoj djece, unapređivanje društvenog i kulturnog života, proizvodnja i gospodarenje sredstvima za život, očuvanje moralnog poretka, njegovanje vjerskih shvaćanja i uvjerenja, domoljubnih osjećaja i postupaka. U obitelji nastaje i razvija se novi život, u njoj se izgrađuju ljudske osobnosti.

Četiri ugaona kamena obiteljskog života su: ljubav, brak, potomstvo i odgovorno roditeljstvo. Ljubav je temelj zajedničkog života u braku, a trajna bračna povezanost – uvjet obiteljske sreće i oživljavanje odgovornoga roditeljstva. U Svetom pismu piše: »Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo«. U ljubavljui prožetom braku i obitelji ljudi zadovoljavaju svoje osnovne potrebe: intimne spolne i osjećajne, materijalne i duhovne, psihosocijalne i kulturne, potrebu za ljubavi i potomstvom. Toplinu obiteljskog doma ne mogu pružiti ni nadomjestiti neke druge ustanove.

U obitelji počinje proces odgajanja, ljudskoga razvitka i izgrađivanja. U njoj dijete čini prve korake u život. Mladom ljudskom biću potrebna je podrška i pomoć u razvitku. Taj razvitak dugotrajan je i suptilan. Samo roditelji i intimni obiteljski odnosi mogu imati toliko razumijevanja i strpljenja, upornosti i suosjećanja,

odricanja i nesebične pomoći mladima i procesu njihova razvitka. Odgojna funkcija obitelji spada među najvažnije njezine funkcije. Obitelji su najmoćniji odgojni čimbenici, istinske radionice čovječnosti i jedina jamstva narodnog opstanka i napretka u budućnosti.

KRIZA OBITELJSKIH ODNOSA: Društvene, moralne, političke i druge krize izazivaju i krizu obiteljskih odnosa. Višegeneracijske obitelji nestaju, zamjenjuju ih dvogeneracijske, a i one su vrlo nestabilne. Broj potpunih obitelji stalno se smanjuje, a u porastu su nepotpune. Rastave je sve više, a djece sve manje i manje. Česte su krize obiteljskih odnosa, pobačaji su brojni, odgojna funkcija obitelji zanemaruje se, slabi odgovornost prema djeci i njihovu odgajanje. Čak 50 posto roditelja ne zna gdje su im djeca, što rade i s kime se druže. A posljedice?

Vrlo su bolne, tragične, a mogu postati i fatalne. Stradaju djeca, mladež, nositelji naše budućnosti. Još nedozreli i nedužni mladi ljudi žrtve su ulice, asocijalnih skupina, noćnih lokala, alkohola, droge, seksualnih zavodnika, organiziranoga kriminala. Usporedo i malodobičnoga krimi-

nala je sve više i više. Djeca su česti počinitelji teških kaznenih djela. Nasljednici naše budućnosti masovno stradaju – fizički, duševno i moralno, na brojnim stranputicama života, cestama zavoda, moralnoga upropaštavanja i cestama smrti. To su vrlo velike i najbolnije žrtve, a po posljedicama teže i od ratnih stradanja. Tako se ne može ljudski živjeti, ni preživjeti. Uz duhovnu i moralnu obnovu bitna je i obnova obitelji.

PRIJEKA POTREBA REVITALIZACIJE OBITELJSKOG ŽIVOTA: I danas u razdoblju sveopćeg obezvrjeđivanja, otuđenosti, osjećaja samoće i nesigurnosti, obitelji pružaju snažan otpor destruktivnosti, održavaju se kao izvorišta života, kao male oaze tako potrebnih intimnih, toplih i punovrijednih ljudskih susreta, međusobnoga razumijevanja, suosjećanja, ljubavi i darivanja. Te značajke obiteljske zajednice moraju se štititi, revitalizirati kao sigurna jamstva očuvanja života i osiguranja bolje budućnosti.

Hrvatski narod mora biti životno zainteresiran za postojanost braka i obitelji, za reprodukciju ljudi i njihovo ljudsko izgrađivanje. To je temeljna pretpostavka i podloga njegova održanja, prosperiteta i osobne sreće članova narodne zajednice. Stoga sva društvena nastojanja, politički programi i organizacije, državna tijela i zakonodavstvo, Crkva u Hrvata i narodne zajednice, škole i sve odgojne, kulturne i druge ustanove – revitalizaciju obiteljskih zajednica, zasnivanje stabilnih brakova i stvaranje uvjeta da u obiteljskim domovima odzvanja radosni dječji smijeh – moraju istaći kao svoje najbitnije zadaće.

Potrebna su nam brojna županijska i biskupijska obiteljska središta i savjetovališta za pomoć obiteljima. Potrebno nam je sustavno odgajanje mladeži za ljubav, brak, skladan obiteljski život, željeno potomstvo i odgovorno roditeljstvo. Temeljna svrha svih tih nastojanja je postići: razvijeni smisao za ljubav i međusobno razumijevanje, vladanje sobom i odgovorno ponašanje, stabilne brakove i skladne obiteljske odnose, želju za potomstvom i biološku reprodukciju, odgovorno roditeljstvo i dobro odgajanje djece u obitelji i narodnoj zajednici. To je danas prioritet nad prioritetima i hrvatski narodni imperativ.

Nastavit će se

Piše: v.č. mr.
Andrija Kopilović

*Potrebno je
svaki dan
praviti odluke
da nećemo
gledati na ono
što nas dijeli,
nego se
radovati
onome što nas
spaja.
Da nećemo
optuživati
druge, nego se
udarati u prsa
i reći: Bože,
smiluj se meni
grešniku.*

O podijeljenosti kršćanske braće

Na putu jedinstva

Čovjek prolazi kroz život. Na tom životnom putu proživljava razna iskušenja. Ne može proći bez napora, padova i rana. Za neke rane je sam kriv, a neke rane mu drugi zadaju. Jedna od najtežih rana je sablazan. Sablazan je zlo koje dolazi sa strane i zbunjuje nas na tom životnom putu. Takova sablazan je razjedinjenost kršćana. Naime, svima je temeljna istina: vjera u Krista i svima je zadatak navijestiti i svjedočiti Krista Spasitelja. Način na koji to čine koji puta je tako sablažnjiv, da više odvodi nego dovodi Kristu. To nas boli. Stoga nije nikakvo čudo da naše vrijeme u kom živimo postaje osobito osjetljivo za pitanje kršćanskog jedinstva. To nije želja, niti potreba za kršćanskom uniformnošću nego je želja da kršćani, makar raznim putovima, obogaćuju povijest istim svjetlom i hodom »u istom pravcu«.

Stvoreni smo po Božjoj zamisli. Zato ne postoji mogućnost sretnog i zadovoljnog života bez prijateljevanja s Bogom, bez prihvaćanja njegove volje. Zapravo, najsavršeniји vjernik i pravednik je čovjek koji živi po Božjoj volji. Molitva koja uvijek biva uslišana jest vapaj za Božjom voljom. Bog ne želi našu smrt, on nikada ne želi da budemo jedni od drugih odijeljeni, da se mrzimo. Bog ne trpi masakriranje i rat, nepravdu i nečovještvo. Znamo da nam je ići putem jedinstva, pravde, slobode i mira. Ali, da li se na to odlučujemo?

OPASNOSTI »SVIJETA ZLA«: Svi smo u pustinji života, ušli smo u svijet u kojem nas zlo može napastovati i odvoditi od dobra, gasiti naše svjetiljke, u kojem nas može odvoditi od Božje volje i omraziti nam prijateljevanje s Bogom i ljudima.

U tom svijetu živi Crkva. Isus Krist ju je htio ne samo kao organizaciju, nego kao organizam, kao njegovo vidljivo Tijelo po kojem on želi svijetu govoriti riječi mira, slobode, poštenja, gdje on želi stalno pružati snagu i mogućnost da pobijedimo nečovještvo. On je osnovao Crkvu da ona bude mjesto gdje Duh Sveti može paliti naše svjetiljke, gdje možemo biti međusobno braća i sestre iz najrazličitijih naroda, okupljeni u jedan jedini narod. Crkva je »grad na goru«, ona je »svjetlo naroda«, kaže

posljednji Koncil. Crkva je »novi Izrael«, ona je mjesto gdje se Bog ušatorio i stanuje među ljudima, tu se Bog udomio, tu ima svoju kuću. Nisu se ljudi dogovorili da organiziraju Crkvu, ona nije ljudsko, nego Božje djelo. U Crkvu se i ne može ući tako da se mi u nju upišemo, da uplatimo članarinu, uzmemo iskaznicu, da privolimo uz neka pravila te Crkve, da u njoj živimo. Ne! U Crkvu se ne može ući kao čovjek, nego samo tako da se rodimo kao Božja djeca. Članovi Crkve nisu samo ljudi, oni su i Božja djeca. Potrebno se nanovo roditi, potrebno se krstiti, kako bismo postali članovi Crkve.

CRKVA KAO TIJELO KRISTOVO: Ta Crkva, kao novi narod Božji, kao Tijelo Kristovo, podložna je također teškim napastovanjima. Isus nas je na to upozorio riječima: »Evo, Sotona zaiska da vas prorešeta kao pšenicu.« Zato nas ne smiju čuditi različite nepravde koje postoje u Crkvi, dije-ljenja Crkve i crkvenih zajednica, nesporazumi među kršćanima ili čak svađe, bacanje crkvenih kazni jednih na druge, teška sablazan i grijesi samih kršćana. Crkva je istovremeno sveta i grešna, kaže nam posljednji Koncil. Ona je grešna i stalno na putu obraćenja, ali ona je i sveta jer je krštenjem postala dionicom božanske naravi i ona se stoga stalno posvećuje. Crkva je hodočasnica u duhovnom pogledu, ona je stalno na putu iz grijeha u milost, iz zla u dobro, iz mržnje u ljubav. Ona je mjesto gdje se neprestano treba boriti molitvom, postom i odlukama za ono što je Božje i dobro.

Isus je htio da njegova Crkva bude jedno tijelo. Tijelo se ne može dijeliti. Kako bi mogli živjeti organi nekog čovjeka odijeljeni od cjeline? Tako i Crkva teško krvari zbog podijeljenosti na zajednice: na katolike, pravoslavce, protestante, anglikance, baptiste, pentekostalce i tisuće drugih. Istina, Crkva nije totalno razdijeljena, jer je povezana Božjom riječju, Duhom Svetim koji u svim kršćanima djeluje, povezana je molitvom i postom, vjerom u Isusa Krista, sakramentima, osobito sakramentom krštenja. Ona je povezana također s obzirom na cilj, jer svi vjernici kršćani čeznu da se sjedine s Isusom Kristom i da dođu u nebo, u njegovo kraljevstvo.

Stoga možemo reći da Crkva ni-

je potpuno razdijeljena, ali da je ranjena nejedinstvom, da nije onako jedna kako je to Isus htio kad je rekao: »da i oni budu jedno kao što smo ti, Oče, i ja«. I kad se ne razumijemo, i kad si međusobno predbacujemo hereze, kad se ne slažemo u sakramentima, u tradiciji, u onome što nam je Isus naredio i dao, nismo time prestali biti braća, kaže sveti Augustin. No nespособni smo zajednički raditi na istom planu, biti istog srca i istih misli, istog govora, istih želja. Imamo nešto jedni protiv drugih, jedni druge optužujemo, jedni drugima uzimamo članove, smatramo da smo samo mi ispravni, a drugi ne. Sve su to rane koje bole, sve su to mjesta na kojima Crkva krvari. Zato Crkva čezne da se te rane zacijele, da svi kršćani prepoznaju jedni u drugima istinsku braću, da se ne optužujemo, da ne gledamo na ono što nas rastavlja, nego na ono što nas spaja. Jer, napokon, sve naše rane može iscijeliti samo Božja riječ koja nas spaja i Duh Sveti koji nas ujedinjuje.

MOLITVA ZA ZAJEDNIŠTVO: Zato u molitvenoj osmini za jedinstvo kršćana, Crkva i crkvene zajednice mole i traže od Boga da bismo se opet našli u jednoj kući. Ekumenizam o komu kršćanske Crkve ovaj sljedeći tjedan razmišljaju i mole, nije nikakvo pomodarstvo. To je postulat vjere i potreba našega vremena. Kršćanin ne može opravdati svoje kršćanstvo ako nije otvoren za taj ekumenski hod molitve i rada na putu jedinstva. Kršćani bi htjeli danas više nego ikada svjedočiti taj zajednički hod.

Svi pod jednim Pastirom, svi u njegovu kraljevstvu ujedinjeni, kao braća i Božji prijatelji. Jer, svijet vapi za Crkvom koja živi za svijet, koja je otvorena Bogu i sve darove neba prenosi svijetu da se pobijedi zlo svijeta. Ono što je duša u tijelu, kaže nam posljednji Koncil, to su kršćani u svijetu. Ako je bolesna duša svijeta, onda svijet mora trpjeti i biti teško bolestan. Zato, ljubimo li braću, ljude, svijet i svoj vlastiti život, potrebno je da ovih dana prinesemo Bogu svoje živote, molitve, žrtve, dobru volju, kako bi Crkva i crkvene zajednice došle u istu kuću i kako bismo se razumjeli, ljubili, cijenili. Potrebno je svaki dan praviti odluke da nećemo gledati na ono što nas dijeli, nego se radovati onome što nas spaja. Da nećemo optuživati druge, nego se udarati u prsa i reći: Bože, smiluj se meni grešniku.

Svjetska molitvena osmina za jedinstvo kršćana velika je nada za svijet. ■

Prijedlog tjedna

Ivica Župan MICKEY SPILLANE I »GRUBA ŠKOLA« KRIMIĆA

(Izdavački centar »Revija«, Osijek 1987.)

Ivica Župan u svojoj knjizi Mickey Spillane i »gruba škola« krimića najvećim je dijelom okrenut piscu Spillaneu i njegovom junaku detektivu Mike Hammeru, ali knjiga sadrži i iscrpan pregled razvoja kriminalističkog romana kao književnog žanra. Kriminalistički roman popularniji je od ostalih tzv. trivijalnih žanrova. Popularniji je od znanstveno-fantastičnih romana i ljubica.

No, i pokraj toga što je Spillane najprodavaniji i najčitaniji pisac kriminalističkih romana na svijetu, bez obzira što njegovi romani ulaze u popise obvezne literature u studijama američke književnosti, i što su se njegovi romani, kad god ih je napisao, prodavali u milijunskim nakladama, američka kulturna javnost rijetko ga uvrštava u najistaknutije i najcjenjenije pisce kriminalističkog žanra.

Ivica Župan piše kako je kriminalistička priča svojevrsan nadomjestak za bajku. Naime, kao što je nekad davno bajka uvjeravala u postojanje dobra, ljepote i pravde, tako i kriminalistička priča u čitatelju budi barem iluziju o stabilnosti društvenog poretka, te njegovoj osobnoj sigurnosti u njemu. Kriminalistički romani nastali su, barem u svom najrudimentarnijem obliku, u doba rasplamsala romantizma, a predložavajući razvoj žanra, Župan piše o *Edgaru Allanu Poeu* koji je utirao put krimi-romanu, zatim o *Arthuru Conanu Doyleu*, *Agathi Christie*, *Raymondu Chandleru*, *Dashiellu Hammettu* i *Georgesu Simenonu*.

Tvorac radikalnih promjena u okviru ovoga žanra bio je Dashiell Hammett

koji je svoja djela objavio između 1929. i 1932. godine, a njegov nastavljatelj je bio Raymond Chandler koji pak počinje s objelodanjivanjem 1933. godine. Hammett i Chandler udaljili su američki krimić od suhoparne »engleske škole« čije je čitanje čitatelju često predstavljalo zapravo težak, a nekome i nesavladiv rebus. Tako je nastala »gruba škola« krimića. Pisci američke »grube škole« nastojali su prikazati detektiva bez idealizacije, kao trudbenika prljavih ruku, opterećena sitnim i velikim brigama, na primjer: kako preživjeti iz dana u dan.

Romanima Hammetta i Chandlera američka »gruba škola« se radikalno odvojila od »engleske škole«, razvila se i emancipirala u potpuno samostalan, izrazito američki književni žanr, kako bi se ubrzo »našavši se u rukama beskrupuloznih komercijalnih autora, poput Spillane, degenerirao u moderan krimić«, piše Župan.

Uz mnoge prigovore krimi-romanima Spillane, u prosudbi o »gruboj školi« krimića, Župan ističe poetološki dignitet tog osebnog žanra. Zalaganjem književnih teoretičara *Pavla Pavličića*, *Igora Mandića*, *Branimira Donata*, *Stanka Lasića* i *Viktora Žmegača* dugo vođeni rat za poetološki dignitet krimi-romana i za njegovo izbavljenje iz područja potcijenjena dijela subkulture odavno je završen povoljno po krimić, a knjiga Ivica Župana bila je još jedan doprinos tome.

Ibrica Jusić
»IBRICA /
RETROSPEKTIVA«
(Croatia Records, 1997.)

Premda je tijekom minule dvije godine glasoviti dubrovački trubadur, šansonjer, kantautor, pjevač,

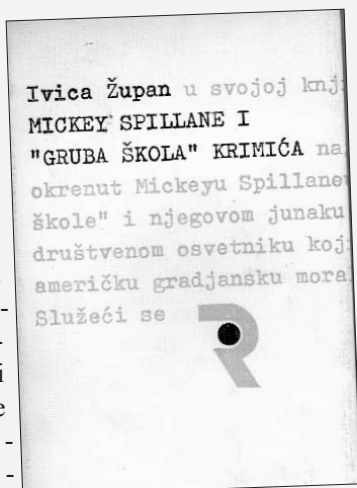
gitarist (učenik legendarnog *Andreasa Segovije*) i skladatelj, *Ibrica Jusić* objavio čak dva briljantna albuma/CD-a, najprije sjajni »Hommage a Leonard Cohen« posvećen jednom od najbitnijih svjetskih kantautora suvremene glazbe 20. stoljeća *Leonardu Cohenu*, te drugi, s Jusićevim obradama tradicionalnih bosansko-hercegovačkih sevdalinki (obitelj Jusićevih, koja je osim Ibrice dala glazbi još jedno nadareno čeljade, starijeg mu brata, skladatelja *Đelu*, jedna od najstarijih obitelji u Dubrovniku, podrijetlom je iz Hercegovine, a Jusićevo je rođeno ime - *Ibrahim*), naš prijedlog tjedna glede glazbe ovoga puta nije ni jedan od dva spomenuta nosača zvuka, već kompilacijski album/CD tiskan prije sedam godina, naslovljen »Retrospektiva«, koji sadrži skladbe iz njegova opusa od debi-albuma iz siječnja 1974. godine, jednostavno naslovljen »Ibrica Jusić« do albuma iz 1985. godine, snimljenoga u Parizu, naslovljenog »La Vie«, kojega je otpjevao u cijelosti na francuskom jeziku.

Na CD-u je vrlo ukusan izbor iz spomenute periode Jusićevog stvaralaštva,

koje karakteriziraju udarne numere s albuma »Ibrica Jusić«, »Skaline Od Sudbine« te »Čovjek Bez Kafića«, s neolikom skladbi iz rane faze njegova djelovanja, obilježene pjesmama s raznih festivala tada takozvane »slagerske« glazbe, primjerice vrsnom numom »Još uvijek ne znam neke važne stvari«. Tu je i neizostavna »Ponoć«, kojom je započinjao svoje već kultne koncerte pod vedrim nebom, u ponoć, na dubrovačkim skalinama. Divan nosač zvuka, voljeli Ibricu Jusića ili ne.

R. G. T.

Vijesti

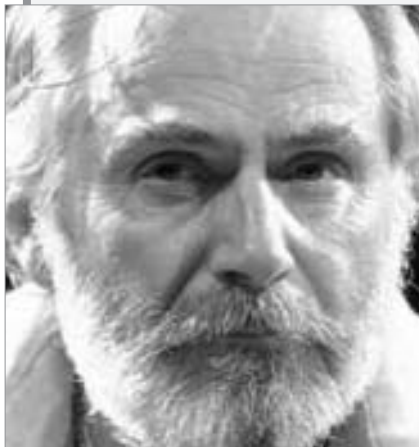
Nova knjiga Ivice Ćosića Bukvina

Nedavno je iz tiska izašla nova knjiga, deseta po redu, Šokca iz Vrbanje, amatera povjesničara i pučkog pisca *Ivice Ćosića Bukvina*, pod nazivom »Cvelferija u sastavu Slavonske vojne granice 1701. - 1808.«. Knjiga je tiskana u vlastitoj nakladi autora u tiskari »Zebra« u Vinkovcima. »Vama zaboravljenima, koji pronesoste časno ime granice, Slavonije, Srijema i Šokadije, od Italije do Nizozemske, ter zaliste svojom krvlju zemlju Francuske i Rusije«, piše u proslavu autor, jer baš svima njima posvećuje ove redove stisnute na sto i osamdeset stranica, ukoričene između zemljovida Slavonske vojne granice skinutih s tajnih austrougarskih zemljovida s kraja 18. i početka 19. stoljeća. Knjiga je satkana od izbora iz razasute, većim dijelom nepoznate i zaboravljene cvelferske baštine, prikupljene iz svega dostupnog zahvaljujući upornosti autora koji je iznjedrio za ovaj dio Hrvatske značajnu knjigu iz vremena kada je Cvelferija bila u sastavu Slavonske vojne granice. »Ponukale su me na ovaj zahtjevan i odgovoran posao mnoge silom osporene, a i dan-danas osporavane vrijednosti srednje-europskoga življenja na ovim našim prostorima, našega graničarskoga puka«, istakao je autor na nedavno održanoj promociji knjige u rodnoj Vrbanji u nazočnosti stotinjaka i više zaljubljenika u pisanu riječ.

S. Žebić

Tršćanski festival otvara i zatvara Rade Šerbedžija

Jubilarno, petnaesto izdanje tršćanskoga filmskoga festivala Alpe Adria Cinema, svojim će filmom i svojim stihovima, recitiranim i otpjevanim, zatvoriti glasoviti filmski, kazališni i televizijski glumac holywoodska renomea, podrijetlom i rodom iz Hrvatske, *Rade Šerbedžija*. Program posvećen Radetu Šerbedžiji tretira se u Trstu kao prvorazredno značajan događaj. Pored retrospektive filmova ovoga glumca, Šerbedžija će se predstaviti i kao pjesnik i pripovjedač: u izdanju nakladnika »Amos Edizioni« iz Venecije, upravo je izašla njegova (nova) zbirka pjesama, naslovljena »L amico dice di non conoscerlo piu«. Ovom prigodom valja istaknuti i to, da će Šerbedžija i zatvoriti jubilarno izdanje spomenutoga festivala u Trstu, i to koncertom koji će održati skupa s poznatim orkestrom Livija Morisonija u kazalištu »Miele«. Naziv koncerta, baš kao i cjelokupnog filmskoga programa posvećenoga Šerbedžiji je »Carte Blanche za Radeta Šerbedžiju«.

Seminar kulturnog stvaralaštva Vojvodine

Zavod za kulturu Vojvodine organizira ove godine seminar kulturnoga stvaralaštva koji će se odvijati u nekoliko vođanskih gradova. Prvi je seminar za ravnatelje zborova, koji se već održao, i to od 15. do 18. siječnja u Novom Sadu, na tamošnjoj Umjetničkoj akademiji. U Kuli se 15. i 16. siječnja održao seminar za rukovoditelje dječjih dramskih sekcija, a u Staroj Pazovi sutra, točnije 24. siječnja počinje dvodnevni seminar za redatelja kazališnih predstava za djecu, u okviru kojega se održavaju i umjetničke radionice, a koji će se održati od 31. siječnja i 1. veljače. Treći se dio seminara održava za rukovoditelje sekcija recitatora, u Vrbasu, 16. i 17. siječnja, te u Indiji, 24. i 25. siječnja, potom u Kovinu, 31. siječnja i 1. veljače, te u Čoki, 6. i 7. veljače. Posljednji je u nizu seminara onaj za ravnatelje folklornih i izvornih duhačkih glazbala koji se ima održati u Novom Sadu, u učeničkome domu »Brankovo kolo«, od 21. do 25. siječnja tekuće godine.

Hrvatski redatelji o raspadu Jugoslavije

Na međunarodnome festivalu audio-vizualne umjetnosti što se održava od 22. siječnja tekuće godine te traje narednih mjesec dana, jedna je od glavnih ovogodišnjih sekcija »Febiofesta« u Pragu raspad negdašnje nam skupne države, Jugoslavije. Osim autora i kino-djelatnika iz zemalja ex-Jugoslavije, značajno mjesto zauzimaju autori iz matične nam Republike Hrvatske, i to: *Lordan Zafranović* filmom »Večernja zvona«, *Zrinko Ogresta* s »Krhotinama« (prikazanim u okviru ciklusa gostovanja najnovijih ostvarenja hrvatske kinematografije na gostovanju i projekcijama u Vojvodini tijekom minule godine), te *Lukas Nola* filmom »Svaki put kad se rastajemo«, naslovljenog i koncipiranog na motivu glasovitog američkog jazz-standarda, skladbe – »Every Time We Say Goodbye...« *Hammersmitha* i *Rodgersa* s konca tridesetih godina prošlog vijeka.

Audicija u »Starom fijakeru«

Udruženje glazbenih umjetnika i izvođača »Korona« iz Sombora organiziralo je u nedjelju 18. siječnja u poznatom somborskom restoranu »Fijaker stari« audiciju za stjecanje licence za rad na estradi. Ovo udruženje je osnovano u ožujku minule godine radi organiziranja samostalnih radnika u oblasti kulture, prije svega samostalnih umjetnika, vokalnih solista i glazbenika. Članstvo i licenca u ovom udruženju omogućuju stjecanje određenih prava i nesmetan rad na estradi. Pravo učešća na ovoj audiciji imali su svi članovi udruženja od sedamnaest do sedamdeset i sedam godina, a ispit pred komisijom polagao se pojedinačno i grupno, to jest orkestarski.

Z. Gorjanac

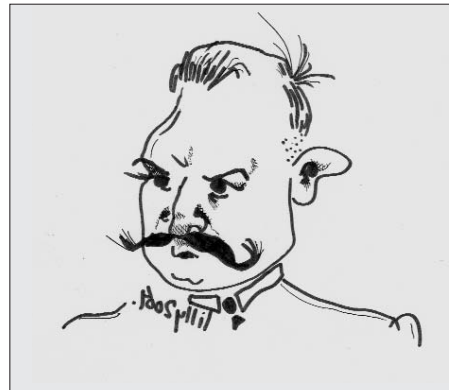
OBLJETNICA: Evgenij Kumičić (1850.-1904.)

Velikan hrvatskog naturalizma

Na današnji dan, 1904. godine, preminuo je *Evgenij Kumičić*. Kumičić, koji je često koristio pseudonim *Jenio Sisolski*, rodio se 1850. godine, i bio je vrsni novelist, romanopisac, te dramatik. Slavljen je kao jedan od najznačajnijih hrvatskih teoretika naturalizma i autor popularnih knjiga poput romana iz socijalnoga miljea i, uopće, života Zagreba ali i Istre: »Olga i Lina«, »Gospođa Sabina«, »Otrovana srca«, »Mladost ludost«, »Po-

bijeljeni grobovi«, »Teodora« itd. Bio je istinski slikar istarskoga pučkoga života što je ponajbolje izrazio u svojim djelima poput: »Jelkin bosiljak«, »Začudeni sva-tovi«, »Preko mora« i inima. Znan je i po svojim romanima i dramama iz hrvatske prošlosti (»Kraljica Lepa«, »Urota Zrinsko-Frankopanska«, »Petar Zrinski«) te dramama s naglašeno socijalnom pozadinom, poput, primjerice »Obiteljske tajne« ili »Poslova«.

R. G. T.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE Relja Bašić (1930.)

Dramski glumac, komičar, tumač karakternih uloga i vrsni redatelj, *Relja Bašić*, osim što je jedan od najvećih hrvatskih glumaca uopće, jedini je koji je u svojoj branši, uz, nedavno, *Radeta Šerbedžiju*, napravio prestižnu međunarodnu karijeru igrajući u brojnim inozemnim filmovima, TV-serijalima i koprodukcijama, zahvaljujući, prije svega vrsnom poznavanju njemačkog i engleskog jezika (među inima).

Relja je Bašić rođen u Zagrebu, 14. veljače 1930. godine. Polazio je klasičnu gimnaziju u Zagrebu (1941.-1948.), a školovanje je prekinuo u sedmom razredu da bi se upisao u Pomorski tehnikum u Rijeci, gdje je 1950. maturirao. Upisao je studij ekonomije na zagrebačkom Ekonomskom fakultetu 1950. godine, ali je istodobno radio i kao angažirani novinar.

Godine 1954. započeo je studij glume na zagrebačkoj Akademiji za kazališnu umjetnost na kojoj je diplomirao 1957. godine, u klasi pokojnoga *Branka Gavella*. Od 1957. godine, čitavo desetljeće djeluje u Drami HNK u Zagrebu, a od 1967. je samostalan umjetnik, da bi sedam godina kasnije, 1974. godine utemeljio i stao na čelo već legendarnoga Teatra u gostima, čiji je i do danas glasoviti i cijenjeni umjetnički ravnatelj. Radi se o kazališnoj skupini koja je prvi poratni putujući teatar

uopće, na ovim prostorima. Na drugoj mu je godini studija pokojni *Bojan Stupica* povjerio zahtjevnju ulogu Gillesa Rainsa u Shawovoj »Svetoj Ivani« (1955.), dok je potom u Drami HNK ostvario niz zapaženih uloga: Šalva (*B. Brecht*, »Kavkaski krug kredom«), Zmeknir (*T. Brezovački*, *Diogeneš*), Puba (*M. Krleža*, *Gospoda Glem-bajevi*), Valentin (*B. Shaw*, *Nikad se ne zna*), Aurel (*Krleža*, *Leda*), Pompej (*W. Shakespeare*, *Mjera za mjeru*), George (*E. Albee*, *Tko se boji Virginije Woolf*), Biberović (*A. Šenoa*, *Ljubica*), Arlecchino (*C. Goldoni*, *Veliki smiješni rat*) i druge.

U Teatru ITD režirao je i glumio u komadima: »Ljubaf«, »Jedan dan u smrti male Joe«, »Stara vremena« (*M. Schisgal*, *P. Nichols*, *Harold Pinter*), i inima, a u Gradskom kazalištu Komedija režira »Crnu komediju« *P. Schaeffera*, musical »Obećanja, obećanja« *Neila Simona* i *Burta Bacharacha*, te »Hotel Plaza« također *Neila Simona*. Za Teatar u gostima odigrao je među inima sjajne role Pred-

sjednika (*M. Kundera* »Ševa«), Billa (*R. Nash*, »Trgovac kišom«), Čaruge (*I. Kušan* »Čaruga«) Ferdinanda (*G. Faydeau*, »Gospon lovac«), Astrova (*A. P. Čehov*, »Ujak Vanja«), te Jerrya (*H. Pinter* »Prijevara«), i mnoge druge zapažene komade.

Dobio je gotovo sva priznanja i nagrade koje jedan tako raskošni glumački dar poput onoga što ga on ima može dobiti. Doista, Relja Bašić bio je i ostao istinski bard hrvatskog glumišta, i, kako je sjajno auto-karikiran u liku Fulira (*Krešo Golik*, »Tko to tamo pjeva«) - »jedan istinski zagrebački građanski gospon, a ne tamo nekakvi purger iz predgrađa«....

R. G. T.

U povodu sto jedanaest brojeva lista »Zvonik«

Duhovna hrana pisanom riječju

Katolički list »Zvonik« osnovali su svećenici Hrvati Subotičke biskupije 19. rujna 1994. godine u Baču, u sjeni zvonika franjevačke crkve iz 13. stoljeća, te je po tom najstarijem zvoniku u biskupiji list i dobio ime. Svećenici su dali i početna sredstva za izdavanje lista. Formalni izdavač »Zvonika« je Župni ured sv. Roka u Subotici, a stvarni izdavač je Izdavački odjel Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«. Svećenici su na spomenutom sastanku dužnost glavnog i odgovornog urednika povjerali *Andriji Anišiću*, župniku subotičke župe sv. Roka, a za zamjenika je izabran vlč. *Franjo Ivanković*.

List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije 20. listopada 1994. godine, tako da je prvi broj »Zvonika« izašao iz tiska za svetkovinu Svih svetih, početkom mjeseca studenog 1994. godine, na 16 stranica. »Zvonik« izlazi svakoga mjeseca redovito.

BROJNI SURADNICI: Prema riječima glavnog urednika vlč. Andrije Anišića prvi broj »Zvonika« objavljen je na šesnaest stranica, a već sljedeći broj imao je uz šesnaest stranica i četiri stranice božićnog dodatka, dok je broj tri izašao na dvadeset stranica. Od četvrtog do sedamnaestog broja list izlazi na dvadeset i četiri strane, a od pedeset i drugog broja na trideset i šest stranica. Objavljeno je i desetak prigodnih dodataka na četiri stranice.

»Uredničko vijeće 'Zvonika' sačinjava osam svećenika, jedna redovnica i dvanaest vjernika laika, različitih zanimanja. Svi oni na svoj način doprinose uređivanju, marketingu i distribuiranju našeg lista. 'Zvonik' ne želi biti klerikalni list nego, kako je to i naznačeno u njegovom podnaslovu, katolički list. 'Zvonik' želi podvoriti sve katolike du-

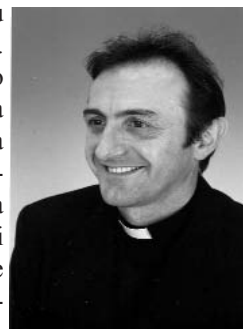
hovnom hranom, ali i sve dobronamjerne čitatelje drugih vjeroispovijesti i sve ljude dobre volje«, kaže vlč. Anišić ističući kako je vrlo zadovoljan sve većim brojem suradnika:

»U dosadašnjih sto i jedanaest brojeva u 'Zvoniku' je, što pod imenom, što pod pseudonimom, objavljivalo svoje članke, vijesti i razmišljanja više od četiri stotine suradnika, a uredništvo je primilo od čitatelja i preko stotinu pisama koja su uglavnom objavljena. Što se suradnika tiče, 'Zvonik' ne kani mijenjati ništa. Želimo i dalje ostati otvoreni za suradnju i sve ono što se uklapa u koncepciju našeg lista i što može poslužiti kao poticaj drugima, rado ćemo objaviti. Materijala imamo na pretek i često smo u 'gužvi' s prostorom. Nastojimo objaviti sve vijesti koje dobijemo, a i druge priloge«.

UREĐIVAČKA KONCEPCIJA: Kristovo evanđelje propovijedalo se prvo usmeno, ali se osjetila potreba i za pisanom riječju. Prvi novozavjetni spis datira oko pedesete godine. Također se i crkvena nauka širila pisanom riječju, a kako i suvremeni čovjek ima potrebu za pisanom riječju i kulturom čitanja, list 'Zvonik' ima za cilj odgajanje čitatelja u katoličkoj vjeri. O uređivačkoj koncepciji 'Zvonika' vlč. Andrija Anišić kaže:

»Kao što zvona sa zvonika naših crkvi javljaju radosne i tužne vijesti, tako i naš 'Zvonik' prati sve događaje u životu Crkve u Hrvata Subotičke biskupije, kao i događaje u životu vjernika Mađara, Slovaka, Nijemaca i drugih naroda koji žive u Subotičkoj biskupiji. Pratit će ujedno i dalje i život opće Crkve i izvješćivati o svemu značajnijem. No, zvona s naših zvonika prije svega pozivaju i potiču vjernike na molitvu, na zahvalnost i slavljenje Boga ili pak na kajanje zbog osobnih grijeha i grijeha

svijeta. Tu ulogu ima i naš 'Zvonik'. Sve što budemo pisali želimo da potiče čitatelje da Boga slave i zahvaljuju mu na svemu lijepom i dobrom, da mole za sve potrebe, kako svoje osobne,

tako i za potrebe cijele Crkve i našeg naroda u njoj i da se svojim žrtvama i dobrim djelima suobličuju Kristovoj otkupiteljskoj žrtvi za spasenje čovječanstva. Što se tiče uređivačke koncepcije lista ne kanimo ništa značajnije mijenjati, jer mislim da ovakva koncepcija lista odgovara čitateljima hrvatskog govornog područja u našim krajevima. Jedino bi voljeli da vijesti dobijemo iz što više župa, jer u svakoj se župi u tijeku godine puno toga događa, a mi još nemamo niti jednog zaposlenog novinara da ga možemo poslati na lice mjesta«.

ENTUZIJAZAM: Uredništvo 'Zvonika' nema ni jednu stalno zaposlenu osobu. Svi oni koji rade i pišu u listu rade to dragovoljno. Kako su najbliži suradnici u radnom odnosu, list se uglavnom radi noću, često i do ranih jutarnjih sati. Skromni honorar se daje jedino za prijelom lista. List se izdržava ili bolje reći 'održava' zahvaljujući darovima sponzora i dobročinitelja, te dijelom novcem od prodaje lista.

»Sigurno da ovakav način rada u 'Zvoniku' uveliko otežava posao, ali za sada nam financijske mogućnosti ne dopuštaju da radimo drugačije. Dakle, i nakon stotoga broja nastavljamo po starom i u tom smislu nemam neki optimističniji pogled u budućnost. Dokle ćemo psihički i fizički moći ovako, ne znam. No, želimo dokle god budemo mogli izdržati, osobito financijski, raditi na slavu Božju i za dobrobit naše Crkve i naših čitatelja«, kaže vlč. Andrija Anišić, glavni i odgovorni urednik katoličkog lista »Zvonik«.

O Bunjevcima i Šokcima iz Sombora i okolice

Snaga tradicionalne kulture

Knjiga *Antonije Čote i Marije Šeremešić »Dukat ravnice«* u izdanju HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora, tekstovima i brojnim fotografijama predstavlja narodnu kulturnu baštinu Hrvata iz Sombora i okolice. Hrvati u Somboru žive stoljećima, a u knjizi je kultura Bunjevaca i Šokaca predstavljena njihovim običajima, pjesmama, plesovima i nošnjama.

U prvom dijelu knjige autorica Antonija Čota predstavila je kulturnu baštinu bunjevačkih Hrvata, počevši od uvodnog dijela u kojem je opisan nastanak grada Sombora, koji je nikao na omanjem uzvišenju između dva rukavca Mostonoge kada je naselje podigao sin ugarskog kralja *Bele IV.* i dao mu ime Szent Mihály, a opisan je i dolazak Bunjevaca pod vodstvom *Duje Markovića i Jure Vidakovića* 1687. godine, kada Sombor naseljava preko pet tisuća bunjevačkih Hrvata i dolazak Srba pod vodstvom *Arsenija Čarnojevića* 1690. godine. Autorica piše o razvoju grada, a kako su salaši bitan segment života Bunjevaca prikazan je nastanak salaša i života na njima. Život na salašima u bačkoj ravnici vezan je za poljodjelstvo, te je u knjizi predložena i »Dužionica«, svečanost u povodu završetka žetve. Tekst o salašima bogato je ilustriran fotografijama na kojima se mogu vidjeti upotrebnih predmeta iz pokušaja na salašima. Za vrijeme dugih zimskih večeri Bunjevkice su na salašima same tkale platno za izradu košulja, posteljine, ali i sukno za izradu odijela, ponjava i ćilima. Nakon teksta o tkanju, vezovima i šlinganju, Antonija Čota piše o odijevanju i nošnji bunjevačkih Hrvata, a potom o plesovima i običajima somborskih Bunjevaca, svadbama i svadbenim običajima, kao i o starim bunjevačkim narodnim pjesmama i na koncu o vjeri u Bunjevaca i sakralnim predmetima. »Značajno je da odmah po

svom dolasku u Podunavlje, Bunjevci zidaju svoje crkve, ispočetka pletene bogomolje, a ubrzo potom i monumentalne sakralne građevine koje i danas postoje u Somboru. Vjerski blagdani igraju veliku ulogu u životu Bunjevaca«, piše Antonija Čota među ostalim, završavajući prvi dio knjige o segmentu građanskog načina života »u tom Somboru«.

Marija Šeremešić u drugom dijelu knjige piše o Hrvatima Šokcima. Hrvatska skupina naroda, zvana Šokci, naseljavala je početkom 15. pa sve do 17. stoljeća lijevu obalu Dunava. Na tlu zapadne Bačke podigli su sedam naselja: Bački Breg, Bački Monoštor, Sontu, Vajsku, Bač, Bođane i Plavnu, gdje njihovi potomci i danas žive. Šokci su zadržali svoj jezik ikavicu, katoličku vjeru, običaje, pjesme plesove i nošnju. Marija Šeremešić piše o specifičnoj ikavici kojom govore Šokci, a potom o kućama, zanimanjima i upotrebnim predmetima bačkih Šokaca. »Kod Hrvata Šokaca se od davnina poštuje katolička vjera i tradicija. Dio tradicije i religioznosti su i običaji koji upravo iz tih segmenata potiču«, piše Šeremešić. U daljem dijelu knjige *mr. Matija Đanić* piše o povijesti naselja Bački Monoštor, *Juraj Lončarević* piše o šokačkom pjesniku *Stipi Bešliću*, dok *Katica Pašić* piše o šokačkoj narodnoj nošnji. *Antun Kovač* piše o tradicionalnom štovanju Gospe fatimske, a o pjesniku *Ante Jakšiću* koji se rodio u Bačkom Bregu piše *Juraj Lončarević*. Knjiga još sadrži tekstove o vrsnom muzičaru *Miki Ivoševu*, starim seoskim domaćinstvima u Sonti, šokačkim kućama i »Grožde balu koji se održava u Sonti«.

Knjiga »Dukat ravnice« koju su napisali i priredili Antonija Čota i Marija Šeremešić produbljuje objektivnu spoznaju o Bunjevcima i Šokcima iz Sombora i okolice, kako kroz tekstove koje knjiga donosi, tako i kroz brojne fotografije koje »Dukat ravnice« čine i vizualno atraktivnom knjigom.

Z. Sarić

Iz antologije poezije

Bunjevačkih Hrvata Geze Kikića

Stjepan Vujević

USTAJ RODE, ZORA JE!

(ulomak)

Nije doba sanku više,
Da se ziva i uzdiše,
Tu je vrijeme, puca zora,
Svak na noge skočit mora!
Tko je samo krvi naše,
Koga rodski naš vez paše,
Ne krzmati, već san na stran,
Dajmo ruke-dlanom o dlan! ...

...Samo složno sred naroda
Dični sinci svoga roda!
Svijet će vidit što junački
Može duh sve bunjevački!

STJEPAN VUJEVIĆ rođen je 1837. u Bačkom Brijegu, a preminuo 1905. godine. Bio je franjevac, ali je istodobno i položio učiteljski ispit u Kalocsi (Mađarska) te djelao puno desetljeće kao učitelj, u Baču. Njegove spisateljske preokupacije bijahu mahom svjetovne i prosvjetne, ljudske i iskrene. Svojom je širokom kulturom i posvećenošću naobrazbom vrlo aktivno sudjelovao u svim spornim pitanjima koja su se odnosila na Bunjevce, njihovu književnost i jezik, pišući osim poezije i proze i jezične raspre u »Bunjevačkim i šokačkim novinama« i »Nevenu«. Temperamentne su mu pjesme nabijene istinskim domoljubnim zanosom i nepatvorenim patosom, čime je utjecao na naraštaje budućih pjesnika, poglavito Nikolu Kujundžića. Vujevićevo plodno je pjesničko angažiranje u preporoditeljskom pokretu bilo značajno i na jasno političko i kulturno opredjeljivanje bunjevačke mladeži te svojih suvremenika i ispisanika, koji su 1878. organizirali rad »Pučke kasine« u Subotici.

Priredio: R. G. T.

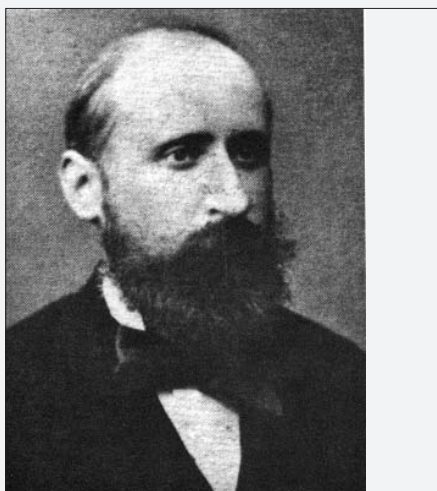
Poetski kutak: Franjo Ciraki

Stihovni eksperiment

Franjo Ciraki rođen je 10. studenoga 1847. godine u Slavonskoj Požegi, gdje je i proveo najdulji dio svoga životnog vijeka. U rodnom gradu završio je pučku školu i niže razrede gimnazije. Na dalje gimnazijsko školovanje odlazi u Osijek i tamo mu predaju neki od najuglednijih hrvatskih kulturnih djelatnika toga doba: *Armin Pavić*, *Franjo Marko-vić*, *Tadija Smičiklas* i *Izidor Kršnjavi* među ostalima. Najvažnije njegovo književno razdoblje pada u godine između 1866., i 1872., koje provodi u Zagrebu. Godine 1870. diplomirao je na Pravoslavnoj akademiji, a do povratka u Požegu drži niz predavanja za žensku publiku u Narodnom domu i piše dobar dio svoga pjesničkog opusa.

Nakon zavidnih uzleta što ih je hrvatsko pjesništvo postiglo u preporodnom razdoblju, prvenstveno u djelima *Ivana Mažuranića*, *Stanka Vraza* i *Petra Preradovića*, tijekom pedesetih i u prvoj polovici šezdesetih godina 19. stoljeća uslijedilo je razdoblje uočljive stagnacije. To je vrijeme izrazito nepovoljnih političkih prilika, proteklo uglavnom pod apsolutističkom vladavinom, gdje je svaki nacionalno obojen iskaz, pa i književni, bio strogo nadziran i redovito cenzuriran. U drugoj polovici šezdesetih događaju se dvije stvari koje će presudno utjecati na razvoj našega literarnog stvaralaštva sljedećih desetljeća: sazrijeva *August Šenoa* i pokreće se »Vijenac«, daleko najvažniji književni časopis druge polovice prošloga stoljeća. Upravo se na stranicama »Vijenca« od prve godine njegova izlazenja (1869.) afirmira novi naraštaj pisaca, naraštaj koji će uz znatno starijega *Ivana Trnskog* i već poznatoga *Franju Markovića*, formirati glavnu struju domaćega pjesničkog izraza. Lirika *Lavoslava Vuke-lića*, *Franje Cirakija*, *Andrije Palmovića* i *Rikarda Jorgovanića* i dalje je bitno obilježena naslijeđenim pred-romantičarskim i romantičarskim motivima i postupcima iz preporodnog razdoblja, ali će neki od njih nagovijestiti i pomake prema modernijem shvaćanju poetskoga iskaza. U tim okolnostima započinje s književnom djelatnošću i mladi Ciraki. Književnoj se javnosti predstavio 1870. godine »Sitnim pjesmama« što ih je iz broja u broj, njih pedeset, objavljivao u drugom godištu »Vijenca«. Sljedeće dvije godine,

najplodniji su Cirakijev stvaralački period. Rodom Požežanin vladao je dobro štokavskim, književnim akcentom, te se mogao upustiti u stihovni eksperiment

koji mu je donio priznanje. Njegove »Florentinske elegije« objavljene 1872. godine prokrčile su put definitivnom uobličenju hrvatskog heksametra, a nepravilni stih njegovih duljih pjesama »Dolazak Hrvata« i »Borba« najslobodnija je pjesnička forma do pojave autentičnoga slobodnog stiha koji će se u hrvatskoj književnosti pojaviti dolaskom moderne. Nakon toga stvaralačkoga perioda, do svojih zrelih godina Ciraki objavljuje samo nekoliko novela, pjesama i prepjeva iz *Heineova* ciklusa »Sjeverno more«, da bi se tek 1905. godine javio s djelom većega opsega, idiličkim epom »Jankovo ljetovanje« u šest pjevanja. Još jedan libreto iz 1908. godine zaokružuje cjelokupno Cirakijevo izvorno djelo.

Ako je Cirakijeva kratka lirika nedvojbeno plod početničkoga ugledanja za domaćim uzorima, prije svih na *Ivana Trnskog*, »Florentinske elegije«, Cirakijevo najvažnije djelo, svoj postanak duguje inozemnim poticajima. »Elegije« su nastale nakon Cirakijeva boravka u Firenci. »Brojna su književna djela nastala na temelju izravnih dodira s Italijom kao kulturnim mjestom europske kulture, ali jedno se od nameće kao vrlo vjerojatan kanonski predložak 'Florentinskim elegijama'. Potkraj 18. stoljeća (1795.), pojavile su se *Goetheove* 'Rimske elegije'. Odabrani

naslov, ciklička kompozicija i tradicijom zadani stihovni oblik, elegijski distih u kojemu se iz retka u redak izmjenjuje heksametar s pentametrom izvanjski su signali, no ujedno i bitna zajednička svojstva tih dvaju djela«, piše književni kritičar *Slaven Jurić* o »Florentinskim elegijama«. Franjo Ciraki je poput velikog njemačkog pjesnika jezikom lirike »ispripo-vjedio« svoju talijansku priču.

»Dolazak Hrvata« i »Borba« uz »Florentinske elegije«, dvije najambicioznije pjesme prvoga razdoblja, također svjedoče o bliskim pjesnikovim vezama sa zapadnoeuropskom književnošću druge polovice 18. stoljeća. »Dolazak Hrvata« je »bardska rapsodija inspirirana *Ossianovim* pjesmama, odnosno njihov tematski prijenos na slavensku mitsku prošlost«, piše *Zoran Kravar* o ovoj Cirakijevoj pjesmi, dok o pjesmi »Borba« *Slaven Jurić* piše kako je ona »subjektivna pjesma, ali se i u njoj uz pomoć sličnog stilskog instrumentarija unutarnjem previranju dodjeljuje kozmička, arhetipska važnost«. Da je Cirakijeva književnička djelatnost održala intenzitet iz njegovih mladenačkih godina, vjerojatno bi smo njegovo ime danas češće spominjali kad govorimo o našem 19. stoljeću. Franjo Ciraki umro je 13. veljače 1912. godine u Požegi.

Florentinske elegije (izbor)

Sveta mi bojazan srce obuzima, kada mi noga
Stupi u portika hlad, presjajne prošlosti hram.
Dični Panteon vrlih muževa italjskog roda
S kamenog podnožja dol ponosno glede dvor.
Kazuju cijelome svijetu dične mramorne slike,
Slavan što učini mač, uman što izumi um.
Vidim te dobro, Cosime, kneže medičke krvi,
Slavan živi ti glas, ocem te zove tvoj dom.
Uz tebe sjajni unuk Lorenzo, koj plemena svog
Zlatom ovjenča grb, grada svog podiže sjaj.

U povodu jedinog (lokalnog) serijala na subotičkoj TV

Skiči derma

U posljednjoj epizodi dražesnim objektom netolerancije postaje zvuk violine kada jedan od gostiju na zarukama zamoli svoju suprugu da kaže »ovom« (mužičaru, na violini) da prestane svirati mađarsku glazbu, koja mu je lijepa poput psećeg izljeva bola. Svaka čast! I Tajništvu, i Općini i, treba li reći, HKC-u!

Piše: Zlatko Romić

‘Ajde da počnemo od jezika. Točnije, od početka. Još točnije, od naslova, jer on predstavlja početak jezika.

Upućeni znaju da se na bunjevačkoj ikavici kaže *derma*, a ne *deram*, kako stoji u drugom dijelu naslova lokalne varijante sapunske opere koju nedjeljom svojim gledateljima Televizija Subotica spravlja kao duhovnu večeru. No, možda je *deram* zapravo u funkciji asocijacije onoga što se, u glazbenoj inačici, kasnije događalo na bunaru (ili s Marom?). Ono što nikako nije upitno, jest da je sintagma »Škripi deram« (naslov serijala) isto toliko bunjevački koliko je i rečenica *Kaptam pózivot* mađarski ispravna.

POTPPORA NA VISOKOJ RAZINI: A upravo je jezik jedan od najvažnijih faktora zbog kojih su (ako je vjerovati odjavnim špicama) iza brojnih epizoda serije »Škripi deram« *buđelar otvorili*, ili ju na drugi način pripomogli, i takvi autoriteti kao što su Pokrajinsko tajništvo za upravu, propise i nacionalne manjine, Skupština općine Subotica, pa čak i Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo«. Baš bi bilo zanimljivo vidjeti kako bi u službenim tijelima Vojvodine i, naravno, kod lingvisti prošao projekt sličnog jezičnog gemišta kada bi u pitanju bili mađarski, slovački, rusinski ili rumunjski. Ali, Bunjevci (Hrvati ili nehrvati, valjda je i to »nadležnima« u ovome slučaju svedjedno), kao nova manjina, dovoljno su egzotični i sami sebi, a kamoli drugima, da bi sada od onoga tko ih hrani tražili još i prikladan *escapjg*. Drugim riječima, toliko su čekali na priznanje u vlastitoj domovini da je sada, osim »hvala«, svaka druga riječ obično *zanovetanje* i tjeranje maka na konac. Još više drugim riječima, prevedeno

Mjesto snimanja

na razumljiviji jezik, državnim institucijama, organima uprave i, gle čuda, samom Hrvatskom i kulturnom, pa još i centru posve je svedjedno kakva se kvaliteta krije u konzervi kulture koja se plasira potencijalnom konzumentu, bar kada su u pitanju simpatični domoroci, odjeveni u novo ruho nacionalne manjine.

MULTIKULTURNI KONCEPT: Što reći o jeziku u navedenom serijalu, a da ne zvuči maliciozno kada ga, makar i nesvesno, sami autori takvim čine? Najveći dio ekipe, s izuzetkom dvoje-troje starijih, potpuno pogrešno naglašava najveći dio rabljenoga leksičkoga fonda, a nedostatak takvoga znanja nadomješta pretjeranom glasovno-gestikulacijskom teatralnošću, čime od jezika tvore ruralno-urbani mutant, bolje reći hibrid, s obzirom da se najveći dio »radnje« odvija na salašu. Tko je

god odgajan ili i danas živi na salašu, a »Nevjestin veo« ili »Zemlju nade« za tren zamjenjuje serijom »Škripi deram«, bar je jednom uhvatio sebe kako lovi jezične pogreške aktera. No, ima tu još ponečega što bi se dalo tumačiti ispod lingvističkoga koda. Primjerice, neki *mladac sa šest banki*, susjed, koji se godinama bezuspješno udvara nekoj ukućanki koja *dugo pamti*. Na prvi pogled, činjenica što je Mađar, djeluje normalno, čak i simpatično. Jer, Bože moj, pa mi smo multikulturalna sredina. Ali, u posljednjoj epizodi (ovo je za kućanice koje su je, ne daj Bože, propustile) dražesnim objektom netolerancije postaje zvuk violine kada jedan od gostiju na zarukama zamoli svoju suprugu da kaže »ovom« (mužičaru, na violini) da prestane svirati mađarsku glazbu, koja mu je lijepa poput psećeg izljeva boli. Svaka čast! I Tajništvu, i Općini i, treba li reći, HKC-u!

ŠTO JE S FABULOM: Problematika je zika u seriji nije ni *po lule duvana* u odnosu na nešto što ima ambiciju nazvati se fabulom. Tek tu treba imati strpljenja. Ne zato što je nema, valjda je i ima (ma kakva da je), nego stoga što treba iščekati kraj kadra ili određene muzičke »numere«. Pojednostavljeno, na koncepciju svake epizode može se gledati isključivo vrlo kompleksno. A to znači da ova serija često iz igranog prelazi u žanr dokumentarnog, i to onog namjenskog tipa kada se okupi obitelj, rodbina i(li) prijatelji kako bi, uz prigodne vesele i samozadovoljne komentare, pogledali sebe na vrpici snimljenoj za nečiju svadbu ili rođendan. To znači i da su, čak i glavni, akteri serije »Škripi đeram« često ražalovani u obične šuteće, pušeće i upraznogledajuće statiste, prisutne jedino u kadru, a odsutne u svim drugim oblicima, s naglaskom na duhovni. To također znači i da se u nedostatku ideje za logičnom dramatikom ona pravi od najbanalnijih činjenica, s pravilom da samo početak dijaloga biva jasnim, a sve ostalo prerasta u galamu razumljivu kao i plemenski način rješavanja problema. To, na koncu, znači i da je, baš kao i »fabula«,

Scena iz serije

svaki akter svrha sam sebi, što dovodi do zaključka i da glumac ne može biti samo ona(ji) tko neće. Baš kao što se i u fabulu može odjenuti skup jednoličnih sličica iz

svakodnevnog života.

Poanta? O njoj valjda razmišljaju oni koji seriju »Škripi đeram« materijalno potmažu. Ako ju gledaju. ■

Sljedeće subote u »Bunjevačkom kolu«

Jubilarno, 125. »Veliko prelo«

Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo« i ove godine organizira tradicionalnu manifestaciju »Veliko prelo«, koje će biti održano 31. siječnja u Subotici u velikoj dvorani Centra. Ove godine navršava se 125 godina od održavanja prvog Velikog prela. Na ovogodišnjem »Velikom prelu« na programu će do ponoći biti povijesno-običajni dio: izbor »Najlipče prelje« i izbor »Preljske pisme«. Svi zainteresirani mogu sudjelovati na natječaju za »Preljsku pismu«, a svoju pjesmu trebaju dostaviti u prostorije »Bunjevačkog kola« do srijede, 28. siječnja. Organizatori su također priopćenjem pozvali djevojke da sudjeluju u izboru za »Najlipču prelju« i da se prijave do srijede, 28. siječnja. Za one

S prošlogodišnjeg prela

Popularnost preljskih pjesama

Nikola Kujundžić (1861.-1906.) rodom je iz subotičke ugledne obitelji. U rodnom je mjestu završio srednju školu i još se kao učenik istakao u radu »Pučke kasine«. Prekida studij filozofije u Budimpešti da bi prešao na bogosloviju u Kaloči, a kao svećenik je služio u neposrednoj blizini svoje voljene Subotice. Nikola Kujundžić je autor najljepših preljskih pjesama, koje se i danas pamte i često pjevaju. Njegovo poletno rodoljublje ima manifestacijske značajke nacionalnih budnica koje su prevladale prigodničarsku efemernost. Njegove epske pjesme »Dvi mlade Algaševe«, »Tarkeman«, »Alaga« i »Prkos«, nisu doživjele popularnost preljskih pjesama, što ne znači da su bez pjesničkih vrлина koje su dobrim dijelom razvijane na najljepšim tradicijama usmene narodne književnosti.

Jedna od njegovih najranijih pjesama »Na veliko prelo« uglazbljena je 1879. godine. Veći mu je dio pjesama objelodanjen u »Danici« i »Nevenu«, kao i u zbirci »Pisme preljske« 1893. godine.

koji u ovim natjecajima budu imali najviše uspjeha pripremljene su nagrade.

U programu »Velikog prela« nastupit će Ženski pjevački zbor i folklorni odjel HKC-a »Bunjevačko kolo«, a goste će tijekom večeri zabavljati subotički orkestar »Ravnica« uz solo nastup pjevača Josipa Franciškovića i tamburaški ansambl »Patria« iz Požege. Gosti će moći čuti i pjesmu Nikole Kujundžića »Na veliko prelo«, danas poznatu pod nazivom »Kolo igra, tamburica svira«, a koju je 1879. godine na prvom »Prelu« uglazbio Stipan Mukić. Pjesmu će pjevati Antonia Piuković, a u tijeku večeri predviđena je i bogata tombola.

Svi oni koji su zainteresirani za prisustvo na »Velikom prelu« mogu se javiti u prostorije »Bunjevačkog kola« u Preradovićevoj broj 4, u vremenu od 10 do 12 i od 17 do 19 sati svakog radnog dana. Karte staju 1.500 dinara.

Z. S.

HRCKOVA SVEZNALICA

ZAŠTO SE ZIMI STAVLJA SOL NA ULICE?

Kad zimi zavlada hladnoća – poledica i klizav kolovoz mogu izazvati mnogo nezgoda i prometnih nesreća. Zbog toga se ulice posipaju solju, jer se od njega otapa snijeg i sprječava da se uhvati poledica. Postoje strojevi za rasturanje soli koji ga drumom ravnomjerno posipaju. Slana voda se mrzne na nižoj temperaturi nego čista. Zato je sol najbolje sredstvo za sprječavanje ledene pokorice na pločnicima i kolovozima. Za posipanje se koristi industrijska sol, koja je krupnija od kuhinjske i neprečišćena, pomiješana s pijeskom. Na taj način se lakše i ujednačeno posipa po kolovozu.

ZAŠTO POD NOĆU PUCKETA?

Ako se nekada probudimo tijekom noći, možda ćemo čuti kako drveni pod ili ormar pucketaju. To anisu nikakvi patuljci koji noću hodaju ili žive u ormanu već nešto drugo: noću je hladnije nego danju, pa se drvo malčice skuplja od promjene temperature i tom prigodom pucketa. Drvo je osjetljivo na promjene temperature kao i sva druga tijela i ono se na hladnoći skuplja, a na toploti širi. Osušeno drvo od koga je napravljen namještaj, pod, parket i drugi drveni predmeti, pucketa danju i noću ako dođe do nagle promjene temperature. Danju ima puno drugih zvukova, pa pucketanje ne čujemo.

ZAŠTO KOKOŠI NOSE JAJA?

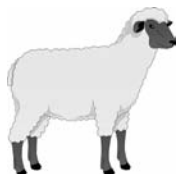
Sve ptice se razmnožavaju pomoću jaja pa tako čini i domaća kokoš. Iz jaja se legu pilići. Noseći jaja, kokoš se brine za svoje potomstvo. Ljudi, istina, pojedu mnogo kokošijih jaja, ali ipak ostane dovoljno da se izlegu novi pilići. Kod ptica jaja imaju čvrstu ljusku, jer one leže na njima dok se ne izlegu mladi. Svako jaje ima žumanjak, bejelanjak i zametak. Ptice u slobodnoj prirodi snesu samo po nekoliko jaja, ali domaća kokoš nosi i više od 200 jaja godišnje.

Piradio i ilustrirao: Zoltan Sič

DAČKI BISERI

• »Nabroj obitelj ovna!« – učiteljica će. Učenik nesigurno: »Ovan,.... ovanica i.... ovčić.«

• »Što želiš biti kada odrasteš?« – upita đaka učiteljica. »Pacijent!« – spremno će đak.

• »Tko mi zna nabrojati strane svijeta?« – provjerava učiteljica. »Tavankut, Mala Bosna, Čikerija, Mala Baja.« – odgovara učenik. (Što i nije u potpunosti netočno, ako se zna da učenik pohađa školu u Ljutovu)

Bisere prikupila učiteljica iz OŠ »Matija Gubec« u Ljutovu
Stanislava Stantić Prčić

HRCKOVE ZGODE

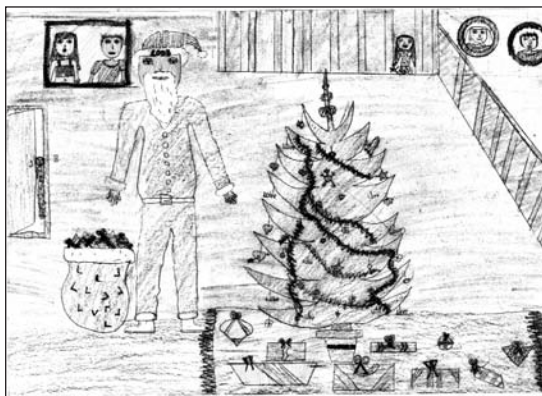
Crta i piše: Zoltan Sič

MALI UMJETNICI

Tihomir Šeremešić I. b
OŠ »22. oktobar« Bački Monoštor

Dajana Horvacki III. b
OŠ »Matija Gubec« Gornji Tavankut

Anita Perić IV. c
OŠ »Sveti Sava« Subotica

Natalija Prčić III. c
OŠ »Matija Gubec« Ljutovo

ZIMA

U siječnju
kad zasniježi,
zemlja lice mijenja,
obučena u bjelinu
tiho sanak drijema.
Ušuškana
ona tako
dok mirno odmara,
djeca sretno uživaju
dar – zimskoga čara.

Nena

I. Upiši u prazna polja odgovarajuće brojeve:

5	-	2	=	○
+	●	x	●	+
○	-	2	=	○
=	●	=	●	=
8	-	○	=	○

II. Spoji riječi koje imaju isto značenje:

1. vazduh
2. talasi
3. pantalone
4. delfin
5. poklon
6. ostrvo

1. valovi
2. dupin
3. dar
4. zrak
5. otok
6. hlače

III. Jedna od navedenih riječi ne spada u ovu grupu. Zaokruži je:
SLANO KISELO GORKO MASNO SLATKO

Vještina iskrivljavanja stvarnosti

Magični svijet iluzije

Piše: Dražen Prčić

Prema povijesno zabilježenim tragovima egipatski magičar *Dedi*, koji je živio 2700 godina prije Krista, upriličio je prvi javni performans (nastup) ispred okupljene svjetine i time promovirao jednu od najatraktivnijih profesija koju čovjek u svom slobodnom odabiru može izabrati za svoj životni poziv. U svojoj predstavi spomenuti Egipćanin prvo je otkinuo glave dvjema pticama i jednoj sovi, da bi im na koncu svoje točke vratio glave, izazvavši strah, divljenje i oduševljenje svih nazočnih.

I danas, gotovo 5.000 godina poslije, svaki nastup iole kvalitetnijeg umjetnika iluzije izaziva jednaka osjećanja među auditorijem, koji je, zahvaljujući izumu »magične kutije u kojoj se vidi cijeli svijet«, proširen na cijeli planet. Jer ljudska psiha se, osim manjeg civilizacijskog pomaka, i nije previše izmijenila, dok je, zahvaljujući dostignućima suvremene tehnologije, *magija kao zanat* doživjela veliki napredak.

ILUZIJA: Osnova svakog dobrog i uspješnog trika krije se u vještini njegovog izvođača da u očima publike stvori idealni efekt nestvarnog u prezentaciji vlastite projekcije stvarnosti. Običnim riječima kazano, putem uporabe savršene tehnike izvođenja maksimalno uvježbanog trika, uz komponente psihološko-manipulativnog djelovanja, magičar-iluzionist brzinom svojih pokreta postiže željeni cilj. Obmanu koja donosi ushićenje. I naravno, veliki aplauz uz burne ovacije propraćene uzdasima nevjerice.

Svatko tko je barem jedan put uživo pogledao samo jednu točku nekog, pa i najobičnijeg nižerazrednog, magičara-iluzionista, bio je na mah iznenađen i oduševljen njegovom brzinom pokreta kojima je izveo svoju točku. U ljudskoj psihi je skriveno divljenje i podsvjesna želja za identifikiranjem s osobama koje imaju određene »nadnaravne« sposobnosti, a to je oduvijek bilo dobitnom kombinacijom s kojom artisti u obveznim crnim frakovima pobjeđuju kod svojih obožavatelja.

NAJBOLJI MAGIČARI – ILUZIONISTI: Magičarski zanat, iz posve razumljivih razloga zbog kojih ovaj »posao« nije bio popularan u prošlosti, svoj puni pro-

cvat doživio je u godinama novog vijeka, koje su uslijedile poslije otkrića Novog svijeta – Amerike.

Prvi Amerikanac koji je postao globalno popularan, zahvaljujući svojoj magičarskoj vještini, bio je *Jacob Meyer*, poznatiji pod umjetničkim imenom *Philadelphia*.

Talijan *Guiseppe Pinetti* bio je najpoznatiji europski artist 18. vijeka, kojeg su mnogi njegovi suvremenici oponašali izvođeci trikove koje je on, svojim nastupima, učinio slavnim.

Britanac *John Henry Anderson* poznatiji kao *Čarobnjak sa Sjevera*, bio je ne samo vrstan artist, nego i majstor za manipulaciju s javnošću, posebice za svojih masovnih uličnih izvedbi.

Francuz *Jean Houdin* postao je magičar tek u svojoj 40. godini, prije toga se bavio urarskim zanatom, proslavio se svojim složenim mehanizmima, uvodeći tako tehnološke inovacije koje su, zapisane u njegovim brošurama, prve znanstveno tretirale magičarsku vještinu.

Austrijsko-američka obitelj magičara: *Herrmann, Carl, Alexander i Leon* učinili su mnogo za popularizaciju i vizualni standard ove atraktivne profesije.

Amerikanac *Harry Houdini* jamačno je najpoznatiji današnjim naraštajima ljubitelja magičarske umjetnosti zbog svojih senzacionalnih pothvata poput bijega iz najčuvanijih zatvora, oslobađanja iz vreće u okovima u kojoj je bio bačen u zaleđenu rijeku. Intrigantnost njegovog iluzionističkog umijeća ostao će još neko vrijeme nedostupna javnosti obzirom kako je on oporučno uvjetovao njegovo pismeno objavljivanje tek 100 godina nakon njegove smrti.

DAVID COPPERFIELD: Pravim imenom *David Kotkin*, ovaj američki magičar-

David Copperfield

iluzionist svjetskog formata svoju je globalnu popularnost zaslužio brojnim nedokučivim vrhunskim performansima u kojima je uspijevaio spustiti se u buretu niz Niagara, proći kroz Kineski zid, »ukrasti« Kip slobode, učiniti da nestane cijeli jedan vagon i još mnogo briljantnih trikova koje su, uz pomoć brojnih filmskih i televizijskih zapisa, vidjeli milijuni gledatelja. Ipak, iza njegovih globalnih nastupa stoji brojna ekipa tehničara i sofisticirana, najnaprednija tehnika, bez koje bi njegove iluzije bilo nemoguće izvesti.

DAVID BLANE: Potpuno suprotno od svog imenjaka i sunarodnjaka *David Blane* je trenutačno jedan od vladara svjetske iluzije, zahvaljujući svojim »čistim« trikovima bez uporabe tehničkih pomagala, s kojima često šokira ulični auditorij. Posljednji u nizu je – njegovo dobrovoljno zatočeništvo u malenom sanduku od pleksiglasa u kojemu je proboravio nekoliko tjedana bez hrane, viseći iznad londonske rijeke Temze.

Ukoliko ste se uželjeli nekog dobrog trika, savršene iluzije ili pak najobičnije magičarske točke, provjerite, možda je cirkus stigao u vaš kraj!

Zimske radosti

Vrijeme skijanja

Piše: Dražen Prčić

Božićni i novogodišnji praznici ostali su za nama, započelo je i drugo školsko polugodište, siječanj se lagano bliži kraju, a zima se još uvijek »zagrijava«. Upravo tako, jer temperature koje svakodnevno očitavamo nikako se ne bi mogle nazvati zimskim.

Mnogo su bliže proljetnim, ali do prvih vjesnika proljeća i ožujka mjeseca iskrižat ćemo još dosta dana na novom kalendaru. A zima bez snijega i zimskih radosti kao da i nije zima...

PLANINE: Ukoliko ne želite propustiti pravi zimski ugođaj, a televizijski prijenosi ski utrka vas svakog vikenda sve više »vuku« na snijeg, ostaje samo jedno rješenje. Planine. Prirodna razlika u nadmorskoj visini, razrijeđeni zrak i autentična klima gorja, garantirano će vam pružiti željeni »bijeli« događaj. Snijeg neće više padati samo na TV ekranu, već svuda oko Vas! Izaberite destinaciju, način putovanja i ponesite financijsku »podršku«, sve ostalo je već tamo...

SKI OPREMA: Najveća razlika između ljetnog i zimskog odmora ogleda se u činjenici da na more možete otići samo u »gaćama« (uz punu novčarku, naravno), dok Vam za planine treba, uz punu novčarku, naravno, mnogo više od »toplih gaća«. Također, ljetati se »financije« troše tek po odlasku, dok se zimi one moraju »načeti« još kod kuće u obveznoj nabavci ski opreme. Ukoliko ne želite kupovati skije i ski cipele, možete ih uzajmiti od prijatelja (najbolja opcija) ili ih iznajmiti u ski centru u kojem će te zimovati. Ali zato se mora »odriješiti kesa« za skijaški kombinezon, termo čizme, rukavice, kape, šalove, naočale, uz nadopunu aktualne zimske odjeće, ukoliko je to neophodno za boravak na planini. Istina i sve to

se može uzajmiti, ali nije baš prikladno, zar ne?

SKIJANJE: Za ljude iz vojvodanske ravnice, u kojoj je najviše uzvišenje Fruška Gora i na kojoj osim njene izuzetne prirodne ljepote, možete samo da se ozbiljnije sanjkate, skijanje je specifičan sport za koji se traži rani početak i prirodna talentiranost. Ukoliko niste stali na skije u prvih deset godina života, poslije je prvi susret sa ovim divnim alpskim sportom delikatniji i složeniji. Geografska udaljenost od naj-

no nauče prve korake na skijama. Nažalost, mnogi koji zbog stare averzije prema svemu što nosi naziv »škola« nisu željeli da im netko »soli pamet«, sami su probali da imitiraju televizijske šampione i umjesto na postolju, završili su sa lakšim uganućima, ali i po kojim prijelomom. Ne bojte se, ski škole traju svega par dana, a i skijanje nije neka znanost, već samo praktična vještina održavanja ravnoteže prilikom spuštanja, na dvije stilizirane daske, niz padinu.

SKI LIFT: Za sve skijaše, bili oni stari ili novi, osnovno sredstvo uživanja zabave na snijegu zvane skijanje je uporaba ski lifta, to jest žičare, koja ih vuče na vrh staze niz koju se namjeravaju spustiti. Najteže je isplatiti, gotovo uvijek paprenu cijenu mehaničkog prijevoza uz pomoć žica, nego naučiti kako se pravilno koristiti »sidrom«, »tanjurom« ili »sjedalicom«. O gondolama u velikim ski centrima ovog puta ne bi...

bližih ski centara (od 300-500 km), ali i »financijski« moment, nažalost čine svoje i kada se obje okolnosti poklope, prođu godine i početak je znatno teži. Ali, već spomenuti prirodni talent i nadarenost po kojoj smo izvan naše pokrajine poznati, učinit će da i to »čudo« ubrzo svladamo.

SKI ŠKOLA: Najtopliji savjet svim novopečenim skijašima, neovisno o njihovim godinama i uzrastu, ukoliko se nikada prije niste skijali, upišite se u ski školu. Nemojte se sramiti, u njoj će te naići na brojne »vršnjake« koji su se mudro odlučili da uz stručnu pomoć, obično zgodnog ski instruktora (za nježniji pol, pogotovo), sigurno

»pražnjenjem«, zavisit će i kvaliteta planinskog smještaja za koji ste se odlučili. Najveći zahvat nose hoteli sa više zvijezdica, ali i najviše pružaju u bogatoj ponudi svojih ugostiteljsko-turističkih mogućnosti (luksuzni restorani sa raskošnom gastronomijom, bazeni, saune, fitness centri, kuglane, discoteke, night clubovi i sl.). No, ukoliko ne »patite« od luksuza i želite isključivo uživati u snijegu, skijanju i prirodi zbog koje ste se i zaputili daleko od »tople zime«, zadovoljit ćete se i čistom, toplom sobom sa upotrebom kupaone. Što se hrane i ostalih delicija tiče, njih imamo i doma, ali snijega nemamo!!!

Sandra Matešić, najbolja kuglašica Rume

Iskra koja topi svjetla velegrada

Piše: Nikola Jurca

Sandra Matešić je 26-godišnja kuglašica s rodom iz Rume, konfekcijski je tehničar i studira na Višoj školi u Beogradu. Članica je KK »Duge« i jamačno spada, iako veoma mlada djevojka, u red onih koji su proslavili ime našeg grada. Onih koji su Rumu snagom intelekta, umjetnosti ili sporta iznijeli u visine o kojima se samo

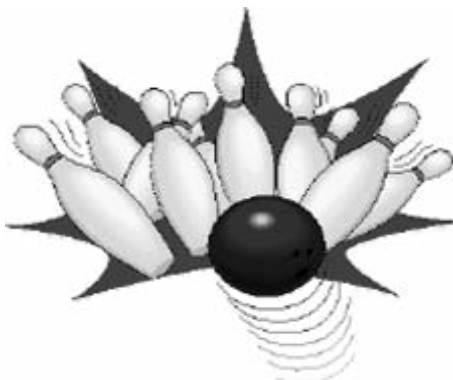

Sandra Matešić

sanja. Ona je trenutačno na studijama u Beogradu, kuglu i dalje ne ispušta iz ruku, a i Rumu nije zaboravila. Tu je skoro svakog vikenda.

Rekord kuglane

Sandrin rezultat od 516 oborenih čunjeva iz 100 hitaca ostat će zauvijek rekord kuglane u Klagenfurtu, obzirom da će se, zbog primjene novih pravila, ubuduće igrati sa 120 hitaca umjesto dosadašnjih 100 bacanja.

Sandra Matešić predstavlja iskra koja s vremena na vrijeme osvijetli život malih gradova poput Rume i pred kojom se tope svjetla velikih svjetskih velegrada Beča, Münchena, Rima, Budimpešte...

U listopadu 2002. godine u austrijskom Klagenfurtu na Svjetskom kuglaškom prvenstvu Sandra je osvojila zlatnu kolajnu. Sama kaže kako nije plakala od sreće, jer se u tim trenucima treba radovati i veseliti, ali osjećaj stajanja na pobjedničkom postolju s odličjem oko vrata ostat će joj jamačno urezan do kraja života.

Kuglanjem se počela baviti posve slučajno, kada je jednom tamo negdje 90'-tih otišla u kuglanu s prijateljicom, onako društva radi. O kuglanju, kao sportu, nije znala ništa. Prvo bacanje kugle bilo je poput čarolije. Njezini dani i noći su se preselili u kuglanu. Sudbina?!

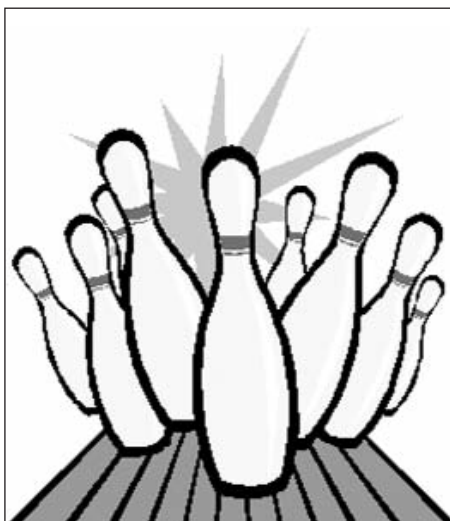
Godine 1992. postaje članicom Ženskog kuglaškog kluba »Ruma«, a 2002. godine postaje juniorskom prvakinom države na natjecanju u Kanjiži. Tim rezultatom ispušnja uvjet za odlazak na Svjetski kup u Francusku, ali, nažalost, ne odlazi na to veliko natjecanje jer grad Ruma nije imala tadašnjih 5.000 DM da financira njezin put. Na juniorskom Svjetskom pr-

venstvu u Sloveniji osvaja dvije brončane medalje. Zbog nerazumijevanja stručnog stožera i mnogih drugih stvari, iste godine prelazi u KK »Duga« iz Beograda.

Kuglanje

Kugla je teška 2.800 grama, što predstavlja nimalo naivnu težinu za nježnu žensku ruku. No, Sandra čunjeve obara nemilice i to lijevom rukom. U igri je 9 čunjeva i cilj igre je oboriti ih u što manje pokušaja. Američka verzija se igra s 10 čunjeva.

Poslije izlučnih borbi u kojima su učestvovala kuglašice iz 14 zemalja Europe, među kojima najbolje iz Hrvatske, Mađarske, Njemačke, Italije..., Sandra je prvoga dana uspjela oboriti 495 čunjeva iz 100 hitaca, te se kao druga plasirala u konačnicu. Prva je bila Njemica, dok joj je za petama bila Rumunjka na trećem mjestu. Prema svom priznanju, Sandra se u finalu najviše pribojavala Rumunjske koja je djelovala najspremnije. Također se bojala i same sebe, pogotovo da ne zabrlja u tzv. »čišćenju«. Prvih 50 hitaca bacila je u standardnom prosjeku, ali je zato drugih 50 bacanja bilo mnogo bolje, te su se Rumunjka i ona »držale« potpuno izjednačene. No, sve je bilo riješeno prije posljednjih 5 hitaca, kada je u posljednjih 15 minuta svoje odlične igre dostigla Njemicu, te je posljednjom »osmi- com« (osam oborenih čunjeva) potvrdila titulu svjetske prvakine.

Sportske vijesti

Nogomet

Hrvatska 20. na svijetu

Prema najnovijoj ljestvici koju svakog mjeseca objavljuje krovna nogometna organizacija FIFA, Hrvatska nogometna reprezentacija nalazi se na 20. mjestu najboljih selekcija svijeta. »Vatreni« su sakupili 673 boda, dok je na prvom mjestu još uvijek Brazil sa 848 boda. U B skupini EP u Portugalu prema plasmanu na svjetskoj ljestvici prva je Francuska koja se nalazi na drugom mjestu sa 826 bodova, potom Engleska sa (8) 738, slijedi Hrvatska (20) 673, i na koncu Švicarska (44) sa 592 sakupljena boda.

Rukomet

Počinja EP u Sloveniji

Po šesti puta u svojoj rukometnoj povijesti Hrvatska će sudjelovati na smotri najboljih momčadi starog kontinenta. Od 22. siječnja sve do 1. veljače Slovenija će biti domaćin Europskog prvenstva za rukometaše, na kojemu će se najbolji hrvatski rukometaši boriti za titulu najbolje reprezentacije. Prema ranijem ždrijebu Hrvatska se nalazi u B skupini koja se igra u Ljubljani, skupa s momčadima Španjolske (susret se igra 22. siječnja u 18

sati), Danske (24. 1. u 20 sati) i Portugala (25. 1. u 18 sati).

Reprezentacija SCG igrat će u skupini D koja se igra u Kopru, i borit će se protiv Njemačke (22. 1. u 20.30 sati), Francuske (23. 1. u 18.30 sati) i Poljske (25. 1. u 20.30 sati).

Tenis

Australian Open 2004.

Prvi Grand Slam turnir sezone započeo je u nedjelju susretima prvog kola na terenima u Melbournu. U glavnom ždrijebu nalaze četiri tenisača u muškoj konkurenciji (Ljubičić, Ančić, Karlović i Karanušić, koji je ušao iz kvalifikacija) i tri tenisačice na ženskom turiniru (Šprem, Talaja i Kostanić)

Ivo Karlović

Rezultati, tenisači: Ljubičić – Tursunov 7:6, 6:4, 5:7, 6:2, Karlović – Fish 7:6, 7:6, 7:6, Ančić – Sluiter 6:7, 6:4, 3:6, 6:4, 6:3, Karanušić – Arthurs 6:7, 4:6, 7:6, 7:6, 2:6

Rezultati, tenisačice: Talaja – Stosur 2:6, 3:6, Kostanić – Dechy, Šprem – Krašnoruckaja 3:6, 4:6

Skijanje

Kostelić treći u Wengenu

U slalomskoj utrci održanoj prošle nedjelje u austrijskim Wengenu, najbolji hrvatski skijaš Ivo Kostelić je osvojio treće mjesto iza prvoplasiranih Austrijanaca Raicha i Schoenfeldera. U generalnom plasmanu slaloma Kostelić trenutačno zauzima 6. mjesto s 169 bodova nakon 5 utrka. Vodeći je Talijan Rocca s ukupno 290 bodova.

Goodyear liga

17. kolo, 17. siječnja

Zadar – Olimpija 93:82

Zagreb – Reflex 71:78

Budućnost – Cibona 88:90

Split – Široki 88:82

Slovan – Lovćen 71:67

Banjalučka P. – Laško 76:81

C. zvezda – Krka 97:92

Tablica: Reflex 30, C. zvezda 30, Cibona 29, Olimpija 29, Zadar 28, Budućnost 27, Laško 26, Split 24, Krka 23, Zagreb 23, Slovan 23, Banjalučka P. 22, Lovćen 22, Široki 21

Smijeh naš izvorni

Zabilježeno u Golubincima

• Svakog jutra susjedi Stipa i Iva porane, namire stoku, fruštukuju pa odu pred obližnji dućan na 'ladno pivo. I uvijek se dovijaju koji će platiti. Tako i ovoga jutra.

- E, Stipice, ko noćas nije ništa radio, plaća pivo.

- E, da izvineš, ja radio! – isprsi se Stipa.

- Kako mo'š lagat' u tim godinama? Nemoj sad da idem da pitam Soku. Eno je, čisti šor.

- Idi pa je pitaj! – siguran je Stipa.

I stvarno Iva priđe do Soke i pita je da l' je bilo »štogod« noćas, a ona ga tako nakrpi:

- Ta, otkud će bit', otac ga j.. o lažljivi!

Vrati se Iva opet pred dućan, pa će Stipi:

- Plaćaš pivo! Kaže Soka da lažeš.

Sad se Stipa uskočoperi. Zna šta je bilo, a ona ga sad bruka.

Pa ode da je izgrdi:

- Je l'? Je l' bilo noćas?

- Jeste, – smijulji se Soka.

- Pa što onda Ivi ne kažeš da je bilo?

Sad se Soka podboči na metlu, pa mu odbrusi:

- A da je tebe neko j.. o, je l' bi ti kaz'o?!

• Čika Paja Gašparović zasjeo s društvom u kavani »Tri želje«, sve uz 'ladne špricere. Kako veče odmicalo, tako se i društvo osipalo i do kraja ostala samo još njih dvojica. Pa i taj posljednji Pajin sugovornik posustao, ne može da pije više, a na stolu još dvije pune olbe i dva sifona.

- Znaš šta, Pajo, mor'o bi' i ja kući. Eto. Izvini.

- Ništa, ništa, – kaže Paja. – Samo ti, baća, idi. Nikak'e obaveze ti prema meni nemaš.

• Đura Rogulić zvani Šutlar ovako se vajkao susjedu:

- Je l' vi'š ovu klupu?

- Vidim.

- E, tu sam se mog'o kurvat'.

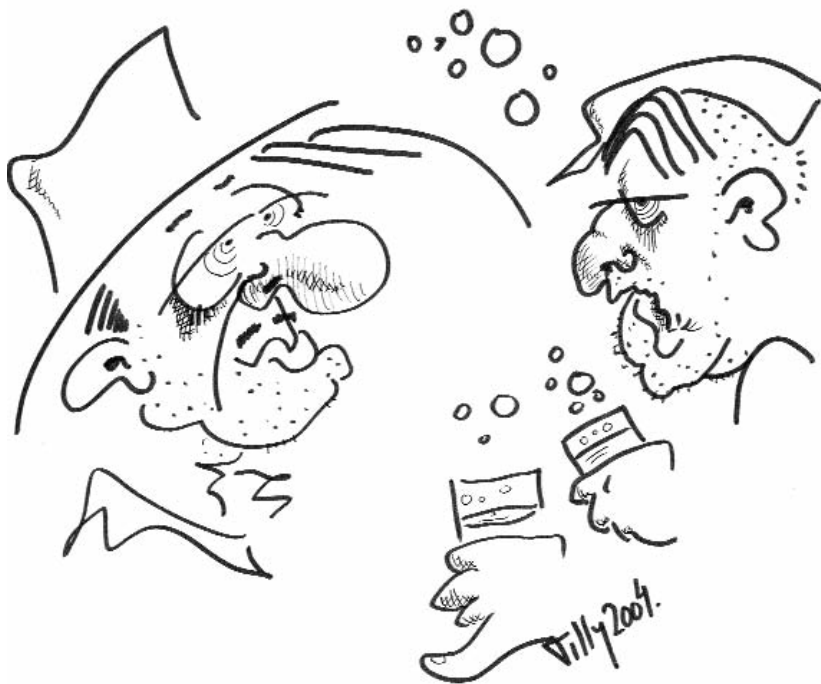
- Pa što nisi?

- Nije ona 'tela.

• Djeda Šarbana odvede unuk u svoj novootvoreni kafić da ga počasti. Znajući da djed baš i ne bira pića, ovaj mu poruči dupli whiskey, a djed ga zategne naiskap.

- Pa kako ti se sviđa ovo piće, Dešo? – pita ga unuk.

- Dobro je! – kaže djed. – Ne mora da se žvače. O'ma' gutaš.

• Došao djed Stipa Gašparović Petojkin kući u sitne sate, posle dobrog aldumaša

prilično naderan. Jedva se svuk'o i sjeo na krevet, pa budi ženu:

- Anooo! Anooo!

- Šta je? – prene se ona.

- Noge!

- Šta: noge?!

- Diži noge!... Ne tvoje! Moje!

Priredio: Ilija Žarković

Recept

Plazma torta

(Specijalitet naše čitateljice)

Sastojci:

250 grama šećera, 4 cijela jajeta, 2 žumanceta, 250 grama margarina, 100 grama oraha, lješnjaka ili žele bombona, sok od jednog limuna, rum, 300 grama mljevenog plazma keksa, 2 vrećice šlaga.

Priprema:

Šećer u prahu mutiti s 4 cijela jajeta i 2 žumanca. U to dodati 250 grama margarina i mutiti dok se ne razmuti svaka grudvica margarina. Zatim dodati naseckane orahe, lješnjak ili žele bombone. Nakon toga dodati sok od limuna, rum i plazma keks, pa sve dobro izmiješati. Kada je masa kompaktna, sipati je u kalup ili je po želji oblikovati. Odozgo staviti šlag.

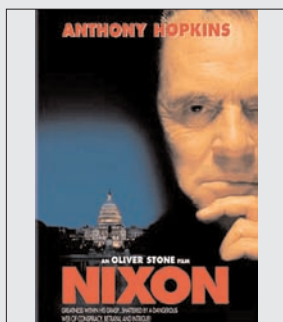
Danijela Ćicovac, Novi Sad

PETAK ► 23. 1. 2004.

HTV 1

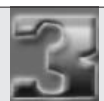
Izdvajamo film
Nixon,
HRT 2, 20.50

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Nestali svijet, crtana serija
09.30 - Zvučnjak
09.50 - Bobo, Ciki i prijatelji - crtani film
10.00 - Jezični petak
10.50 - Engleski jezik: Gogo Loves English
11.00 - Hugo, TV igra
11.25 - Serija za djecu
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.05 - Res publica: Spajalica
15.30 - Prirodni svijet
16.20 - Trenutak spoznaje
16.50 - Među nama
17.20 - Hrvatska danas
17.30 - Dobra priča - mozaično-zabavna emisija
18.15 - Upitnik, kviz
18.45 - HR kod, glazbeno-informativna emisija
19.30 - Dnevnik
20.05 - Potonulo groblje, dramska serija
21.05 - Chansonfest 2003.
22.05 - Burzovno izvješće
22.10 - Meridijan 16
22.40 - And Never Let Her Go, mini-serija
01.30 - Enemy, britanski film
03.00 - Nije pošteno, talijanski film
04.40 - Amerika - život prirode
05.10 - Zorro osvetnik, američki film
06.40 - Inspektor Rex 3., serija
07.30 - Prijatelji 4., humoristična serija

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
09.05 - Znakovi vremena
09.55 - Mala TV potraga
10.50 - Poslovni klub
11.20 - Kitzbühel: Svjetski skijaški kup (M)
12.15 - Crtani film
12.30 - Budućnost Zemlje
13.00 - Željka Ogresta i gosti
13.55 - Zorro, osvetnik - američki film
15.25 - Zvezdane staze: Deep Space 9
16.10 - Vijesti za gluhe
16.35 - Zemlja nade, serija
17.20 - Inspektor Rex 3., serija
18.10 - Panorama
18.40 - Crtani film
19.05 - Prijatelji 4., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - TV Bingo Show
20.50 - Nixon, američki film
23.55 - Bljeskalica, glazbena kontakt-emisija za mlade
01.25 - Zvezdane staze: Deep Space 9
02.10 - Pregled programa za subotu

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)

20.00 - Briljanteen
20.50 - Večer s Joolsom Hollandom
21.50 - Pregled programa za subotu

SUBOTA ► 24. 1. 2004.

HTV 1

Izdvajamo film
Iskonski strah
HRT 1, 20.05

08.00 - Vijesti
08.05 - Bogovi i demoni
08.55 - Psi milijunaši, američko-njemački film
10.15 - Parlaonica
11.15 - Glazbena TV - TOP 10
12.00 - Podnevni dnevnik
12.30 - Duhovni izazovi
12.45 - Prizma, magazin
13.45 - TV izložba
14.00 - Obitelj Waks, dokumentarni film
15.15 - Oprah Show (506)
16.00 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a: Diogeneš
16.50 - Crtani film
17.10 - Uz Reebok na Olimp - emisija pod pokroviteljstvom
17.25 - Briljanteen
18.45 - Po ure torture
19.30 - Dnevnik
20.05 - Iskonski strah, američki film
22.20 - Vijesti
22.30 - Sport danas
22.50 - Fletch, američki film
00.25 - Food of Love, britanski film
02.10 - The Calling, američko-njemački film
03.35 - Djevojka na mostu, francuski film
05.05 - Iz riznica hrvatskih muzeja
05.20 - Bogovi i demoni: Sve dok bude krokodila, dokumentarna serija
06.10 - Oprah Show

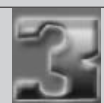

HTV 2

08.10 - Turistička središta Hrvatske
10.05 - Trenutak spoznaje
10.35 - HR kod, glazbeno-informativna emisija
11.05 - Među nama
11.35 - Opera Box: Ukleti Holandez

14.10 - Kruške i jabuke - kuharski dvoboj
14.45 - Blackbeard's Ghost, američki film
16.30 - Glas domovine
17.05 - Zvezdane staze
17.55 - Bal u Operi II, njemačko-austrijski TV film
19.30 - Glazbena TV - TOP 10
20.15 - Treći kamenčić od Sunca 4., humoristična serija
20.45 - Večer s Joolsom Hollandom
21.50 - S one strane, serija
22.35 - Koncert zabavne glazbe
23.45 - Zvezdane staze: Deep Space 9
00.30 - Po ure torture
01.00 - Pregled programa

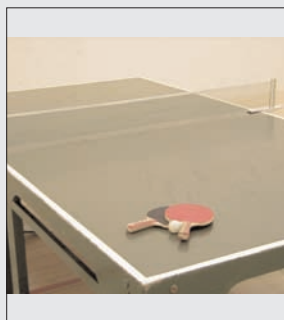
HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.20 - Kitzbühel: Svjetski skijaški kup (M)
12.15 - Zemlja nade, serija
15.15 - Kitzbühel: Svjetski skijaški kup (M)
16.00 - Zagreb: Stolni tenis: ITTF PRO TOUR 2004.
19.50 - Ljubljana: EP u rukometu: Hrvatska - Danska, prijenos
21.50 - Bljeskalica
23.20 - Ljubljana: Hrvatska - Danska, sn.
00.50 - Pregled programa

NEDJELJA ► 25. 1. 2004.

HTV 1

Izdvajamo
Stolni tenis ITTF PRO
TOUR 2004., HRT 2, 15.30

07.00 - Vijesti
07.05 - Crni gusar, crtani film
07.30 - Das drachenaue,
njemački film
09.00 - Vijesti
09.05 - Dizalica
10.05 - Ružno pače,
crtana serija
10.55 - Videokiosk
12.00 - Podnevni dnevnik
12.25 - Plodovi zemlje
13.20 - Mir i dobro
14.00 - Nedjeljom u 2
15.00 - Vijesti
15.25 - Long Way Home,
američki film
17.00 - Od pet do sedam -
nedjeljno zabavno popodne
19.00 - Cocco Bill, crtana serija
19.15 - LOTO 6/45
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tko želi biti milijunaš?
21.10 - g'lamur:kafé
22.15 - Vijesti
22.30 - Alla rivoluzione sulla
due cavalli, talijanski film
00.05 - Harry Munter,
švedski film
01.45 - Iz riznica muzeja
02.00 - Los Angeles: Zlatni
globus - dodjela nagrada, pr.
05.00 - Carstvo divljine
05.25 - The Long Way Home,
američki film

HTV 2

08.00 - Turistička središta
Hrvatske
10.15 - Obiteljski vrtuljak
10.45 - Biblija
11.00 - Klenovnik:
Misa, prijenos
12.00 - Kršćani,
dokumentarna serija
13.05 - Kruške i jabuke -
kuharski dvboj
13.40 - Čovjek iz Virginije,
američki film
15.10 - Crtani film
15.30 - Zagreb:
Stolni tenis ITTF PRO TOUR
2004.
17.50 - Hrvatska - Portugal,
prijenos
19.45 - Iz riznica muzeja
20.00 - Dokumentarni film
20.25 - Talijanska nogometna
liga, prijenos
22.20 - Sport danas
22.40 - Kitzbühel:
Svjetski skijaški kup (M)
23.25 - Obitelj Waks,
dokumentarni film
00.25 - Koncert zabavne
glazbe
01.25 - Pregled programa za
ponedjeljak

HTV 3

09.00 - TV vodič
10.20 - Kitzbühel:
Svjetski skijaški kup (M)
11.30 - Zagreb: Stolni tenis
ITTF PRO TOUR 2004.
13.05 - Kitzbühel:
Svjetski skijaški kup (M)
14.10 - Zagreb: Stolni tenis
ITTF PRO TOUR 2004.
16.35 - Blonde, mini-serija
19.30 - Priča o špenzletu
20.05 - Mirotvorac,
američki film
22.05 - Frasier 6., serija
22.25 - Svi gradonačelnikovi
ljudi 3., humoristična serija
23.35 - Nedjeljom u dva

PONEDJELJAK ► 26. 1. 2004.

HTV 1

Izdvajamo film
The Witches of Eastwick,
HRT 2, 22.00

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Leteći medvjedići,
crtana serija
09.30 - Mali veliki svijet
09.50 - Charly i Mimo,
crtani film
10.00 - Predškolski odgoj i
razredna nastava
10.50 - Učilica
11.00 - Hugo, TV igra
11.25 - Lažeš, Melita -
serija za djecu
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.05 - Res publica:
Religijski kontakt-program
14.50 - Lažeš, Melita -
serija za djecu
15.20 - Vijesti
15.25 - National Geographic
16.20 - Planet Internet
16.50 - Pjesmo naša,
glazbena emisija
17.20 - Hrvatska danas
17.30 - Oblik života
18.25 - Upitnik, kviz
18.50 - Alpe-Dunav-Jadran
19.30 - Dnevnik
20.10 - Latinica:
Šećerna bolest
22.15 - Meridijan 16
22.40 - Zapadno krilo 4., serija
23.30 - Zlatna krila 3., serija
00.20 - Nevjerni,
švedsko-francuski film
02.50 - Ekipa za očevid
03.35 - Zapadno krilo 4., serija
04.20 - Amerika - život prirode
06.25 - Prijatelji 4.

HTV 2

08.00 - Turistička središta
Hrvatske
10.55 - Talijanska nogometna
liga, snimka
12.50 - Odletjet ću tada i sada,
američki film
14.30 - Dobro ugođeno
poslijepodne: Cellomania
15.30 - Zvezdane staze:
Deep Space 9
16.15 - Vijesti za gluhe
16.40 - Zemlja nade, serija
17.25 - Zlatna krila 3., serija
18.10 - Panorama
18.40 - Crtani film
19.05 - Prijatelji 4.,
humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Petica -
europski nogomet
21.10 - Ekipa za očevid -
Miami, serija
22.00 - Filmska večer - Jack
Nicholson: Vještice iz
Eastwicka, američki film
23.55 - Zvezdane staze:
Deep Space 9
00.40 - Alpe-Dunav-Jadran

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
20.00 - Los Angeles:
Zlatni globus -
dodjela nagrada, snimka

23.00 - Pregled programa za
utorak

UTORAK ► 27. 1. 2004.

HTV 1

Izdvajamo
europski nogomet - Petica,
HRT 2, 12.30

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Grčki mitovi
09.30 - Život je pun iznenađenja
09.45 - Brum, crtani film
10.00 - Prirodoslovlje
10.50 - Učilica
11.00 - Hugo, TV igra
11.25 - Serija za djecu
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.05 - Res publica: Treća dob
15.20 - Vijesti
15.25 - Asmat, dokumentarni film
16.15 - Hrvatski akademici
16.45 - Govorimo o zdravlju
17.20 - Hrvatska danas
17.30 - Živjeti zdravije, emisija pod pokroviteljstvom
17.35 - Oblik života
18.30 - Upitnik, kviz
18.55 - Mliječni put
19.30 - Dnevnik
20.05 - Globalno sijelo
20.35 - Forum
21.55 - Glazba
22.15 - Meridijan 16
22.35 - Stevan Dedijer, dokumentarna emisija
23.05 - KULT., emisija iz kulture
00.15 - Frasier 6., serija
00.40 - Cure u trendu 2., serija
01.25 - Asmat, film
02.20 - Dream, francuski film
04.00 - Amerika - život prirode
04.55 - Alla rivoluzione sulla due Cavalli, talijanski film
06.30 - Prijatelji 4.

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
09.20 - Mir i dobro
09.50 - Pjesmo naša, glazbena emisija
10.20 - Latinica: Šećerna bolest
12.00 - Alpe-Dunav-Jadran
12.30 - Petica - europski nogomet
13.35 - Novi život, američki film
15.00 - Crno-bijelo u boji
15.30 - Zvezdane staze: Deep Space 9
16.15 - Vijesti za gluhe
16.40 - Zemlja nade, serija
17.25 - Cure u trendu 2., serija
18.10 - Panorama
18.40 - Crtani film
19.05 - Prijatelji 4., serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Frasier 6., serija
20.30 - Ciklus hrvatskog filma: Donator
22.20 - Filmska večer - Jack Nicholson: Čast Prizzijevih, američki film
00.25 - Zvezdane staze: Deep Space 9
01.10 - Crno-bijelo u boji
01.40 - Pregled programa za srijedu

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)
20.00 - Snimka koncerta: Damir Urban

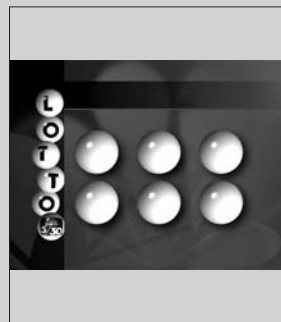

21.30 - g'lamur:kafé
22.30 - Pregled programa za srijedu

SRIJEDA ► 28. 1. 2004.

HTV 1

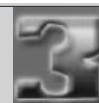
Izdvajamo
LOTTO 7/39,
HRT 1, 19.20

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Samba i zec Leuk, crtana serija
09.30 - Kokice
10.00 - Likovna i glazbena umjetnost
11.00 - Hugo, TV igra
11.25 - Serija za djecu
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.05 - Res publica: Slika zdravlja
15.30 - Bogovi i demoni
16.20 - Kućni ljubimci
16.50 - Boje turizma
17.20 - Hrvatska danas
17.30 - Oblik života
18.25 - Upitnik, kviz
18.50 - Split: More
19.20 - LOTTO 7/39
19.30 - Dnevnik
20.05 - Faros-Paros: Od Palagruže do Parosa
20.40 - Brisani prostor
21.30 - Pola ure kulture
22.00 - Glazba
22.10 - Burzovno izvješće
22.15 - Meridijan 16
22.35 - Internacional, vanjskopolitički magazin
23.05 - Znanstveno sučeljavanje
00.15 - Vrijeme je za jazz
01.40 - CIA, serija
02.25 - Bogovi i demoni
03.15 - Carstvo divljine
03.40 - Pas u akciji, film
05.25 - Prijatelji 4.

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
09.15 - KULT., emisija iz kulture
10.15 - Govorimo o zdravlju
10.45 - Globalno sijelo
11.15 - Forum
12.35 - Stevan Dedijer, dokumentarna emisija
13.05 - Mliječni put
13.40 - Pas u akciji, australsko-birtanski film
15.00 - Iz etnoarhive
15.30 - Zvezdane staze: Deep Space 9
16.15 - Vijesti za gluhe
16.40 - Zemlja nade, serija
17.25 - CIA, serija
18.10 - Panorama
18.40 - Crtani film
19.05 - Prijatelji 4., serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Svi gradonačelnikovi ljudi 3., humoristična serija
20.35 - Pravi Sherlock Holmes
22.10 - Filmska večer - Jack Nicholson: Man Trouble, američki film
23.50 - Zvezdane staze: Deep Space 9
00.35 - Boje turizma
01.05 - Pregled programa za četvrtak

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)
20.30 - Košarkaška Euroliga: Cibona VIP - Partizan, pr.

22.20 - Opera Box
00.50 - Pregled programa za četvrtak

ČETVRTAK ► 29. 1. 2004.

HTV 1

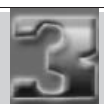
Izdvajamo seriju
Prijatelji,
HRT 2, 19.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Emil iz Loenneberga, serija za djecu i mlade
09.30 - Športerica
09.45 - Športret
10.00 - Povijest i zemljopis
10.50 - Učilica
11.00 - Hugo, TV igra
11.25 - Serija za djecu
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.05 - Res publica
15.25 - Zadnji dani Zeugme
16.20 - Savršeni svijet
16.50 - Heureka, znanstveno-obrazovna emisija
17.20 - Hrvatska danas
17.30 - Dokumentarni film
18.15 - Upitnik, kviz
18.45 - Poslovni klub
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tko želi biti milijunaš?
21.05 - Znakovi vremena
21.55 - Glazba
22.05 - Sport danas
22.15 - Meridijan 16
22.40 - Željka Ogresta i gosti
23.30 - Vijesti
23.40 - Na zadatku, serija
00.05 - Božja ovčice, fim
01.45 - Hitna služba 9., serija
02.30 - Zadnji dani Zeugme, dokumentarni film
03.25 - Združena braća, serija
04.15 - Tajna gusarskog konačišta, američki film
05.45 - Sutkinja Amy 3., serija
06.30 - Prijatelji 4., humoristična serija

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
09.35 - Boje turizma
10.05 - Faros-Paros
10.35 - Pola ure kulture
11.05 - Split: More
11.35 - Internacional, vanjskopolitički magazin
12.05 - Znanstveno sučeljavanje
13.05 - Brisani prostor
14.00 - Tajna gusarskog konačišta, američki film
15.30 - Zvezdane staze: Deep Space 9
16.15 - Vijesti za gluhe
16.40 - Zemlja nade, serija
17.25 - Hitna služba 9., serija
18.10 - Panorama
18.40 - Crtani film
19.05 - Prijatelji 4., serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Sutkinja Amy 3., serija
20.55 - Na zadatku, serija
21.20 - Združena braća, serija
22.15 - Filmska večer - Jack Nicholson: Batman, američki film
00.15 - Zvezdane staze: Deep Space 9
01.30 - Pregled programa

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)
18.20 - Košarkaška Euroliga: Cibona VIP - Partizan, snimka
20.05 - Strani dokumentarni program
21.05 - Vrijeme je za jazz

22.05 - Pregled programa za petak

FILM TJEDNA

HTV 3, NEDJELJA, 25.1.2004. 20.05

MIROTVORAC

američki film
(PEACEMAKER, 1997.)

Na različitim krajevima svijeta događaju se dvije naizgled međusobno nepovezane stvari. U Sarajevu, na Palama, ubijen je ministar financija »Republike Srpske« koji je trebao otputovati u New York na mirovnu konferenciju. Zamjenjuje ga povučeni učitelj klavira Dušan Gavrić (M. lures). Istodobno, u Rusiji teroristi presreću vlak s nuklearnim bombama koje trebaju biti uništene i ubiju pratnju. Nakon što se udalje na sigurno, kako bi stvorili dojam da se radi o nesreći, jednu od bombi aktiviraju. Među teroristima je i Gavrićev polubrat Vlado Mirić (R. Medvešek). Eksplozija u Rusiji predmet je istrage dr. Julie Kelly (N. Kidman), službenice Bijele kuće zadužene za suzbijanje nuklearnog terorizma. Pomaže joj i obavještajni časnik Tom Devoe (G. Clooney) koji odmah shvaća kako je riječ o terorističkom aktu. Trag ih vodi prvo u Beč, a zatim u Aziju gdje kamion s bombama zaustavljaju u zadnji čas pred granicom Irana. Ubrzo otkrivaju kako jedna nuklearna glava nedostaje. Nju je oteo Vlado Mirić i predao svom polubratu koji je zaštićen diplomatskim imunitetom prenosi u New York. Gavrićev cilj je aktiviranjem nuklearne bombe zaustaviti potpisivanje mirovnog sporazuma...

Nakon dugotrajnih priprema holivudski moguli Jeffrey Katzenberg, Michael Geffen i Steven Spielberg osnovali su 1997. novi studio »DreamWorks«. Prvi film izašao iz njihove radionice bio je upravo »Mirotvorac«, hvaljeni špijunski triler i filmski debi zapažene televizijske redateljice Mimi Leder. Ukazanu čast Leder je zaslužila prvenstveno radom na »Hitnoj službi«, a i njezinom starom televizijskom kolegi Georgeu Clooneyu »Mirotvorac« je bio prvi veliki holivudski ispit. Oboje su ga položili vrlo uspješno - Clooney sljedećih godina postaje jedna od vodećih holivudskih zvijezda, a dinamična režija, koja gledateljima ne ostavlja vremena da posumnjaju u logiku zbivanja na ekranu, donijela je redateljici brojne pohvale i usporedbe s kolegicom Kathryn Bigelow. Producent filma, oskarovac i stalni Spielbergov suradnik Branko Lustig iskoristio je priliku i zaposlio niz hrvatskih glumaca. Tako se u ulogama srpskih terorista pojavljuju Slavko Juraga i René Medvešek, a malu epizodu dobio je i Goran Višnjić.

Uloge: George Clooney, Nicole Kidman (na slici), Marcel lures, Alexander Baluev, René Medvešek
Scenarist: Michael Schiffer

Nagradna igra

PRAVILA NAGRADNE IGRE

U svakom od četiri sljedeća broja (uključujući i blagdanski broj 48) tjednika »Hrvatska riječ« bit će objavljen po jedan nagradni kupon (ukupno 4). Za sudjelovanje u nagradnoj igri potrebno je sakupiti sva 4 (četiri) nagradna kupona, izrezati ih i poslati na adresu redakcije: NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/2, Subotica

ROK ZA SLANJE NAGRADNIH KUPONA

Vaše nagradne kupone naliježljene na nagradni talon treba poslati najkasnije do utorka 10. veljače na adresu redakcije

IZVLAČENJE NAGRADA

Javno izvlačenje nagrada održat će se u petak 13. veljače

IZ NAGRADNOG FONDA IZDVAJAMO:

Kupatilski namještaj »Milena« - Kolpa san kupatila (Subotica)

Kauč - »Minex trade« (Subotica)

300 sadnica bagrema - Rasadnik »Gradina« (Sombor)

... U pripremi su i druge vrijedne nagrade...

NAGRADNI TALON

NAGRADNI KUPON BR. 4

Nagradni kupon izrezati i nalijepiti na nagradni talon.

Preplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci – 600 dinara

☐ 1 godina – 1.000 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

INOZEMSTVO

☐ 1 godina – 70 EUR.

BANK: VBUYU 22

(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)

Beneficiary customer:

540101 320 5 NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
 Put Jovana Mikića 12
 Tel: 024/55-22-00
 Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
 - 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
 - 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

19,00 h
 - Najava programa
 - Večernji dnevnik
 - Agencijske vijesti iz zemlje
 - Agencijske vijesti iz RH

19,30 h
 »Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
 »Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
 »Razgovor s povodom« (utorkom)
 »Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
 Vjerska emisija (petkom)

20,00 h
 »Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)
 »Na proputovanju s nama« (utorkom)
 »Putokazi« (srijedom)
 »Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h
 - Vijesti dana
 - Pripovijetka Balinta Vujkova
 - Hitovi hrvatskih izvođača
 - Minute za ljubitelje jazza (petkom)

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
 tel. i fax: 024-561-553
 e-mail: agria@suonline.net

INEX - TRADE, salon "Moderni Interieri" - SUBOTICA, ŠUMSKA 13 - Tel: 024/525-208, 34-147 - Fax: 024/557-0

NOVO na našem tržištu!
garniture JORDAN i DARIO

1.225⁰⁰

0.612⁰⁰

15.912⁰⁰

35.552⁰⁰

10.584⁰⁰

8.640⁰⁰

696⁰⁰

4.320⁰⁰

0.176⁰⁰

8.683²⁰

31.488⁰⁰

12.960⁰⁰

27.560⁰⁰

10.368⁰⁰

6.480⁰⁰

44.782⁰⁰

1.518⁰⁰

5.040⁰⁰

2.494⁰⁰

38.016⁰⁰

3.546¹²

15.861⁶⁰

49.420⁶⁰

15.177⁶⁰

Gotovinski popust 10-20%, odloženo plaćanje čekovima, krediti preko poslovnih banaka

kolpa·san[®]

KUPATILA

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ 547-274 , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091
Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

